

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (SİNOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**ÇİN TARİHİNDE HADİM OLGUSU VE HADİMLARIN HANEDANLIK
YÖNETİM SİSTEMİNDEKİ ETKİLERİ**

Doktora Tezi

Feyza GÖREZ

Ankara-2017

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (SİNOLOJİ)
ANABİLİM DALI**

**ÇİN TARİHİNDE HADİM OLGUSU VE HADİMLARIN HANEDANLIK
YÖNETİM SİSTEMİNDEKİ ETKİLERİ**

Doktora Tezi

Feyza GÖREZ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Bülent OKAY

Ankara-2017

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (SİNOLOJİ)
ANABİLİM DALI

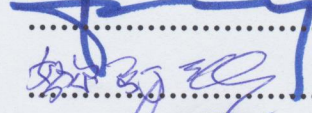
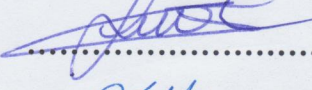
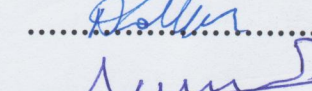
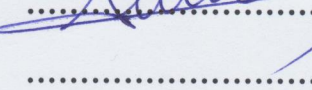
Feyza GÖREZ

ÇİN TARİHİNDE HADİM OLGUSU VE HADİMLARIN HANEDANLIK
YÖNETİM SİSTEMİNDEKİ ETKİLERİ

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bülent OKAY

Tez Jürisi Üyeleri

<u>Adı ve Soyadı</u>	<u>İmzası</u>
Prof. Dr. Bülent OKAY	
Yrd. Doç. Dr. Nuranıye EKREM	
Yrd. Doç. Dr. İnci EROĞLU	
Yrd. Doç. Dr. Nurecan KALKILIR	
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir HALKOCU	
.....	

Tez Sınavı Tarihi ..12/07/2017.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (... / ... / 2017)

Feyza GÖREZ

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusu, Çin tarihinde hadım olgusu ve hadımların imparatorluk yönetim sistemine olan etkileridir. Milattan önce ikinci yüzyılda kurulmuş bürokratik yapı içinde kendilerine yer edinmiş olan hadımlar dünya tarihindeki diğer örneklerinden oldukça farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada Çinli hadımların kökenleri, tipolojileri, sayıları, rolleri, sosyal hayattaki statüleri açıklanmış ve dünya tarihinde diğer medeniyetlerdeki hadımlık müessesesi ile karşılaştırılmıştır. Çin tarihinde hadımlar, kimi zaman imparatorluk içindeki idari güçlerinin etkisi, kimi zaman ise sinsilikleri ve kurnazlıklarıyla hükümdarlara söz geçirmiş ve hatta yönetimde *de facto* söz sahibi olmuşlardır. Bundan yola çıkarak farklı dönemlerde yaşamış hadımlar üzerinden ‘gizli güç’ betimlemesiyle hadımların hanedanlıklar üzerindeki etkileri ele alınmıştır.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanlarını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Bülent OKAY’a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM HADİM	5
1.1. Hadım Nedir? Hadım Kavramı Nasıl Ortaya Çıkmıştır?	5
1.2. Dünya Medeniyetlerinde Hadım Olgusu.....	11
1.2.1. Avrupa'nın Soprano Sesleri	12
1.2.2. Rus Skoptzy'ler	17
1.2.3. Osmanlı Devleti'nde Hadımlık Müessesesi	22
1.2.4. Hintli Hicralar	28
2. BÖLÜM HADIMLAR DÜNYASI ÇİN	34
2.1. Çinli Hadımların İsimlendirilmesi.....	34
2.2. Çin Tarihinde İlk Hadımlar	38
2.3. Çinli Hadımların Tipolojisi.....	40
2.3.1. Zorunlu Hadımlık: Savaş Esirleri.....	40
2.3.2. Zorunlu Hadımlık: Toplumsal Suçlular	41
2.3.3. Gönüllü Hadımlık.....	50
2.5. Çinli Hadımların Sayıları ve Rollerini	55
2.6. Hadım Etme Yöntemleri	61
2.7. Hadımların Görünüşleri ve Karakteristik Özellikleri	68
3. BÖLÜM GİZLİ GÜÇLER.....	73
3.1. Qin Hanedanlığı Öncesi Hadım Politikası.....	73
3.1.1. Shang Hanedanlığı	73
3.1.2. Zhou Hanedanlığı.....	79
3.2. Zhao Gao 赵高 ve Qin İmparatorluğunun Çöküşü.....	87

3.2.1. Zhao Gao 赵高 (? – M.Ö. 207)	92
3.3. Zhang Rang 张让 ve Han İmparatorluğu’nun Çöküşü	100
3.3.1. Zhang Rang 张让 (? – M.S. 189)	107
3.4. Gao Li Shi 高力士 ve Tang Hanedanlığına Etkileri.....	112
3.4.1. Gao Li Shi 高力士 (684-672)	114
3.5. Ming Hanedanlığında Hadımlar	121
SONUÇ.....	128
ÖZET.....	134
ABSTRACT	135
KAYNAKÇA	137
EKLER.....	144

GİRİŞ

Dünya tarihinde özellikle Asya ve Doğu Asya tarihinde farklı farklı sebepler ve yöntemlerle erkekliklerini kaybetmiş yani hadım edilmiş kişiler hem tarihin hem de sosyal hayatın önemli parçasını oluşturmalarına rağmen pek az eser bu kişilerden bahseder. Bunun sebebi belki de *hadım* kelimesinin kötü çağrışımıdır. Fakat bu demek değildir ki köklü Çin tarihinin otokratik yönetim sisteminin önemli parçası olan hadımlar göz ardı edilsin.

Çin hanedanlık tarihinde sayıları binleri bulan, cinsel organları kesilmiş erkeklerin sarayda çeşitli görevlerde çalıştırılması ya da haremi korumakla görevlendirilmesi bilinen bir gerçektir. Daha az bilinen bir gerçek ise bu kişilerin mutlak ve otokratik kurallarla yönetilen 2000 yıllık Çin tarihinin şekillenmesinde etkili olduklarıdır. Erkek ya da kadın olmayan bu cinsiyetsizleştirilmiş kişiler bazı dönemlerde mutlak irade sahibi hükümdarlara hükmetmiş, devlet yönetimini ele geçirmiş ve hatta güçlü hanedanlıkların çöküşüne sebep olmuşlardır.

İlk dönemlerde savaş esirlerinin hadım edilmesiyle başlayan ve saraydaki ayak işlerinin giderilmesinde kölelik statüsünde çalıştırılan bu kişilerin daha sonraları yukarıda bahsi geçen olayların baş kahramanı olması konuya olan merakı artırmış ve çalışmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu çalışmamızda cevap aranacak temel sorularımız şu şekildedir;

Erkekliklerini kaybederek asırlar boyunca Çin hükümdarlarına hizmet eden bu sayısız kalabalık kimdir? Neden ve nasıl erkekliklerini kaybetmişlerdir? Bu uygulamanın ilk yapılma amacı nedir ve zamanla bu amaç nasıl değişikliğe uğramıştır? Net bir şekilde zalimce olan bu toptan sakatlama işlemi nasıl olmuş da Çin saraylarında normal bir şekilde kabul görmüştür? Küçümsenen sınıftaki bu insanlar geniş ve oldukça kültürlü toplumda güç sahibi olabilecek kadar ne gibi fırsatlar elde etmişlerdir? İmparatorlar ellerindeki eğitilmiş ve sofistike Çinlilerden ziyade neden hadımları en güvenilir memurları yapmışlardır? Bu çalışmada bütün bu sorulara ve konunun detaylarına cevap aranmıştır.

Bu çalışmanın temel kaynaklarının ilki Çin tarihi hakkında bütün bilgilere ulaşabildiğimiz 24 Tarih Kronikleri'dir. Kendisi de bir hadım olan Si Maqian 'in Shi Ji 史记 (Tarih Kayıtları)'si ile başlayan kayıt altına alma geleneği son imparatorluğa kadar devam etmiştir. Çalışmamızda verdiğimiz bilgiler farklı kaynaklardan edinilmiş olsa da birincil kaynağımız olan bu kroniklere erişilmiş ve doğruluğu netleştirilmiştir. Klasik Çince ile yazılmış bu metinlerde herhangi bir hataya düşmemek adına Xu Jia Lu editörlüğünde 2004 yılında Shanghai'da klasik ve çağdaş Çince birlikte basılmış açıklamalı nüshası kullanılmıştır. Ayrıca hadım biyografileri ya da birebir aktarıma gidilen yerlerde dipnotlarla eklerde bulunan orijinal metinlere yönlendirmeler yapılmıştır.

Orijinal metinlerin yanı sıra birçok Çinli araştırmacı tarafından hadımlarla ilgili yazılmış eserler bize rehberlik etse de hadım politikası ile alakalı yazılmış en detaylı bilgi Xian Sosyal Bilimler Akademisi müdürü Yu Huaqing 余华青 tarafından yazılmış

olan “Çin Hadım Politikası Tarihi 中国宦官制度史” adlı eser olmuştur. Konuyla alakalı batılı kaynaklar yok denecek kadar azdır. Fakat yine de Fransız yazar Oliver De Marliave’nin “Hadımların Dünyası” ve Mary M. Anderson’un “Hidden Power (Gizli Güç)” adlı eserleri çalışmamıza ışık tutmuştur. İlginç bir şekilde hadımlarla alakalı tarihi olayların yanı sıra onların sosyal hayattaki rolleri, görünüşleri, karakterleri ve hadım edilme yöntemleri gibi birçok bilgiyi edindiğimiz önemli bir kaynak, ilk elden gözlemci ve Çin’de bir İngiliz gümrük memuru olarak çalışmış olan George Carter Stent’dir. Stent’in hadımlık sisteminin 1860’lar ve 1870’lerdeki işleyişine dair yer yer renkli anlatımı, sonraki birçok batılı ve Çinli araştırmacıların da birincil kaynağı olmuştur. Çalışma boyunca Hanyu Pinyin sistemi kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, cinsiyet kavramı üzerinden hadımların konumu ve terminolojik açıdan hadım kavramı incelenmiş ve bu terminoloji üzerinden hadım türleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çinli hadımların diğer medeniyetlerdeki hadımlardan farkını ortaya çıkarabilmek için hadımların farklı sebeplerle ortaya çıktığı Avrupa, Hindistan, Osmanlı ve Rusya’daki hadım kavramı araştırılmıştır.

İkinci bölümde, Çin medeniyetindeki hadımlık müessesesi detaylandırılmıştır. Öncelikle hadımlar için tarihsel süreçte kullanılan isimler verilmiştir. Her dönemde farklı bir şekilde karşımıza çıkan bu adlandırmalar çalışmanın zorlayıcı unsurlarından biri olmuştur. Daha sonra hadımlara ait ilk bulgular değerlendirilmiş ve tipoloji üzerinde durulmuştur ve ‘kaç çeşit hadım tipi vardır’ sorusu cevaplanmıştır. Savaş esirleri ve saray cezası aynı kategoride değerlendirilmiş ve zorunlu hadımlık olarak gruplandırılmıştır. Bir diğeri ise saraya girebilmek baskısıyla hadım olanlar ise gönüllü

hadımlar olarak adlandırılmıştır. Hadımların sayılarıyla birlikte görevleri de her hanedanlıkta farklılık göstermiş, bu durum sayılar ve roller başlığı altında açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca hadım etme yöntemleri, hadımların görünüşleri, karakteristik özellikleri ve saray dışındaki sosyal düzenleri konu edilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde çalışmanın ana konusu olan hadımların imparatorluk yönetimine etkileri Qin, Han, Tang ve Ming Hanedanlıkları üzerinden değerlendirilmiştir. Hadım Zhao Gao'un Qin Hanedanlığı ve Hadım Zhang Rang'ın Han Hanedanlığının çöküşünde oynadığı roller açıklanmıştır. Tang Hanedanlığının doruk noktasını yaşadığı Tang Xuanzong döneminde hadım Gao Lishi'nın desteği ve hükümdara olan sadakati anlatılmıştır. Son olarak Ming Hanedanlığının çöküşünde hadımların rolleri ve saray dışındaki toplum yapısına etkileri açıklanmaya çalışılmış ve değerlendirme yapılmıştır.

1. BÖLÜM

HADİM

1.1. Hadım Nedir? Hadım Kavramı Nasıl Ortaya Çıkmıştır?

“Teninin güzelliği de bu tanrının hep çiçekler arasında dolaşmasından gelir; ruhta ya da bedende, nerede olursa olsun Eros, çiçek açmayan yere uğramaz; nerede çiçekli, güzel kokulu bir yer varsa, oraya yerleşir.” (Platon – Şölen¹)

Yüzyıllardan beri insanoğlunun cinsel davranışları dinî ve ahlaki tabulara bağlıdır. Batıda dahi cinsellik konusunu rahatça tartışmak Sigmund Freud’un² (1856-1939) sosyal bilimler alanında açık bir şekilde cinsellikten bahsetmesine kadar mümkün değildi.³ Wilhelm Reich ise Freud’un kuramını Karl Marx’ın felsefesiyle birleştirip düşünce ve analizlerine 1939 yılında yayınladığı *Die Sexualität im Kulturkampf* (Cinsel Devrim) isimli kitabında yer vermiştir. 20. yüzyılın başlarında cinsellik konusu akademik çalışmalarla gelişimini gözle görülür biçimde hissettirmeye başladı. Bu

¹ Üçüncü cins’in belgeye girmiş olarak batı dünyasında ilk ortaya çıkışına Platon’un Şölen’inde Aristophanes’in ilk-öncel varlıklar üstüne konuşmasında, erkek-kadını (*androgyné*) anlatmak için rastlanır: “Biçimiyle olduğu kadar adıyla da diğer iki cinsin, erkekle dişinin sentezini yapan ayrı bir cins.” (Platon, *Le Banquet*, sunuş ve yanı çeviri: Luc Brisson, Flammarion, “GF”, 2001, sf. 114-115) Günümüzde bu deyim, *genre* anlamında cinsiyet üstüne incelemerde hala etkili bir operatör olarak ortaya çıkıyor. Ona örneğin psikanalist Adam Philips’in yazılarında da rastlanıyor (Adam Philips, “Garder les choses en mouvement: L’ “identification refusee” de Judith Butler, in Judith Butler, *La Vie psychique du pouvoir*, Leo Scheer, 2002, sf. 232).

² Psikanaliz öğretisini geliştirmiş olan Avusturyalı nörolog. Kişiliğin beş farklı dönemden geçerek geliştiğini öne süren Psikanalitik kuramın kurucusudur.

³ Dr. Sigmund Freud 1905 yılında *Three Essays on The Theory on Sex* (Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme) isimli çalışmasını yayınladı. Freud’un cinsellik yaklaşımı, psikoanalitik kurama dayalıydı. Freud, genel olarak cinsel dürtünün oral, anal ve fallik evresiyle gelişip genital bölgeye ulaşan bir olgunlaşma sürecine maruz kaldığını ifade etmiştir (Freud, 2016).

yüzden olacak ki Iwan Bloch, 1907 yılında yayınladığı *The Sexual Life of Our Time* (Bizim Zamanımızın Cinsel Yaşamı) isimli kitabında cinsellik üzerine odaklanacak yeni bir bilim dalının oluşması gerektiğini ifade etti ve bu bilim dalı için *Sexualwissenschaft* (seksoloji) terimini kullandı. Cinsellikle ilgili modern araştırmalar, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuyla birlikte Alfred Kinsey'in çabalarıyla gelişti. Kinsey, meslektaşlarıyla birlikte 1948 yılında *Sexual Behavior in the Human Male* (Erkeğin Cinsel Davranışları) isimli çalışmasını ve 5 yıl sonra da *Sexual Behavior in the Human Female* (Kadının Cinsel Davranışları) isimli çalışmasını yayınladı. (Yılmaz, 2011: 24)

19. yüzyılın sonunda 20. yüzyılın başında bilim adamları ve araştırmacılar her ne kadar ön yargıları ve isteksizlikleri olsa da artık cinsiyet üzerine açıkça tartışmaya başladılar. Böylece etnoloji, arkeoloji, psikoloji, din bilimi, sosyoloji ve seksoloji gibi yeni disiplinler ortaya çıkmış oldu. (Scholz, 2001: 2)

Cinsiyet kavramı ya erkek ya kadın mıdır? Bu iki kategorinin arasında veya dışında yaşanabilir bir ara alan var mıdır? Eğer varsa doğası, tanımı, yapısı nasıl olabilir? Akıl, eril-dişil, sol-sağ, aynı-farklı, ters-düz gibi kavram çiftlerinden ya da ikili ve simetrik yapılardan sıyrılıp, farklı olanı, sıra dışı olanı, tanımlanmamış hayal edebilme yetisine sahip midir? İşte ne erkek ne kadın olan bu *üçüncü cins*lerde, olgunluğa erişmemiş ve hayalden öteye geçmeyen bir o kadar da tam tanımlanmış ve gerçek cinsiyet yasasına meydan okuyan o şeydir. Üçüncü cins de tıpkı kendisi gibi fazlalık olan ikinci doğa, beşinci boyut, altıncı his, ya da dünyanın sekizinci harikası gibi diğerleri ile arasına bir sınır koyabilmelidir. Fakat bu oluşumda her zaman şu noktaya gelip takılanacaktır: Erkek nedir? Kadın nedir? (Murat, 2012: 15)

Görüldüğü üzere gerek tıp gerekse ilişkili diğer disiplinlerde cinsiyet kavramı erkek, kadın ve günümüzde bazı ülkeler tarafından üçüncü cins olarak tanımlanmış olsa da cinsel eğilimleri ve zevkleri gerekçe olmadan bazen zorunluluk, bazen kendi istekleri ile cinsiyetsizleştirilmiş yani hadım edilmiş kişiler cinsiyet yasasında bir yere sahip midir? Eğer sahipse hangi statüde ve konumda yer almaktadır? Bu sorunun cevabı antik çağlardan beri sürdürülegelmiş hadım etme ve hadım kavramlarını açıklamakla mümkündür.

Öyle ki önyargıların, dini yorumların hüküm sürdüğü bir konuda, asgari düzeyde bir anlam bilgisi gereklidir. Böylece bu eylemin kökeni hakkında belli ölçüde bilgi sahibi olabiliriz. En fazla bilinirliği olan “*eunuch*” kelimesinin nereden türediğine dair birçok görüş ayrılığı mevcuttur. Penzer, birçok Alman dilbilimcinin Yunanca ... kelimesinin Sami dillerinden ödünç alındığını öne sürdüğünü ancak buna dair herhangi bir kanıt bulunmadığını, Yunancada *yatak* anlamında ve *evini* tutmak anlamında *ehein* fiilinin çekimli hali *oh* ile birleştirildiğinde meydana gelen kelimenin *yatak sorumlusunu* ifade eden anlamına bağlı kalmak zorunda olduğumuzu söyler. Bu kelimelerin tek Süryanice bağıntısının, İbranicede *saris* “hadım” kelimesi vasıtasıyla olduğu ve aslında tıbbi bir metnin açıkladığı *la alidi* “babalık edemeyen” anlamındaki Süryanice *sa resi* kelimesinden ödünç alınmış olduğunu belirtir. Ancak bütün bunlar *eunuch* kelimesinin fiziksel yönü hakkında hiçbir şey açıklamamaktadır (Penzer, 2105: 192-193).

Marliave ise Latinedeki “*eunuchus*”, Yunancadaki “*eunoukhos*” yani yatağın bekçisini Osmanlı’daki *haremağası* kavramına benzetmiştir (Marliave, 2015: 14).

Arapçadan gelen *harem* kelimesinin manası “meşru olmayan şey” demektir ve “meşru olan şey” anlamındaki *helal* kelimesinin zıttıdır yani *haram* kelimesinden gelmiştir. Genellikle, ev reisinin kadınları, cariyeleri ve çocuklarıyla yaşadığı yerdir. Aynı zamanda evin kadını anlamına da gelir. Bu alanı koruyan kişilere de *haremağası* denilmiştir. (Penzer, 2105: 14) (Uluçay, 2013:38) Fakat hadımların belli başlı görevleri asla iktidardakilerin ve onların kadınlarının yatakları ile sınırlı kalmamış, yaşadıkları toplumları kadar geniş sınırlara ulaşmıştır.

Penzer anlambilim yönüne farklı bir açıdan bakmış ve İbranicedeki *saris* yani hadım kelimesinin birbirinden oldukça farklı iki anlamı bulunduğunu, kelimenin birinci anlamı hadımı ifade ederken diğer anlamının “çavuş”, “yüksek görevli” veya “mabeynci” olduğunu, ikinci anlamın daha çok Eski Ahit’te⁴ geçerken, Matta, Elçilerin İşleri ve Romalılarda birinci anlamının kastedildiğini öne sürmektedir. (Penzer, 2105: 193)

Hadım edilme anlamına gelen *castrat* kelimesi ise, Latince’deki *castrare* yani “kesmek” fiilinden türemiştir. Ama çok uzun zamandan beri, kelimelere tuhaf kökenler yakıştırılmıştır ve bunlardan ilki de bir zamanlar kunduz (Fransızcada *castor*) kelimesiyle *castration* (Fransızcada “hadım edilme”) arasında kurulan ilişkidir. Bu hayvanın, içinde eskiden tıbbi açıdan faydalı olduğuna inanılan misk bulunan bir kesesi olduğu bilinir. Çok uzun yıllar boyunca, günün birinde, avlanmak üzere olduğunu anlayan kunduzun, canını kurtarmak için bu misk bezlerini kesip avcıya fırlattığı iddia edilmiştir. Başka bir avcı ortaya çıktığında kunduz ayağa kalkıp vücudunun kesik bölümünü göstererek avlanmaktan kurtulmuştur (Marliave, 2015: 14).

⁴ Deuteronomy, 2 Kings, Isaiah, Jeremiah vs.

Marliave bu kelimenin kökenini bir hikayeye dayandırmış olsa da Penzer bu konuda da daha derin bir anlam bilgisine girmiş ve bu kelimelerin kökeninden hadımların türlerine ulaşmıştır.

Darbe vurma ya da ezme yöntemi, Latinceye Yunanca “vurmak” anlamındaki *kopto* fiilinden geçme *capo*, “*capon*” Yunanca “ezme” anlamındaki *thlavo* kelimesinden türeme hadım manasındaki *thadias*, *thlaviyas*, Sanskritçe *vadh* fiilinden türeme “hadım” manasındaki *vadhri* kelimelerinden belirgindir.

“Kesme” anlamı Latince *kes* kökünden *castro*, “*castrate*”, Sanskritçe *sas*, Yunanca *temno* fiilinden “hadım” anlamında *tomias*, Sanskritçe “bıçak, sivri uç” anlamındaki *asri* kökünden *nirasta* kelimelerinde fark edilir. “Çekme ve burma ameliyatı” anlamı Yunanca “çekme” anlamındaki *spao* kelimesinden türeme hadım demek olan *spadon* gibi kelimelerle ima edilir.

Penzer’e göre yukarıdaki tanımlama ve ayrımlarla tamamen iktidarsız doğanlar dışında farklı hadım türleri olduğu belirginleşmektedir (Penzer, 2105: 193-194). İlk Hristiyanlar Matta xix 12 bölümdeki sözleri takip etmişlerdir.

“Çünkü doğuştan ana rahminden çıktıklarında hadım olanlar bulunduğu gibi, insanlar tarafından hadım edilmiş olanlar ve kendilerini Göklerin Egemenliği uğruna hadım saymış olanlar da vardır. Bunu kabul edebilen, kabul etsin!”

Bu paragraf yorumlandığında hadım sözcüğünün simgesel anlamda kullanıldığını ve kendisini Göklerin Krallığına adayanların aslında fiziksel olarak değil sadece cinsellikten uzak kalınması, evlilik hayatının taleplerine cevap veremeyecek olması olarak belirtilmiştir.

Penzerin bu anlambilim çalışmasıyla klasik çağlarda hadımlar aşağıdaki şekillerde ayrıştırılırlardı:

- 1- *Castrati*, penis ve hayaları tamamen temizlenmişler.
- 2- *Spadones*, hayaları çekilerek alınanlar.
- 3- *Thilibice*, hayalarına zarar verilip, ezilenler, bu yolla tohum bezleri daimi zarar görenler (Penzer, 2105: 194).

Binbir Gece Masallarını İngilizceye kazandıran Richard Francis Burton ise hadım terimine yapmış olduğu dipnotta doğu kültüründeki hadımları şu şekilde sınıflandırmıştır:

- 1- *Sandali*, yani kesilerek temizlenenler.
- 2- Penisi alınan hadımlar. Gerekli uzvu olmadan diğer tüm üreme özelliklerini gösterirlerdi. Kauçuğun keşfinden beri bu uzvun temini yolu da bulunmuştur.

3- *Thibias* ve *Semivir*, hayaları alınarak veya zedelenmeleri, burulmaları, dağlanmaları yoluyla cinsel ilişkiden mahrum bırakılanlar (Burton, 2015: 7961-7964).

Görüldüğü üzere hem basit hem de çoklu tek bir gerçeği ifade etmek için kullanılan hadım etme, iğdiş etme, kısırlaştırma gibi terimlerin sayısı hiç de az değildir. Cinsel organların tamamen veya kısmen kesilerek bedenden ayrılması olarak tanımlanabilen hadım etme, tüm dünyada gerçekleştirilen bir uygulamadır ve günümüzde de hala devam etmektedir. Bir erkeği üreme yetisinden mahrum etmek, dini sebeplerin yanı sıra, sanatsal ve siyasi sebeplerle veya kişiyi cezalandırma amacıyla kullanılır ve dünyadaki tüm toplumları büyülemiş olan canavarca bir kudrettir (Marliave, 2015: 11).

1.2. Dünya Medeniyetlerinde Hadım Olgusu

Dünya tarihine göz attığımızda hadımların ortaya çıkışı ile ilgili kesin bilgi bulunmamasına rağmen bazı tarihçiler bu sistemin Yeni Babil'i kuran Asurlu güzel kraliçe Semiramis tarafından başlatıldığına inanırlar. Kendisinin düşmanlarını güçsüz kılmak için savaş esirlerini hadım ettirdiği söylenir. Aynı zamanda birçok sevgilisi olduğu ve onları kullandıktan sonra hadım ettiği de söylentiler arasındadır (Marliave, 2015: 11). Hadımlık büyük olasılıkla aynı dönemde doğuda hanedanlıkların başlamasıyla kurulmuştur. İlginç olan şudur ki hadımların tarihi olaylara bulaşması doğuda da batıda da aynı tarihe, sekizinci yüzyıla denk gelmektedir. Tarihçilerin babası

Herodot hadım sisteminin Pers adetlerine dayandığını, Perslerin hadım adamlara diğerlerinden daha çok güvendiğinden bahseder. Üstelik Pers hadımları sadakatlerinden dolayı övmüştür. Genel olarak inanılan hadımlık kavramının Yunanlıların hadım etme performanslarından ve onları ticari olarak satmalarından yayıldığı bilinmektedir. Herodot, Yunanlıların hadımları Lidya'nın başkenti Sardis'de bulunan Efes tapınağında sattıklarını yazmıştır. Görünüşe göre hadımlar bir ticaret unsuru olarak kullanılmıştır (Herodotos, 2011: 455).

Hadımlara ilişkin dünya turu, Türkiye'den, Hindistan'dan, sahil bölgesinden, Mısır'dan, Mağrip'den, İtalya'dan geçerek bizi Rusya'dan Çin'e kadar sürükleyecektir. Hadım edilmiş tüm bu insanları birbirine bağlayan ortak noktalar vardır. Son hadımlar 20. Yüzyılın ikinci yarısında ölmüşlerdir. Roma'daki Sistine Şapeli'nde, Pekin'deki Yasak Şehir'de ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde İstanbul'da hadımların hepsi farklı farklı ya da birbirine benzer efendilerinin hizmetindeydiler. Günümüzde Mumbai'nin banliyölerinde yaşayan Hintli *hijralar* (hadım), Rus Skoptzy'lerle benzerlikler gösterir çünkü hadım edilmenin çoğu zaman dinle ve kutsallıkla yakından ilgisi olmuştur.

1.2.1. Avrupa'nın Soprano Sesleri

“Hiçbir zaman beni baba diye çağırarak kimse olmayacağı için, babam beyefendinin adından sonsuza dek vazgeçtim...” (Soprano Castrato Flippo Balatri)

Hadım etme geleneğinin uygulandığı bölgelerden biri olan Avrupa'da hadımlar tarihsel süreçte karşımıza çok farklı bir sebeple çıkmaktadır. On yedinci ve on sekizinci

yüzyıllarda, yapılan hadımlaştırma işleminin hem nedeninin değiştiği hem de sayısal olarak ciddi bir artış yaşandığı görülür. Tarihsel süreç içerisinde mevcudiyet gösteren nedenlere dayanarak yapılan hadımlaştırma işlemleri bir yandan uygulanmaya devam ederken, merkezi İtalya olan, uygulanma sebebi ise “şarkıcı yaratmak” olarak özetlenebilecek yeni bir hadımlaştırma mekanizması kurulmuştu.

Antik dönemlerdeki Yunan geleneklerinde de hadımlar şarkıcı olarak kullanılmışlardır (Catchart, 2003:9’dan akt. Saruhan, 2014: 562). Tanrıça Kibele’nin Anadolu’daki hadım rahipleri, M.Ö. 1. yüzyılda Latin şair Catullus tarafından tasvir edilen bu tip ilahileri söylerler. *Galli*’lerin, yani ana tanrıçanın hadım papazlarının bu zılgıtı, inananlarda, kendini hadım ettirmeye kadar varan bir kendinden geçme haline neden olur. Bu ibadet, inananların, *Galli* denilen hadımlardan oluşan bir koronun katılımı ve genç hadım tanrı Attis’i canlandıran bir solistle birlikte, tanrıçaya ilahiler söylemesine dayanır. Parlak bir müzik, yaylı ve nefesli müzik aletleriyle ayine eşlik eder. Anadolu, ülkemizin bulunduğu toprakların güneyi ve Mezopotamya ovaları, kendilerini dini ilahilere adanmış olan bu hadımları tanımıştır. Astarte ve İştâr gibi diğer tanrıçalara adanan buna benzer başka ibadetler de vardır. Havari Paulus⁵, bu büyük Pagan törenlerini şiddetle kınamıştır. Hristiyanlığın bu topraklarda geliştiğini belirtmek gerekirse ilk Hristiyanların, Pagan hadımların tuhaf putperest ibadetlerini süsledikleri meleksi seslerden etkilenmiş olmaları mümkündür (Marliave, 2015: 161).

⁵ Pavlus (Yunanca: Παῦλος Paulos; d. MS 5 Tarsus – ö. 67 Roma) ya da Tarsuslu Pavlus, Pavlik Kiliselerin kurucusu Hristiyan misyoner. Miladi birinci asırda yaşamış Roma vatandaşı Farisi Yahudilerindendir. Asıl adı Saul’dur. Luka’nın kaleme aldığı İncil’de önemli bir yere sahiptir. Yeni Ahit’teki on dört mektuptan oluşan, Pavlus’un mektupları olarak da bilinen bölümler onun tarafından kaleme alınmıştır.

Hadımlığın Hristiyan batı dünyasında yayılmasına, Aziz Paulus tarafından gönderilen bir mektup⁶ ve birkaç papazın birlikte karar alması ön ayak olmuştur. (Aziz Paulus, Korinitlilere Birinci Mektup, XIV, 34.) Hadımların tiz sesleri ile Hristiyan ayinlerinde dini ilahileri söylemeleri bu şekilde başlamıştır. Ancak ilk olarak ne zaman *kontrtenor* sesleriyle Tanrı'yı övmelerine izin verildiği tam olarak bilinmemektedir. Aynı dönemde Bizans saraylarında olduğu kadar kiliselerinde de çok sayıda hadım keşiş yer almaktadır ve bunlar hiyerarşinin her türlü görevinde kendilerine yer bulmuşlardır.

Hadımların da içlerinde bulunduğu ilk Hristiyan koroları yani *a capella*'ları oluşturmuşlar ve dini batı müziğinin temelini atmışlardır. Bu uygulama Akdeniz havzası çevresi, Ermenistan, Gürcistan ve hatta Rusya bu akımdan etkilenmiş ve artık 12. yüzyılda hadımların tiz sesleriyle söyledikleri ilahiler tüm Doğu kiliselerinde çınlamaya başlamıştır. 16. yüzyıla gelindiğinde hadımlar Papalık korolarında iki yüz yıl sürecek maceralarına resmi olarak başlamışlardır. Öyle ki 1668-1798 yılları arasında Roma'da Papalık Devletleri'ndeki tiyatro sahnelerinde hiçbir kadın kalmamıştır. Tüm kadın rolleri hadımlar tarafından canlandırılmaktadır. 1903 yılında yenilikçi Papa X. Pius Vatikan Şapeli'ne yeni hadım çocukların gelmesini yasaklasa da Son İtalyan hadım Alessandro Moreschi on yıl daha sahnelerde boy göstermiştir. Böylece, Hristiyan kilisesi, hadımları kölelik dışında bir amaçla çalıştıran ilk ve son kurum olmuştur (Marliave, 2015: 164).

“Hafifliği, esnekliği ve tizliğiyle erkek sesinden farklı, ışıltısı temizliği ve kuvvetiyle kadın sesinden farklı, (...) hadım sesi, yetişkine özgü kaslanma ve

⁶ Korinitlilere Birinci Mektup'ta “*Mulieres in ecclesiis taceant!*” (Kadınlar kilisede sussun!) yazılıdır.

etkileyciliğiyle çocuk sesinden de üstündür.” (Barbier, 2001: 24) diyerek kastratoları öven Barbier yine aynı eserinde bu uygulamanın Tanrı’nın en yüce şanı için yapıldığını belirtir ve bu konuda şu iki alıntıya yer verir;

16. yüzyılda yaşayan Benedik’ten Rober Sayer, *“Eğer, sesi güzelleştirmek için bir erkekliği ortadan kaldırmak gerekiyorsa, kâfir sayılmaktan korkmadan bunu yapabiliriz.”*. Yüz yıl sonra, Cizvit Tommaso Tanburini şunu söyler: *“Hadımlar kilisede Tanrısal ilahileri çok daha yumuşak bir sesle söyleyerek herkese iyilik ediyorlar.”* (Barbier, 2001: 127)

Hadım şarkıcı modasına en yoğun ilgi Napoli Krallığı’ndan olmuştur. Güvenilir olmamasına rağmen yılda dört bine varan kısırlaştırma işleminden bahsedilir. Küçücük çocuklarına şöhretin kapısının açılacağını ve bu sayede kendilerinin maddi kazanç sağlayacaklarını uman aileler hiç düşünmeden eğitmenlerle pazarlığa oturmuşlar ve anlaşmalar imzalayarak çocuklarını feda etmişlerdir (Saruhan, 2014: 563). İki yüz yıl içinde hadım edilen çocuk sayısını on binlerle ifade etmek mümkündür. Bunlardan çok azı şöhret ve servetle tanışabilmişlerdir.

Avrupa’da yapılan uygulama Afrika, Asya ve Orta Doğu’dan farklıdır. Hadım edilen küçük İtalyanlar sadece testislerini kaybederler fakat penisine dokunulmaz.⁷ Bu durumu şu şekilde açıklayabiliriz. Ses tellerinin büyümesi ve gelişmesi erkeklik hormonlarıyla bağlantılıdır. Ergenlik çağına girmemiş bir erkek çocuğun testislerinin

⁷ Tıbbi karşılığı orşiektomi’dir.

alınmasının sebebi, ergenlik döneminde salgılanan erkeklik hormonlarından etkilenmemiş yani ses tellerinin uzamamış ve güçlenmemiş bir şekilde kalmış olmasıdır. Böylelikle ses kadın sopranoya yakın olan, yüksek bir seviyede sabitlenir ve değişmez. Bir doktor genç yaşta hadım edilmiş bir kişinin gırtlaklarını kesip inceleme fırsatı bulmuş ve organın, normal bir gırtlakın üçte ikisi boyutlarında olduğunu tespit etmiştir (Millant, 1908: 184 akt. Marliave, 2015: 165). Hadımların sırrı da işte buradadır çünkü sesin tizliğini belirleyen etken gırtlak kaslarıdır. Fakat bu operasyon çocukların başarısını pek de güvence altına almaz, çünkü tam tersine, yıllar geçtikçe seslerinin kötüleştiği fark edilen genç hadımlar da olmuştur.⁸

Operasyondan sonra sanat dünyasına adım atan küçük çocuklar Roma, Bologna ve özellikle Napoli'deki ünlü müzik okullarında sıkı bir eğitime tabi tutulurlar. İçlerinden seçilen en iyiler daha ağırlaştırılmış eğitimlerden geçerler. Bütün bu eğitimleri tamamlayanlar artık *kontrtenor*'durlar. Farklı vokal ses genişliklerine göre *alto* ya da *mezo-soprano*'da görülebilir. Sanıldığına aksine sadece tiz *tenor* sesleriyle meşhur değildirler. Bu değerli sesler artık Rusya'ya kadar tüm Avrupa prensliklerinin sarayları için aranan kişilerdir. Barok müziğinin en ünlü ustaları, Gluck, Haendel, Haydn ve daha sonraları Mozart bu *sopranistiler* için beste yapmaya başlamışlardır.

İlk kısırlaştırma yasağı 1806'da Napoleon Bonaparte tarafından, Napoli Kralı olan erkek kardeşi Joseph aracılığıyla ilan edilmiştir. 1870'de genç İtalyan cumhuriyetinin kurucusu Garibaldi tarafından tam anlamıyla yasaklanana kadar

⁸ Pistocchino olarak tanınan Francesco Antonio Pistocchi yirmi yaşındayken soprano sesini kaybetmiştir, tekrar çalışarak kontralto sesine sahip olur. Gaetano Guadagni de müziğin zirve noktalarında yaşarken aynı talihsizliğe uğrar ve aniden sesini kaybeder.

Avrupa’da Giovanni Francesco Grossi (Siface) (1653-1697), Niccolo Grimaldi (Nicolini) (1673-1732), Francesco Bernard (Senesino) (1680-1759), Antonio Maria Bernacchi (1685-1756), Giovanni Carestini (1705-1760), Carlo Broschi (Farinelli) (1705-1782), Gaetano Majorano (Caffareli) (1710-1783), Gioacchino Conti (1725-1792), Gaetano Guadagni (1735-1790), Giusto FerdinandoTenducci (1735-1790) gibi birbirinden ünlü kastratolar sahnelerde meleksi sesleriyle iki yüz yıl boyunca boy göstermişlerdir. Giovanni Battista Velluti (1781-1861), 1830 yılında Fenice Tiyatrosu’nda son sahnesini almıştır. Bundan sonra hadımlar karşımıza sadece kilise korolarında çıkmıştır.

1920 yılında XV. Benedictus, Vatikan bütçesi için fazla masraflı bulunan Papalık Korosu’nu ve diğer bütün koroları bütünüyle ortadan kaldırmıştır. 1922 yılında, altmış üç yaşında Alessandro Moreschi’nin ölümü *kastratoların* döneminin bu sefer de kiliselerde bittiğini tasdiklemiştir (Marliave, 2015: 188-193).

1.2.2. Rus Skoptzy’ler

İtalyan hadımlarla aynı dönemde ortaya çıkmış ve tıpkı onlar gibi iki yüz yıl varlığını sürdürmüş Skoptzy’leri dini bir tarikat olarak tanımlayabiliriz. Ortaya çıktıkları dönemde Çarlık yönetimi tarafından çok büyük eziyetlere maruz kalmışlardır. Daha sonra komünistler de onları ortadan kaldırmaya çalışmışlar, ancak başarılı olamamışlardır. 1897’de yapılan nüfus sayımı “eski inananlardan ve tarikat mensuplarından” oluşan, sayısı iki milyonu geçen bir gruptan bahseder. Skoptzy’lere

gelecek olursak, 19. yüzyılın sonunda dünyada sayıları yaklaşık yüz binen, 1805-1870 yılları arasında aralarında beş bin dört yüz kişinin Sibiry'a sürüldüğü adli evrak tarafından belirtilmiştir (Marliave, 2015: 197-198).

Skoptzy'lerin varlığı, 1970 yılına kadar Rusya'da, Kırım'da ve yüz kişiden oluşan cemaatler kurdukları Kuzey Kafkasya'da doğrulanmıştır. Marliave'ye göre tarikatın dağıldığına dair herhangi bir kanıt bulunmamaktadır (Marliave, 2015: 197). 1929'da başlayan Sovyet yargılamalarından kaçan birçok tarikat mensubu Romanya ve Moldova'ya yerleşmiştir. 1917 Ekim Devrimi'nden önce, Romanya yaklaşık bin beş yüz hadıma ev sahipliği yapmaktadır.

Skoptzy'lerin kendilerini hadım ettirmekteki amaçları tamamen dini inançlarına dayanmaktadır. İsa'nın Matta İncil'inde yer alan sözlerini⁹ şöyle açıklarlar; "Eğer uzuvlarınızdan biri senin için bir düşme vesilesiyse onu kes ve kendinden uzak bir yere at." Tekvini¹⁰ okuduklarında Adem ve Havva'nın cennetten kovuldukları zaman hâlâ bedenlerinde "cennetin meyvelerini" yani cinsel organlarını ve göğüslerini taşıdıklarını yorumlarlar. Günaha tanıklık etmiş bu parçalardan kurtulmak, onlara göre ilkel masumiyeti geri getirecek ve yeni inananlara cennetin kapılarını açacaktır (Hara & Matsuzato, 1997: 5). 1772 yılında Moskova'nın güneyinde bulunan Orel köyünde

⁹ Matta 5:18 " 'Zina etmeyeceksin' dediğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, bir kadına şehvetle bakan her adam, yüreğinde o kadınla zina etmiş olur. Eğer sağ gözün günah işlemene neden olursa, onu çıkar at. Çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, bütün vücudunun cehenneme atılmasından iyidir. Eğer sağ elin günah işlemene neden olursa, onu kes at. Çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, bütün vücudunun cehenneme gitmesinden iyidir.

¹⁰ Tekvin veya Yaratılış, Tanah ve Eski Ahit'in ilk beş kitabını oluşturan Tevrat'ın birinci kitabı. Toplam 50 bölümden oluşur. Kitabın adı Batı dillerine adı Yunancada "yaratılış, doğuş" anlamındaki Genesis kelimesinden geçmiştir. Musevi geleneğinde ise kitabın adı, kitabın ilk kelimesi olan "ilk, başlangıç" anlamına da gelen Bişvil Reşit ya da kısaca Bereşit kelimesinden türemiştir. Dünya'nın yaratılışını, Âdem ile Havvâ'yı, cennetten kovuluşu, Habil ve Kabil'i, Nuh Tûfânı'nı, Bâbil Kulesi'ni ve İbrâhim, İshak, Yâkup ve Yusuf peygamberleri anlatır.

kendini törenle hadım ettiren on üç köylü (İsa ve son yemekteki havariler gibi) II. Katerina'nın emriyle acımasızca cezalandırılmışlardır. Bu olay Skoptzy'lerin toplu eylemlerinin ilki olarak bilinmektedir. Öyle ki içlerinden biri savunmasında “kurtarılmak ve iman içinde yaşamak isteyen her insanın hadım olması gerekir” demiştir. Bu da onların şeflerine olan bağlılığını gösterir. Verilen cezalar caydırıcı olmamıştır ki üç yıl sonra Tambow bölgesinde altmış Skoptzy ele geçirilir. Yeni şefleri Selivanov ağır cezalara çarptırılmış olmasına rağmen kaçmayı başarmıştır. Serbest kaldığında ise *Kondrati Selivanov'un Çilesi* adlı eserinde ilk propaganda yıllarını anlatmış ve bu eser Skoptzy'lerin kutsal metni haline dönüşmüştür (Marliave, 2015: 203). Sahte çarların ve sözde İsaların ortaya çıkışı, Rus din tarihinin değişmezlerindendir. Hadımlar için Selivanov hem ikinci İsa hem de III. Petro'dur.

1871'de kendisinden önce beş arkadaşının hadım oluşunu izleyen Gavril Menşenin operasyonu şu şekilde anlatır. Su dolu bir fiçıya yaslanıp hadım eden kişinin hızlı bir hareketiyle testisler alınır. Günahlarından arınmayı temsilen yeteri miktarda kan akması beklenir. Buradaki operasyon orşiektomidir. Penisin de alındığı operasyonlar bir üst kademedeki tarikat mensuplarına uygulanır (Volkov, 1995: 67 akt. Marliave, 2015: 198).

1929'daki Leningrad davasının sanık sandalyesinde oturan tarikat üyelerinin anlattıkları da işin ritüel boyutunu açıklamaya yardımcı olur. *Sahın* adı verilen törende adaylar, yöneticinin ve yardımcılarının sordukları sorulara cevap verirler. “Ne sebeple buradasın?” “Ruhumu kurtarmaya geldim.” vs. inancı kabul gördüğünde operasyon yapılır. Bu operasyona “ateş vaftizi” adı verilir. Cerrah, şefin kendisine “Günahı

yenmek için kılıcı tut!” diyerek uzattığı bıçağı kullanarak cinsel organların tümünü bir hamlede keser. Acı çığlıkları “İsa dirildi!” naralarıyla bastırılır (Hara & Matsuzato, 1997:6). Tören daha sonra dualarla devam eder, Selivanov’un Sibirya’da çektiği acılar hatırlanır.

Nikolay Volkov tarikata ait birçok ilahiyi derlemiştir. Özellikle yeni katılanların hadım edilmesinden önce söylenen ilahilerden biri şu şekildedir;

“Merhamet isteyen

Tanrı için acı çekmelidir

İnsan, Tanrı’nın meselelerini algılamalıdır

Altın mührü almalıdır

Ruh günahlara cevap vermek zorunda kalmasın diye...

Sen, kurtarıcının sözlerini dinle,

Sen, keskin bıçağı elinde tut,

Sen, ejderhanın başını kes,

O zaman, bedenler çok temiz olacak

Böylece, ruhun cennete gidecek.

Yaşayın çocuklarım,

Göklerin Çarına hizmet edin,

İnancınızı koruyun

Şan, şeref ve güç Tanrı’nın üzerine olsun, amin.” (Marliave, 2015: 202)

Yukarıda bahsettiğimiz gibi operasyonun çeşitli kademeleri ve her kademenin bir unvanı vardır. Sadece testislerin alınması “küçük mühür” ya da “küçük temizlenme”, hem testislerin hem de penisin alınması “Çar’ın mührü” veya “altın mühür” olarak adlandırılır. Hadım edilmiş kişiler “melek” ya da “beyaz güvercin” olarak adlandırılırlar. Kökten temizlenenler daha sonra kendi içlerinde üç statü daha belirlerler. Bunların ilki göğüs kaslarının bir kısmının alınmasıdır. Bu işlem önceden kadınların göğüslerini almak olarak uygulanırken daha sonra erkeklere de uygulanmaya başlanmıştır. İnancında en samimi olan mensuplara has son kademeler, daha derin kesiler açmak ve kolların, omuzların veya karnın üzerini haç biçiminde yakmak olarak kendini gösterir. Son bedensel adaklar, çarmıha gerildiği zaman İsa’nın üzerinde açılan beş yaraya gönderme yaparak “beş kanatlı melek” haline gelen bir Skoptzy’yle son bulur (Marliave, 2015: 198-199).

Skoptzy’lerin bilinen iki yüz yıllık tarihleri boyunca Sovyetlerle ilişkisi, Çarlık iktidarının baskı uyguladığı diğer tarikatlarda olduğu gibi önce şatafatlı günlere tanık olmasına rağmen daha sonra din karşıtı saldırıların bir sonucu olarak tarikata karşı Leningrad davası açılmıştır. Moskova ve Sankt Peterburg’da Skoptzy avına başlanır. Sonuç olarak yönlendirilen suçlamalara binaen mallarına el konulması, kürek mahkûmiyeti gibi cezalar verilir. Kaçıp kurtulabilenler, kimliğini gizleyenler yerin altındaki dergâhlarına tekrar girmişlerdir.

1.2.3. Osmanlı Devleti’nde Hadımlık Müessesesi

“Yedi ya da sekiz yaşımdaydım, atlılar yanıma geldiğinde kasaba meydanında kendi yaşımda çocuklarla oynuyordum, bizim kasabamızın adamlarına benzemiyorlardı, tenleri daha beyazdı ve silahları vardı. Arapça konuştuklarını sonradan öğrendim. Atlarından inip bizi kucakladılar. Bana ne olduğunu anlayamadım: Bir adam, ağzımı kapayarak beni atının üzerine fırlattı, bağıramadım, gözlerim yuvalarından fırlayacaktı... Bizim gibi başka çocuklar da vardı, üç gün boyunca hiçbir şey yiyip içmeden orada kaldık, sonra da hadım edildik. Çektiğim acıyı ve işkenceyi uzun yıllar boyunca hiç unutmadım... Mevsimlerden kıştı. İlk defa kar görüyordum. Üşüyordum. Yakup beni Çerkez Mehmed Paşa’ya hediye etti. Bir insan hediye edilebilir mi? Bunun olabileceğini o zaman anladım. 1918’de Meşrutiyet’le beraber bizi azat ettiler.” (Etiyopyalı Hayrettin Efendi: Habeşistan, 1906)

Genellikle Orta Afrika ve Habeşistan’da daha çocuk yaşta köle tüccarlarının eline geçip, ne olduğunu anlamadan kendilerini hadım edilmiş bulduklarında dünyalarının karardığını düşündüler Osmanlı sarayının hadımları. Ancak aşağılık olarak görülen bu insanlar ellerindeki yaşama ve üreme zevklerini körelten bir ameliyeden geçmenin, kendilerine ne gibi hür ikbal kapısı açtığını elbette bilmezlerdi. Ağalar Ocağı’nda tam bir görev adamı olarak yetiştirildiler ve padişaha yakın olmanın gururunu doya doya yaşadılar ve dillere destan Osmanlı haremının asırlarca bir sır olarak kalmasını sağladılar.¹¹

Hadımların kullanıldığı Osmanlı saraylarında harem hayatı ve teşkilatının hangi tarihte başladığı kesin olarak bilinmez. Fakat harem hayatının Edirne Sarayı’nın yapılmasıyla başladığı ve İstanbul’un alınması ile geliştiği tahmin edilmektedir (Uluçay,

¹¹ Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil, Harem Ağaları, bknz: <http://ahmetsimsirgil.com/harem-agalari/> (Erişim Tarihi: 15.03.2016)

2013: 204). N. M. Penzer “Harem” adlı eserinde harem ve harem teşkilatının Orta Doğu ve Uzak Doğu’da yüzyıllardır süren bir gelenek olmasına rağmen Türklerin bu uygulamayı bilmediklerinin yanı sıra gerek de duymadıklarını ve haremın Osmanlı’ya Bizanslılardan miras kaldığını belirtmiştir (Penzer, 2014: 184). Uluçay ise Penzer’in bu şekilde bir söylemle hataya düştüğünü, çünkü haremın Araplarda ve önceki Müslüman Türk devletlerinde kullanımının bilindiğini öne sürmektedir (Uluçay, 2013: 204).

Harem teşkilatı yapısı bakımından incelendiğinde Fatih Sultan Mehmet zamanında Enderun mektebi ile birlikte oluştuğu varsayımı çıkarılmaktadır. Burada da tıpkı Enderun teşkilatına benzeyen bir devşirme usulünün uygulandığı görülmektedir. Enderun mektebinde devşirilen erkek çocuklar nasıl devletin en yüksek memurluklarına kadar çıkabilmişlerse, hareme çeşitli yollardan alınan hizmetçi erkek köleler (hadımlar) ve cariyeler de kendi aralarında belirlenen sitemli bir makam yükselişine sahip olmuşlardır. Cariyeler, *kalfa*, *usta*, *gözde*, *ikbal*, *kadınefendi* ve *valide sultan* unvanlarını alarak sultanlık makamına kadar yükselebilenler, hadımlar *ağa* namıyla anılmış, en yüksek mertebede olan Dârüssaâde ağalığına varanların derecesi Sadrazam ve Şeyhülislamdan sonra gelmiştir (Uluçay, 2013: 204) (Akgündüz, 2012: 122).

Osmanlı devletinde hadımların kesin olarak hangi tarihten itibaren kullandıkları net olmamakla beraber, Ata Efendi, hadım ağalarının harem hizmetine alınmasının II. Murad zamanında olduğunu yazar. Uluçay’a göre ise II. Murad zamanında Rumeli Beylerbeyi bulunan Hadım Şahabeddin Paşa’nın yaşı göz önünde bulundurulursa, hadımların Osmanlı sarayında görevlendirilmelerinin Çelebi Mehmet zamanına rastlaması gerektiği savunulur (Uluçay, 2013: 206). Seyyahların kitaplarına göre ise,

Fatih zamanında siyah ve beyaz hadımların haremde çalıştıkları anlaşılmaktadır (Miller, 1979: 91).

Osmanlı saraylarında görev yapan hadımların diğer medeniyetlerdeki hadımlardan temel farkı, hiçbirinin Osmanlı tarafından hadım edilmiş olmamasıdır, hepsi Orta Afrika'dan ya da Habeşistan'dan getirilenlerin köle olarak satın alınması yolu ile temin edilmiştir. Bunun sebebi, bir kişiyi cinsel arzularından mahrum bırakmanın yani hadım etmenin İslam hukukunda caiz görülmemiş olmasıdır. Osmanlı şeyhülislamı hadım etmenin ya da olmanın caiz ve meşru bir fiil olmayacağına dair kesin fetvalar vermişlerdir. Şeyhülislam hadımlığı yasaklayan fetvalarını Kur'an'da geçen şu ayete dayandırmışlardır; *“(Şeytan devamla şöyle der): Onlara emirler vereceğim, ta ki Allah'ın yarattığını değiştirmeye kalkışacaklar. Kim Allah'ı bırakıp da şeytanı dost edinirse, açık ve büyük bir hüsrana maruz kalır”* (Kur'an, Nisa, Ayet 119). Bunun yanı sıra hem İslam hukukçuları hem de Osmanlı Şeyhülislamı hadım fiilini teşvik edeceğinden dolayı, başkaları tarafından hadım edilmiş insanların istihdam edilmesinin de mekruh olduğunu belirtmişlerdir. Köle olarak satın alınıp sarayda görevlendirilen bu hadımlar, karakterleri ve fiziksel özellikleri bakımından değerlendirilmek üzere birçok elemenden geçerlerdi. Keykavus Bin İskender tarafından yazılan tasavvufi eser Kâbusnâme'de, haremde görev yapacak olan hadımların çirkin ve kara olanlardan seçilmesi, benzi kızıl olanlardan ve sarışınlardan uzak durulması gerektiğine, onların zararlı olduklarına dair salık verilmiştir. Saraya girdikten sonra hadım olmalarına rağmen erkeklik organlarında bir büyüme ya da değişiklik olan ve tekrar cinsel münasebete hazır olan hadımlar ya haremde uzak olarak sarayda başka görevlerde çalıştırılmış ya da belli bir maaşa bağlanarak saray dışına çıkarılmış ve hayatlarına devam etmişlerdir. Akgündüz'ün yorumuna göre Osmanlı hükümdarları

kendilerinden önce batı ve Çin saraylarında yaşanmış olan ahlaksızlıkların kendi saraylarında yaşanmasını istemedikleri için böyle bir yönteme başvurmuşlardır (Akgündüz, 2012: 123–127).

Osmanlı sarayında çeşitli konumlarda görev alan hadımlar *ak hadımlar* ve *siyah hadımlar* olarak ikiye ayrılmaktadır.

Ak Hadımlar: Osmanlılar genişleme zamanında ak hadımları daha çok esirlerden sağlıyorlardı. Macarlar, Almanlar, Slavlar daha sonraları Gürcü, Ermeni ve Çerkezlerden hadım olanlar satın alınarak temin edilen bu hadımlara ak ağalar adı verilmekteydi. Fakat bunlar dayanıksızdı ve hadım edildikten sonra da çoğu ölüyordu. III. Murad'ın 1582'de Dârüssaade Ağalığını yani kızlar ağalığını zenci kızlar ağası Habeşi Mehmed Ağa'ya verişine kadar kızlar ağası hep ak ağalardan seçilirdi. Görevleri harem dairesini korumak ve gerekli hizmetleri görmektir, dış göreve atandıklarında vezirlik rütbesi verilir ve genelde Mısır valiliğine gönderilirlerdi (Akgündüz, 2012: 128) (Uzunçarşılı, 1988: 172-173).

Siyah Hadımlar: Özellikle III. Murad döneminde siyah hadımlar Osmanlı saraylarına girmeye başlamıştır. Bunun sebebi ak hadımların fitneye daha çok yol açma ihtimali, teminlerindeki güçlük, hadım edilmelerinin zorluğu ve dayanıksız olmalarıdır. (Akgündüz, 2012: 128) Siyah hadımlar ilk zamanlarda çok ucuza sağlanıyordu, aynı zamanda harem işlerini de beyazlardan daha iyi beceriyorlardı. Bu nedenle, saraydaki itibarları arttı ve ülkede bir zenci hadım alışverişi başladı (Penzer, 2014:179). Esir tüccarları Mısır, Habeşistan ve Orta Afrika'ya kadar giderler, türlü yollarla elde ettikleri

zenci çocukları hadım ettirdikten sonra Mısır, İstanbul başta olmak üzere diğer Akdeniz limanlarına satarlardı (Uluçay, 2013: 207).

Hareme alınan zenci hadımlardan bir ocak kuruldu ve buna “*Ağalar Ocağı*” adı verildi. Burada zenci hadımlar kendilerinden büyük diğer deneyimli hadımlar tarafından yetiştirilir, Türkçe öğretilir, sıkı disiplin kuralları çerçevesinde tıpkı Enderun okulunda olduğu gibi eğitim alırlardı. Çiçek isimleri ile adlandırılan bu zenci hadımlar eğitim sürecinden sonra haremden bulunan şehzadelerin, kadın efendilerin, sultanların ve valide sultanın hizmetine tayin edilirdi. Bu ocaktan yetişenlere genelde harem ağası adı verilirdi. Dışarıda evi bulunan sultanların ve hanedan mensuplarının hizmetine görevlendirilen hadımlar yine bu ocaktan seçilerek gönderilirdi. (Akgündüz, 2012: 128), (Uluçay, 2013: 207-208) Ayşe Osmanoğlu’nun kaleminden yazılmış “Babam Sultan Abdülhamit” adlı eserde harem ağalarının belli başlı görevleri şu cümlelerle birinci ağızdan aktarılmıştır: “... *Sabah akşam harem-i hümayûnun kapılarını kilitlemek, kapıda nöbet beklemek, girip çıkana bakmak, arabalara refakat etmek, doktorlarla beraber girip çıkmak, hariçten içeriye hiçbir kimseyi bırakmamaktır. Buna 'halvet tutmak' derlerdi.*” (Osmanoğlu, 2013: 85).

Harem ağalarının sayılarına dair net bir bilgi bulunmamakla birlikte, Fatih zamanında 20, 1517’de 40, 1537’de 20’yi geçmediğini savunan Akgündüz ve Uluçay, Penzer’in kitabında belirtmiş olduğu 16. yüzyılın sonlarında 600-800, 18. yüzyılın sonlarında ise 300-500 kişilik hadım nüfusunun çok mübalağalı rakamlar olduğunu, batılı yazarların bu söylemlerinin sebebinin özellikle Müslüman bir devlet olan Osmanlı

Devleti'ne yapılmış karalama olduğunu savunmaktadırlar (Akgündüz, 2012: 129) (Uluçay, 2013: 207-208) (Penzer, 2014: 182-183).

Osmanlı sarayında görev yapan hadımların görevleri ve statülerinden kısaca bahsetmek gerekirse, haremağalarının başı ve en üst düzey yetkilisi *Kızlar Ağası*, *Bâbüssaade Ağası* veya Kapı Ağası da denilen amirleriydi. Resmi unvanı *Dârüssaade* ağası idi. Osmanlı Sarayı'nın ve bütün iç harem halkının başı olmakla birlikte daha önce de belirttiğimiz gibi derecesi sadrazam ve şeyhülislamdan sonra gelirdi. En önemli görevleri; padişahın haremmini korumak, harem için gereken cariyeleri temin etmek, haremde bulunan cariye ve diğer hadımların terfi ve ceza işlemlerini padişaha bildirmek, Surre Alaylarını¹² düzenlemek, haremın bütün harici ihtiyaçlarını harem ağalarına yaptırmak ve kendine bağlı bulunan personelin tayinini yapmaktır (Akgündüz, 2012: 129).

Kızlar ağasının emrinde çalışan diğer hadımlar, bu görevin ak hadımlar ve siyah hadımlar arasında geçiş yapması dönemlerinde bazı ufak tefek değişiklikler göstermiştir. 16. Yüzyılın sonlarına kadar kızlar ağasının altında, rütbe sırasıyla şunlar bulunurdu: Has Odabaşı, Hazinedâr Baş (haremin masraflarına bakan ağa, bunun haremdeki cariyelerin başı olan Hazinedar Usta ile karıştırılmaması gerekir), Kilerci Baş, Saray Ağası ve Saray Kethüdası. Bunlardan sonra, Köşebaşı, Baş Eski Ağa ve İki Özeni Ağası gelir.

¹² Surre-i Humâyûn Alayı veya Surre Alayı olarak bilinen bir kurumdur, Osmanlı zamanında Hac zamanı İstanbul'dan Mekke ve Medine'ye yardımları ve hediyeleri götüren kafiyledir. Bu alay İstanbul'dan törenle uğurlanırdı. Osmanlı padişahları 1517'den itibaren Haremeyn'in Osmanlı yönetimine girmesinden itibaren surre gönderimini düzenli bir hale koydular. (İslam Ansiklopedisi: cilt:37, sf:567-569)

Daha sonraki tarihler için ise şöyle bir sıralama ve izah mümkündür:

Kapı Ağası (Kızlar Ağası): Harem Ağalarının reisi.

Saray Ağası: Ak hadımların ağası, Kızlar Ağasının birinci yardımcısı.

Saray Kethüdası: Ak hadımların saray ağasından sonra gelen amirleriydi ve Kapı Oğlanı Kethüdası diye de bilinirdi. Siyah hadımlarda Kızlar Ağasından sonra gelen Saray Ağası ve Saray Kethüdası mertebesi bulunmamaktaydı.

Baş Kapı Gulâmı: Bunlar siyah hadımlarda Kızlar Ağasından sonra gelen makam sahipleriydiler.

İkinci Baş Kapı Gulâmı: Bir öncekinin yardımcısıdır.

Musâhibler: Harem ağaları içinde yer alan diğer bir önemli grup ise musâhiblerdir. Baş, ikinci ve üçüncü musâhibler adıyla bizzat padişah tarafından tayin edilen bu kişiler padişah odası önünde nöbet tutarlar, sultanın emirlerini harem halkına ve divan azalarına duyururlardı. Sultan Hamid'in 12, Sultan Reşad'ın 6 ve Sultan Vahidüddin'in 4 musâhibi bulunduğu belirtilmiştir. (Akgündüz, 2012: 129-132), (Uluçay, 2013: 207-211), (Penzer, 2014: 178)

1.2.4. Hintli Hicralar

Hadımlara ilişkin dünya turunda karşımıza çıkan Hintli Hicralar yani hadımlar günümüz toplumunda “üçüncü cins” olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Mumbai banliyölerinde koloniler halinde hayatlarına devam eden bu kişilerinde temel dayanak noktası antik dönemlerden beri süregelen dinî inançlara dayanmaktadır. Bu özellikleriyle Rus Skoptzy'lere benzetebiliriz. 2009 yılında devlet tarafından resmi

olarak kabul edilmiş bu “üçüncü cinsler” diğer medeniyetlerdeki hadım kavramının tamamen tersine transseksüel bir hayat sürmektedirler.

Hicralar tanrıça Bahuchara Mata'ya¹³, Shiva'ya¹⁴, Rama'ya¹⁵ kendilerini adayarak hadım olmuşlardır. Bahuchara Mata, aslında Parvati'nin dönüşümlerinden biri, tanrı Şiva'nın karısıdır. Bu durumda, Hindi panteonu tanrısına neden tapıldığını açıklar. Bahuchara Mata, saflık simgesi olan horozun üzerinde oturur vaziyette temsil edilir ve bize, her türlü hayvanı öldürmenin yanlış olduğunu öğretir çünkü ona göre, ancak şiddetten kaçınarak ermişlik mertebesine erişebiliriz. Veda metinlerinde, Bahuçara Mata kocası her gece yataktan kaçıp giden bir prenestir. Bir akşam eşini gizlice takip etmeye karar verir ve onun bir ormana giderek başka erkeklerle beraber kadın kılığına girdiğini görür, terkedilmiş eş, kocasını hadım eder. Hikayenin başka bir versiyonunda ise tanrıçanın edepsiz bir adam tarafından rahatsız edildiği söylenir. Önce adamı iktidarsızlığa mahkûm etmiş, sonra da onu bağışlamak için adamın hadım olmasını şart koşmuştur. Bu adam da günümüzde cinsiyet değiştiren diğerleri gibi Bahuchara Mata'ya tapınmıştır (Marliave, 2015: 67). Hicralarla bağlantılı başka mitolojik hikayeler

¹³ Bahuchara Mata, vücudunun sağ üstünde bir kılıç, sol üstünde kutsal metinler, sağ alt kısmında abhay hasta mudrası ve sol alt tarafında üçgen şeklinde tasvir edilen bir tanrıçadır. Masumiyeti simgeleyen bir horoz üzerine oturmuştur.

¹⁴ Şiva Hinduizm'in geç dönem Vedik metinlerinde geçen İşvara veya Tanrı'nın bir biçimi. Adi Şankara Şiva isminin anlamını şöyle ifade eder "İsminin telaffuzuyla herkesi saflaştıran/arındıran" veya Saf Olan. Yani, Şiva Prakrti'nin (maddenin) üç gunasından (özelliğinden) etkilenmez, bunlar: Sattva, Rajas ve Tamas'tır. Bazı görüşlere göre Şiva Tanrı'nın üçüncü biçimi/yüzü, Trimurti'nin (Hint Teslisi) bir parçasıdır. Trimurti'de, Brahma yaratıcı, Vişnu koruyucu, Şiva ise yok edicidir. Her ne kadar yok etmeyi temsil etse de olumlu bir güç olarak görülür (Kötülüğün Yok Edicisi). Diğer görüşler Şiva'nın Vişnu'yu ürettiği, Vişnu'nun da Brahma'yı ürettiği ve böylece Brahma ile yaratılışın başladığını ileri sürerler. Bunun içinde Trimurti'nin çevrimi var olmuştur. Şiva ayrıca başka birçok role bürünür, Mahadeva (Sofuların Tanrısı), Rudra (Lütufların Tanrısı) ve Mahesvara (Evrensel Tanrı). Şiva'ya tapınanlara şaivitler denir ve bu kişiler Şiva'nın Nihai Gerçek olduğuna inanırlar.

¹⁵ Rāmachandra veya daha sık kullanılan kısa ismiyle Rama, Vişnu'nun yedinci avatarıdır. Ayrıca Hinduizm'de Tanrı alametlerinin (görünüşlerinin) en önemlilerindendir. Hint mitolojisindeki efsanelerin ve Güney Asya ile Güneydoğu Asya'daki halk söylencelerinin en popüler karakterlerinden birisidir. Ramayana destanının baş kahramanıdır.

de vardır. Hint mitolojisi, kahramanlarının ve tanrılarının cinsel belirsizliği ile doludur fakat buna nazaran cinsellik ve din arasında sıkı bir ilişki mevcuttur.

Mahabharata'ya¹⁶ göre eskiden Tamil Nadu eyaletinde birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışan Kaurava ve Pandava adında iki krallık vardır. Pandava Hanedanının kralı kendisine sunacakları zaferin karşılığında büyük oğlu Iravan'ı tanrıça Kali'ye kurban edeceğine dair tanrılara söz verir. Fakat hanedanın devamının sağlanması için Iravan'ın önce evlenmesi şarttır. Pandavaların ölüme mahkum mirasçısıyla evlenmeyi hiçbir kadın kabul etmeyince, güzel bir kadın görünümüyle Tanrı Krişna ortaya çıkar ve bu kısa evliliğe razı olur. Kral, oğlunu kurban eder ve tanrıların söz vermiş oldukları zaferi kazanır.

Bu efsane, Tamil Nadu eyaletinde her sene Nisan ayının sonu Mayıs ayının başında hicraların katılımıyla gerçekleştirilen Koovagam Festivalinde canlandırılır. Hadımlar, cinsiyet değiştirmiş olan Krişna'ya dua etmeye gelirler. Yerel bir tapınakta bir tanrı kisvesine bürünmüş, tanrılaştırılmış ve kurban edilmiş Iravan'ın görüntüsü altındaki Krişna'ya dua ederler. Hadımlar, her zamanki toplanma işaretleri olan hareketi yaparak, yani ellerini gürültülü bir şekilde çırparak kasabaya gelirler. Hepsi de gösterişli sariler giyerler, aşırı makyajlıdırlar ve üzerleri takılarla doludur. Çünkü onlar Krişna'nın vücut bulmuş halidir. Boynunda kastına ait kolyeyi taşıyan çıplak gövdeli bir

¹⁶ Mahabharata eski Hindistan'da Sanskritçe yazılmış en önemli iki destandan biridir. Diğeri, Ramayana'dır.

Brahman¹⁷, hadımların Iravan ile yaptığı evliliği kutlar. Bu tanrı eşlerinden her birine, geleneksel sarı evlilik kolyesi olan *tali* verilir.

Fakat ertesi gün yas günüdür. Iravan simgesel olarak toprağa verilir. Bundan sonra *iravani* olan hicralar, evlilik kolyelerini ve saçlarını süsleyen çiçekleri atarak dul kalışlarını temsil ederler. Hepsi göğsünü yumruklar, yapmacık üzüntü gösterileri sergiler, sonrada renkli sairlerini yas rengi olan beyaz kumaşla değiştirirler. Tören bu şekilde birçok kez gerçekleşir, hicralar günü geri kalanını, dans ederek, şarkı söyleyerek, çocukları kutsayarak geçirir ve aynı zamanda dilenerek hayatlarını kazanmaya ayırırlar (Nanda, 1990: 20-22).

Hindistan'daki hadım edilme yöntemleri daha fazla dini ritüellere dayanmaktadır. Hadım edilmeye karar veren erkekler, geleneksel olarak Ahmedabad'a tanrıça Bahuchara Mata'ya adanmış olan tapınaklardan birine giderler. Müstakbel hadıma “dinginliğe erişmiş ve arzudan yoksun” anlamına gelen *nirvan* adı verilir.

Önce hediyeler ve dualarla tanrıçaların lütuflarına erişmeye çalışacağı bir eğitim alması gerekmektedir ve Bahuchara Mata da müstakbel hadımı sürekli takip edecektir. İşlemi yapacak olan kişi talimat verdiğinde hadım tanrıçanın resmine uzun uzun bakmaya davet edilir: dudaklarında cinsel organın kesilme işleminin başarılı olacağına söz verdiğini gösteren bir acıma gülümsemesi olmalıdır. Daha sonra kara büyüye çok benzeyen bir hareketle yardımcı kişi hindistan cevizini kırarak ikiye böler: meyvenin iki

¹⁷ Hindistan'daki dört kastın ilki olan kast, din adamları kastı.

parçasının da mutlaka eşit görünmesi gerekir. Aksi takdirde hadım edilme işlemi ertelenecektir. Eğer bu kehanetler olumlu ise, nirvan birkaç gün ile bir ay sürecektir bir inziva tecrübesi yaşamaya mecburdur. Bu süre içinde aynada kendine bakması, cinsel ilişkiye girmesi veya baharatlı yemekler yemesi yasaktır.

İşlem başka bir hicra ve onun yardımcısı tarafından gerçekleştirilir. Her zaman sabah saatlerine denk gelen uygun vakit saat üç ya da dört civarındadır. Bu saat en önemli dini törenler için özellikle uygun sayılan bir zamandır. İki hicra uyuşuk vaziyetteki hadım adayının yanına gider, tanrıçanın tasvirini başrole koyar, tüm törenin en iyi şekilde geçmesi için dua eder ve adayı uyandırır. Müstakbel hadım banyo yapar, tüm giysi ve takılarını çıkartır ve bir tabureye oturur. Bu noktada yardımcı kişi onun iki kolunu sıkıca arkada tutar, bazı adaylar saç uzatmaya başlamışlardır, bu durumda yardımcı kişi adayın saçlarını örür ve acıya dayanabilmesi için bu örgüyü onun ağzına sokar. Cerrah erkeklik organını alır, penisi ve testisleri mümkün olduğunca çok sıkıldığı bir iple çevreler ve tek bir bıçak darbesiyle organların tamamını keser. Yardımcı, bir tüp alır ve tıkanmayı engellemek için bunu hemen idrar yoluna yerleştirir. İşte hepsi budur, acı verici bir işlem midir? Saçma bir soruya benzer bu ama bir çok hadım ağız birliği etmişçesine, yalnızca “sert bir çimdik”, “bir yanığin vereceği kadar acı” veya “bir karınca ısırığı” hissetmiş olduklarını söylerler (Nanda, 1990: 24-29).

Geleneksel biçimde gerçekleştirilen hadım etme işlemlerine, kişiyi yarı-dışı konuma sokmayı amaçlayan başka bir tören daha eşlik eder. Marliave bu acımasız yöntemi öyle aktarır; “Genç hadım tahtadan yapılma bir erkeklik organının üzerine oturtulur ve anüsü parçalanacak şekilde vücudu bastırılır. Akan kan, onun ilk adet

kanını simgeler.” Böylelikle hadım kadın cinsine daha çok yaklaşmıştır ve eşcinsel ilişkilere daha açık olacaktır (Marliave, 2015: 66).

Görüldüğü üzere hicralar dini inançların ya da kişisel isteklerinin sonucunda kendilerini hadım etmişler ve günümüzde komünler halinde sayısını bilmediğimiz kadar fazla şekilde hayatlarına devam etmektedirler. Bazıları tapınaklarda çocukları kutsama görevi yapar, bazıları düğünlere katılıp genç çifti kutsar ve onların doğurganlığı için tanrıya dua eder, bazıları bu üçüncü cinsleri çalıştırma konusunda kanun çıkarmış eyaletlerde resmi görevli olurlar ve şanslıdırlar, bazıları ise üzücü şekilde hayatlarını fahişelik ve dilencilikle geçirmek zorunda kalırlar.

2. BÖLÜM

HADIMLAR DÜNYASI ÇİN

2.1. Çinli Hadımların İsimlendirilmesi

Hanedanlık tarihi boyunca hadım edilmiş ve sarayda görev yapan kişiler farklı şekillerde isimlendirilmişlerdir. Bu isimlendirmeler kimi zaman hadımların yaptığı göreve ya da yaptığı konuma göre belirlenmiş, kimi zaman ise onları isimlendiren şahısların duygularına göre belirlenmiştir. İlk kayıtlardan itibaren hadımları nitelendiren bütün isimlendirmeler araştırılmış ve en önemli olanları aşağıdaki şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Si Ren 寺人: Hadımlar için en erken dönemlerde kullanılan isimlendirmelerden birisidir. Köle toplum yapısının vakıf olduğu ilk dönemlerde sarayda çalışan düşük statülü hizmetkarların tamamı için kullanılan bir isimken daha sonra hadımları tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır. Ancak si ren kelimesindeki si 寺 iminin kullanımı ile ilgili yanlış bir düşünce ortaya çıkmıştır. Hadım edilmiş kişiler tıpkı Budist tapınaklarında cinsellikten arınmış keşişlere benzetildiği için si miao 寺庙 yani tapınak kelimesindeki si imi kullanılmıştır. Bu isimlendirme Batı Zhou hanedanlığının erken dönemlerinde karşımıza çıkmaktadır. O dönemde Çin, Budizm ile yani tanışmakta ve Çin’de ne bir tapınak ne de keşiş bulunmakta idi, dolayısıyla bu adlandırmanın ses ve

im benzerliğinden ortaya çıkan bir hata olduğu düşünülmektedir. Hizmet etmek anlamında kullanılan shi 侍 imi ve sesi si 寺 ile karıştırılmıştır (Yi, 2013: 28).

Huan Guan 宦官: Huan kelimesi tek başına resmi hizmetli olarak kullanılırken, Savaşan Beylikler ile başlayıp onu takip eden Qin ve Han Hanedanlıklarından sonra huan guan kelimesi hadım edilmiş kişiler için kullanılmaya başlanmıştır. Huan kelimesinin yang 养 beslemek (bitki, hayvan vs.) anlamında kullanıldığına dair 文选 / 宦者传论 şu cümle karşımıza çıkmaktadır; “官者，养也；养阉人使其看宫人，此是小臣。” (Xu, 2006: 9)

Yan Ren 阉人: Zhou Li'deki 周礼 Tian Guan Zhong Zai 天官冢宰 bölümünde “奄，景气闭藏者，令谓之宦人。” “Yan, Spermleri yok olmuş bir kişi hadım olarak isimlendirilir.” kaydedilmiştir.¹⁸ Yan ren dışında yan guan 阉官, yan yin 阉尹, yan guan 奄官 gibi isimlendirmeleri de vardır. Erken dönemde kullanılan yan 奄 ve günümüzde hadım edilmek anlamındaki yan 阉 aslında aynıdır. Hou Han Shu 后汉书, Wu Xing Zhi Si 五刑志四 bölümünde “hadımlar, kapı önlerinde nöbet tuttukları için yan 奄 imine kapı anlamına gelen men 门 imi eklenmiş ve yan 阉 olarak kullanılmaya başlanmıştır” şeklinde ifade bulunmaktadır (Yi 2013: 28). Daha sonraki dönemden bir kaynak olan Shuo Wen Jie Zi 说文解字 adlı eserde “阉，门竖也，宫中奄昏闭门者。” cümlesi yer almaktadır (Xu, 2006: 9).

¹⁸ <http://www.guoxue.com/book/zhouli/0001.htm> (Erişim Tarihi: 05/04/2017)

Fu Ren 腐人: Bu isimlendirme ceza sistemlerden hadım etme cezası olan gong xing 宫刑'den gelmektedir. Han Shu 汉书, Jing Qin Di Jing 景秦帝经 kayıtlarında “Hadım cezasının yapıldığı yer o kadar kötü kokardı ki çürük denilirdi.” “宫刑，其创座臭，故曰腐也。” şeklinde kayıt edilmiştir (Xu, 2004: 58).

Zhong Guan 中官: Hadımlar genelde saray içinde hükümdara yakın görev yaptıkları için içeri anlamına gelen nei 内 ve orta anlamına gelen zhong 中 imlerinden türemiş zhong ren 中人, zhong shi 中使, zhong gui 中贵, nei chen 内臣, nei shi 内使, nei jian 内监 gibi isimlendirmeler kullanılmıştır. Zhong shi genel olarak düşük kademelerdeki hadımlar için kullanılırken, yüksek kademelerdeki hadımlar için zhong gui isimlendirmeleri tercih edilmiştir. İlk başlarda zhong guan 中官 unvanı hadım edilmiş olsun ya da olmasın bütün memurlar için kullanılırken, daha sonra sadece hadımları nitelendiren bir isimlendirme olmuştur.

Tai Jian 太监: Tang hanedanlığında sarayda görev yapanlara verilen resmi addır. Daha sonraki dönemlerde direkt hadımları nitelendirmek için kullanılmıştır. Saray içinde hükümdara ve ailesine hizmet eden yüksek kademeli hadımlardır. Qing hanedanlığında bütün hadımlar tai jian olarak isimlendirilmiştir.

Diao Dang 貂瑯: Hadımlara ait bu isimlendirme kullandıkları kıyafetlerden ortaya çıkmıştır. Han hanedanlığı döneminde hadımların kullandığı, Vizon (diao 貂) tüyünden yapılmış ve kulaklarını kapatan sarkaçlı (dang 瑯) başlık olmak üzere iki çeşit

başlık vardı. Han Guan Yi 汉官议'de "Qin Hanedanlığı saray içi görevlileri ve Han Hanedanlığı alimleri sol kulaklarından sarkan gümüş başlıklar kullandılar, Guang Wu döneminden sonra hadımlara özel sağ kulaklarından sarkan altın başlıklar kullanılmaya başlandı." "中常侍,秦官也。汉兴,或用士人,银珥左貂。光武已后,专任宦者,右貂金珥。" (Yi, 2013: 30) Daha sonra diao dang hadımlar için kullanılan özel isimlendirme oldu.

Bu en çok kullanılan isimlendirmelerin dışında hadımlar için daha birçok isimlendirme mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekildedir;

1. Yukarıdaki temel isimlerin birleşmesiyle kullanılan isimler; huan shi 宦寺, yan shi 阉寺, diao shi 貂寺, zhong dang 中珥, nei dang 内珥 gibi...
2. Kişilerin o anki ruh hallerine ve hadımlara olan duygusal yaklaşımlarına göre hitap şekilleri oluşmuştur. Aşağılamak ya da hor görmek için kullanılan huan shu 宦竖, yan shu 阉竖, zhong shu 中竖. Saygı ifadesi olarak gong gong 公公 ve lao ye 老爷.
3. Üreme organlarının olmadığını belirten isimlendirmeler; xing ren 刑人, xing yu 刑余, xun yu 熏余, si bai 私白, jing shen 净身 gibi.
4. Bazen de görev yaptıkları yerlerin ismi ile özdeşleştirilerek isimlendirilmişlerdir. Han hanedanlığı döneminde sarayda sarı kapı bekçiliği, orta sarı kapı, küçük sarı kapı bekçiliği gibi görevler vardı. Buralarda görev yapan hadımlara huang men 黄门 (sarı kapı) denilmiştir. Erken Qin döneminde xiang bo 巷伯 ve si gong 司宫 gibi isimlendirmeler de vardır (Yi, 2013: 30).

Bütün bu isimlendirmelerin hepsi Türkçede tek bir kelimenin karşılığı olarak geçer, bu da *hadım*'dır. Bu sebeple tezimizde karışıklığa sebebiyet vermemek için cinsel organı kesilerek hadım edilmiş olan devlet görevlilerinin tamamı hadım olarak adlandırılacaktır.

2.2. Çin Tarihinde İlk Hadımlar

Asurlu güzel Kraliçe Semiramis savaş tutsaklarını ya da yatağına aldığı erkekleri hadım ettiği aynı dönemlerde Çin'de İlkbahar Sonbahar Dönemi (春秋时代)¹⁹ yaşanmaktaydı ve hadımlar yerel beyler tarafından politikada aktif olarak yer edinmişler, çoktan yöneticileri kasten öldürüp, prensleri iftirayla ölüme sürükleyen şeytanlık yolundaki hikayeleri ile kaydedilmeye başlanmışlardır.

Sekizinci yüzyılda Zhou hükümdarlarının doğuya taşınması ile İlkbahar Sonbahar Dönemi başlayana kadar hadımlara ait tarihi kayıtlar çok da net değildir. Bilinir ki hadımların ortaya çıkışı Zhou'dan çok daha önceye dayanmaktadır ancak kaynaklarımız bu konuda yetersiz kalmaktadır.

¹⁹ İlkbahar ve Sonbahar Dönemi, Çin'de MÖ 722-MÖ 481 tarihleri arasına denk gelen dönemdir. Bu dönem adını, Konfüçyüs'e atfedilen İlkbahar ve Sonbahar Kayıtları adlı kitaptan almaktadır. İlkbahar ve Sonbahar döneminde Çin 170 küçük devlete parçalanmıştı; bu küçük devletler arasında meydana gelen savaş ve istilalar dönemin karakteristik özelliği olmuştur.

Her şeye rağmen hadımlarla ilgili Yin Hanedanlığına ait yerleşim yerlerinde kemikler üzerine kazınmış²⁰ bir resim, kayda değer bir keşif olarak değerlendirilebilir. Piktografi uzmanı Dr. Shizuka Shirakawa bir kemik parçası üzerinde iki bölümden oluşan 'yı ve Qiang halkının karakterini ortaya çıkarmıştır. şekli erkeğin cinsel organını ise kesmek fiilini ifade etmektedir. Galip olan duacı, Shang hükümdarı Wu Ding, mağlup ise bugünkü Tibetlilerin ataları olan Qiang halkından birisiydi. Hükümdar Wu Ding 武丁'in bu kemiği kullanarak, Qiang halkından bir hadım hakkında tanrıya danıştığı düşünülmektedir (Mitamura, 1992: 28). Öyle görünüyor ki, tanrıların kâhin kemikleriyle verdikleri cevap olumluydu. Qiang esirlerinin bazıları hükümdarlık sarayında hizmet görmek üzere hadım edilmişler, bazıları da savaşın zaferine şükür için, esirlerin tanrılara sunulduğu seremonilerde kullanılan kurbanlar haline gelmişlerdir. Bu keşif İsa'dan 1300 yıl önce hadımların Çin'de yaşadığını kanıtlar niteliktedir (Görez, 2016: 77-78).

²⁰ Bugünkü Çin yazısının temeli olan bu şekiller Fal Yazıtları ya da Kaplumbağa Kemigi Yazıtları (甲骨文) olarak bilinir. Pekinli bir eczacı 1889'da sıtma hastalarını toprağın derinliklerindeki “ejderha kemiklerinden” yaptığı bir ilaçla tedavi ettiği iddiasında bulundu. Henan eyaletinin Anyang şehrindeki Xiaotun köyündeki bu kemikler aslında sığır kürek kemiklerinden ve kaplumbağa kabuklarından baska bir şey degildir; ama çok eski görünüyorlardı ve üzerlerine bir tür yazı kazınmış gibi gözüküyordu. Bunları keşfeden ise erkek kardeşi antik Çin metinleri uzmanı olan bir sıtma hastasıydı. Uzman kardeş çok geçmeden kazınmış karakterlerin, Geç Dönem Shang bronzları üzerindeki yazıyla aynı olduğunu keşfeder keşfetmez de bu bölgeye hücum başlar. Bugüne kadar çoğunun gerçek olduğu belirlenen yaklaşık 7000 sığır kemiği ve kaplumbağa kabuğundan oluşan 100000 parça gün ışığına çıkartılmıştır. Çeyrek yüzyıl içinde tek bir bölgeden çıkarılan bu hazine adeta bir “belge kasası” niteliğindedir. Bu kemikler ve kabuklar 3000 yıllık bir zaman dilimine ışık tutmaktadır. Kemiklerin üzerindeki yazıtlar faldır. Kemik ile fala bakarlardı. Fala bakmak için kemiğin üzerini yakarak bir çizgi yaparlar, bu da kabuğun arka tarafında çatlaklar ortaya çıkarırdı. Bu çatlakların yönlerinden geleceğe dair yorum yaparlar ve bu yorumları kemiklerin üzerine yazarlardı. Okuryazarlık bürokrasinin temel amacı olarak belirlenmiştir. Bürokrasi ve okuryazarlık, resmi yazışmaları kayda geçiriyor ve böylelikle tarihsel belgelendirmenin de ilk adımlarını atıyordu. (Görez, 2011: 2-3)

2.3. Çinli Hadımların Tipolojisi

Temel olarak iki Çinli hadım tipi bulunmaktaydı: (1) zorla hadımlaştırılmış olanlar (2) gönüllü olarak hadımlaştırılmayı tercih edenler. Hadımların hangi oranda bu iki gruba dâhil olduğunu söylemek imkânsız olmakla birlikte, Çin tarihinde sonraları ikinci tipin daha yaygın hale geldiği açıktır.

2.3.1. Zorunlu Hadımlık: Savaş Esirleri

Hadım etme bir intikam metodu olarak zaferin sembolüdür. Herodot, Periander ve kendine gaddarca davranan Korfulular arasındaki bir kan davasının örneğini vermiştir. Hikâyeye göre; antik Yunan'da Korint'te yaşayan zalim Periander, Korfulu akranlarından birinin oğlunu esir alır ve onu Sardes'e gönderip hadım ettirir (Heredotos: 2011: 235-242).

Tespit edilebildiği kadarıyla, hadımların ortaya çıkışının en erken örnekleri savaş gereksinimiyle olmuştur. Yenilen düşmanlar ceza ya da intikam amacıyla veya bu işlemin insanları daha kolay yönetilebilir hale getireceği inancıyla hadım etmişlerdir. Görüldüğü gibi hadım ettirmenin önemli sebeplerinden biri kişiye kazandırdığı güç ve prestijdir. Birinin esirlerini hadımlaştırması, askeri üstünlüğün etkili bir simgesi ve fethin saygınlığının pekiştirilmesi anlamına gelmekteydi. Ele geçirilen bir kabilenin toplu olarak hadımlaştırılmasının soykırım ile eşdeğer olduğu durumlar bulunmaktaydı. Bu durum antik dönemlerdeki acımasızlığın ve dini ritüellerin bir kombinasyonudur.

Buna rağmen kendilerinden olan birini hadım etme üzerine çok sıkı kurallar vardır (Mitamura, 1992: 28).

Han Shu'da karşımıza çıkan kayıtlardaki Lou Lan²¹ devletinin veliahdını düşünelim...²² Soylu bir doğumu olmasına rağmen, utanç verici deformasyonu yüzünden ne kendi topraklarına dönebilmiş ne de Çin toplumunda mevki edinebilmiştir. Sessizce yalnızlığına sürgün edilmiş ve insanlarla olan bütün ilişkisi kesilmiştir. Bu durum Han imparatorluğunun rehine²³ karşı saygısızlığını ortaya koymasının yanı sıra İmparator Wudi'nin zaferini tamamlama isteğine dair bir delildir.

2.3.2. Zorunlu Hadımlık: Toplumsal Suçlular

Savaş esirlerinin ceza olarak hadım edilmesinin yanı sıra antik dönem resmi ceza sistemlerinden birisi hadım etmektir. Bu ceza çoğu zaman saray içerisinde resmi olarak görev yapan kişilere uygulanırken, ölüm cezasına karşılık kefarete olarak da

²¹ Loulan, Çin Halk Cumhuriyeti'nde Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin güneydoğusunda, Bayangolin Moğol Özerk İli'nin Çakılık İlçesi sınırları içinde antik bir vaha şehridir. Loulan, ilk defa milattan önce 176 yılında Xiongnu hükümdarının Wendi'ye yazdığı mektupta bahsedilir. Çin elçisi Zhang Qian milattan önce 139 ile 123 yılları arasında Wudi (武帝)'nin emri ile İpek Yolu boyunca araştırma yapmış ve milattan önce 126 yılında yaptığı araştırma sonucunu bildiren yazıda; Bir şehirde 14.000 kişinin yaşadığını aktarır ve şöyle yazar: "Loulan ve Gushi bölgesi korumasız (surları olmayan) bir şehir ve korumasız yörekentleri var; bölge tuz bataklığıdır." (Wu, 2006: 115)

²² Han Shu'da Batı Bölgelerine ait kayıtlarda, Lou Lan veliahtının rehin olarak Han devletinde tutulduğu ve Wu Di'nin isteğiyle hadım cezasına çarptırıldığı yazar. Lou Lan yöneticisi öldüğünde, veliahtı tahta geçirmek üzere geri isterler ancak cevap hükümdarla arasının çok iyi olduğu bu yüzden onu geri gönderemeyecekleri şeklinde olur. Bir sonraki veliahtın tahta çıkmasını söylerler. “征和元年，樓蘭王死，國人來請質子在漢者，欲立之。質子常坐漢法，下蠶室宮刑，故不遣。報曰：「侍子，天子愛之，不能遣。其更立其次當立者。」” (Xu, 2004: 1940) (汉书 / 列傳 凡七十卷 / 卷九十六上 西域傳第六十六上 / 鄯善國)

²³ Rehine politikası ile ilgili detaylı bilgi için bkz: Türker, 2013: 49-53.

uygulanmaktaydı. Hadım etme cezasına değinmeden önce kısaca antik Çin'deki ceza sistemlerinden bahsetmek, aslında hadım etme cezasının o dönemin toplum yapısında diğerlerine nazaran yaşamak için bir kurtuluş yolu olduğunu anlamamız açısından faydalı olacaktır.

Antik Çin'de ceza hukuku hanedanlığa ve hatta imparatorların keyfî yaptırımlarına göre değişiklik göstermektedir. Birçok klasik eser bu yaptırımlardan bahsetmektedir. Bu klasiklerden yola çıkarak ceza sistemlerini iki şekilde değerlendirebiliriz. İlki resmi hanedanlık kayıtları içinde yer alan resmi ceza sistemleri, diğeri ise hükümdarların yetkilerini kullanarak uygulattıkları cezalardır. Resmi ceza sistemi ilk olarak klasiklerden biri olan Shujing (书经/尚書/尚书) içinde geçmektedir. Hanedanlığın beş ceza sistemi (五刑) olarak Shang Hanedanlığından (M.Ö.1600-1050) Batı Han Hanedanlığına (M.Ö. 206 - M.S. 25) kadar uygulanmıştır. Bu beş ceza şu şekildedir;

- Mò xíng (墨刑) Damgalama
- Yì xíng (劓刑) Burun kesme
- Yuè xíng (刖刑) Ayak kesme
- Gōngxíng (宫刑) Hadım etme
- Dàpì (大辟) Ölüm Cezası

Kayıtlarda bu ceza sistemlerin ne kadar uygulanacağı yönünde bilgiler de yer almaktadır. En hafif ceza olarak adlandırabileceğimiz damgalama cezası ilk olarak 1000

kişiy e mürekkep ile boyayarak uygulanmış daha sonraki mahk mlar ceza daha ağırlaştırılarak, dağlanarak cezalandırılmışlardır. Burun kesme 1000 kişiy e, ayak kesme 500 kişiy e, hadım 300 kişiy e, son olarak ölüm cezası 200 kişiy e uygulanmıştır. Her cezanın kişi sayısı doldukça cezalar biraz daha ağırlaştırılarak uygulanmaya devam edilmiştir. O dönem Dapi olarak bildiğimiz ölüm cezası suça göre farklılık göstermekteydi. Altı şekilde uygulanmıştır, bunlar; kafa kesmek, atlara bağlanıp parçalara ayırmak, kaynar suya atıp haşlamak, et parçalarını meydanda sergilemek, boğmak ve dilimlemek.

Batı Han Hanedanlığından sonra Beş Ceza Sistemi değişikliğe uğramıştır. Kimi uygulama değiştirilmiş kimi uygulama da kaldırılmıştır. Batı Han Hanedanlığından sonra uygulanan resmi ceza sistemleri kendisi de hadım cezasına maruz kalan Si Ma Qian (司马迁) tarafından yazılmış Shi ji'de (史记) karşımıza çıkmaktadır. Bu cezalar;

- **Ch  (笞) Bambu Kamış ile Sopa Cezası**
 - 10 kırbaç (ya da 600 wen (文) (antik Çin'de para birimi) bakır para ödeme)
 - 20 kırbaç (ya da 1 guan (贯) (ortası delik halata ge irilmış 1000 madeni para anlamında) ve 200 wen bakır para ödeme)
 - 30 kırbaç (ya da 1 guan ve 800 wen bakır para ödeme)
 - 40 kırbaç (ya da 2 guan ve 400 wen bakır para ödeme)
 - 50 kırbaç (ya da 3 guan bakır para  deme)
- **Zh ng (杖) Sırt, Kalça ve Bacaklara Büyük Sopa ile Vurma Cezası**
 - 60 darbe (ya da 3 guan ve 600 wen bakır para ödeme)

- 70 darbe (ya da 4 guan ve 200 wen bakır para ödeme)
- 80 darbe (ya da 4 guan ve 800 wen bakır para ödeme)
- 90 darbe (ya da 5 guan ve 400 wen bakır para ödeme)
- 100 darbe (ya da 6 guan bakır para ödeme)

- **Tú (徒) Sopa ve Kölelik Cezası**

- 60 darbe ve bir yıl kölelik (ya da 12 guan bakır para ödeme)
- 70 darbe ve bir buçuk yıl kölelik (ya da 15 guan bakır para ödeme)
- 80 darbe ve iki yıl kölelik (ya da 18 guan bakır para ödeme)
- 90 darbe ve iki buçuk yıl kölelik (ya da 21 guan bakır para ödeme)
- 100 darbe ve üç yıl kölelik (ya da 24 guan bakır para ödeme)

- **Liú (流) Sopa ve Sürgün Cezası**

- 100 darbe ve 2000 li (里: uzunluk ölçü birimi) uzağa sürülme (ya da 30 guan bakır para ödeme)
- 100 darbe ve 2500 li uzağa sürülme (ya da 33 guan bakır para ödeme)
- 100 darbe ve 3000 li uzağa sürülme (ya da 36 guan bakır para ödeme)

- **Sǐ (死) Ölüm Cezası**

Sui (581-618) ve Tang (618-907) Hanedanlıkları dönemlerinde iki çeşit ölüm cezası uygulanmıştır. Bunlardan ilki asma cezası (绞缢 jiǎoyì), diğeri kafa kesme cezasıdır (斩首 zhǎnshǒu). Song Hanedanlığından (960-1279) itibaren cezalar vücuttan

parçalar kesme (凌迟 língchí) ve kelle kesme cezası (梟首 xiāoshǒu) ile değiştirilmiştir. Ölüm cezasından kurtulmanın tek yolu ise 42 guan bakır para ödeme yapmaktı.

Resmi kayıtlarda kadınlara uygulanan beş ceza farklılık göstermektedir. Kadınların resmi cezaları ise şu şekildedir.

- **Xíngchōng** (刑舂) Mahkum kadınlar tahıl öğütmeye zorlamak.
- **Zǎnxíng** (拶刑) Parmaklarını sopalar ile kısırmak.
- **Zhàngxíng** (杖刑) Sopa ile dövme.
- **Cìsǐ** (赐死) Kendisini öldürmeye zorlamak.
- **Gōngxíng** (宫刑) Zina ve ahlaksızlık suçu işleyen kadınlara aynı erkeklere uygulanan hadım cezası uygulanırdı. Bu suçların dışında başka bir suç işlediye odaya kapatma cezası verilirdi (Ceng, 2013) (Yılmaz, 2014).

Görüldüğü üzere imparatorluk yönetimi altındaki Çin’de ilk hanedanlıklardan cumhuriyete kadar uygulanan beş temel ceza sistemi bu şekildedir. Bunlardan birisi olan gong xing bu çalışmamızın temel bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Aslında bu sistem söz konusu hadımların ana kaynağını oluşturmaktaydı. Gong’un kelime anlamı hükümet organıdır. Bu tarz cezalar için kullanılan diğer kavram ise *yin xing*’dir 隐形 fakat bu ceza genellikle yasa dışı cinsel ilişkide bulunanlar için kullanılırdı.

Buradaki “yasadışı cinsel ilişki” ile kastedilmek istenen evli olmayan erkek ve kadının ilişkisidir. Resmi evlilik “Altı Geleneksel Kural” *liu li* 六礼 olarak adlandırılır ve bütün antik dönem evlilik prosedürlerine uygun olmak zorundadır. Bunlar, arabulucu, astrolojik uyum, nişan, hediyelerin gönderilmesi, düğün tarihinin belirlenmesi ve düğündür. Zhou hanedanlığı döneminde bütün krallar, beyler, askerler, yönetim sınıfındaki herkes bu prosedürleri izleyerek evlilik yapmak zorundadırlar. Uygulanmadığı durumlar yasadışı ilişki olarak değerlendirilir. Fakat bu kurallar sıradan halk için zorunlu değildir, “anlaşarak evlilik” *ye he* 野合 yapmış olanlar toplumsal ilişki bazında değerlendirilir ve kabul görür. Yin xing cezasında erkek hadım edilirken, kadın yaşamı boyunca hapis cezasına çarptırılır. Kadınlara verilen ceza erkeklerle kıyaslanacak olursa daha ılımlıdır. Bazı Çinli akademisyenler yin xing cezasının gong xing cezasından farklı olduğunu, yin xing’de üretken organlarının keserek ayrıldığını ya da karnına sert bir darbe ile üretme işlemini kaybettirildiğini öne sürer (Mitamura, 1992: 55-58).

Hadım etme, idam etmekten sonra ikinci sırada gelen ceza sistemidir. Beş ceza sisteminde, idam cezası dışındakiler Han hanedanlığının bilge ve iyi yürekli beşinci hükümdarı Han Wen Di 汉文帝 tarafından ortadan kaldırılmıştır. Fakat Shi Ji 史记 (Tarih Kayıtları) sadece üçünün iptal edildiğini yazar. Araştırmacılar başarılı hükümdar Han Jing Di’nin 汉景帝 emirleri konusunda da anlaşmazlık içindedirler. O, hapis cezası alan mahkumlara hadım cezasını tercih etme seçeneğini sunmuştur, bu cezanın adı *fu xing* 服刑 olsa dahi anlamı gong xing ile aynıdır. Bu anlaşmazlık fu xing kelimesinin kötü kokan yara ya da hadım olan birinin meyve veremeyen çürük bir ağaç gibi olmasından ileri geldiği içindir (Ceng, 2013, 85-115).

Çin’de düşünceler ideogramlar üzerinden açıklanır, bu yüzden resmi ceza sistemi içindeki gong xing bazı klasik metinlerde karşımıza “ipek böceği yetiştirilen oda” (蚕室)²⁴ karakteriyle çıkmaktadır. Mitamura ise bu karakterin hadım ile ilişkisini şu şekilde açıklamıştır; “ipek böcekleri karanlıkta ölü vücutlar gibidir, sıkıca kapatılmış odalarda sıcaklık çok yüksektir ve havada ölüm kokusu vardır, hadım olgusu da bununla karşılaştırılmıştır. Böylece hadımlar da bu şekilde bir yer altı dünyasında yaşar gibidirler” (Mitamura, 1992: 47).

Saray içinde görev yapmakta olup bu cezaya çarptırılmış iki örnek Han Wu Di 汉武帝 döneminde karşımıza çıkmaktadır. Wu Di Çin tarihinin babası olarak bilinen zeki insan Si Ma Qian’i 司马迁 ve dönemin müzik dehası Li Yan Nian’i 李延年 hadım ettirmekten sorumludur.

Kısaca bu kişilerden ve ceza sebeplerinden bahsetmemiz bu ceza sisteminin ne amaçla ve kimlere uygulandığını anlamamıza yardımcı olacaktır. Mağlup bir askerî kumandanı savunarak imparatorla görüş ayrılığına düşmesi sonrasında ölüm cezası yerine hadım edilmeyi tercih eden Sima Qian, M.Ö. 93’te Ren An’a 任安 yazdığı mektubunda, hadım edilme tecrübesini ve bir hadım olarak hayatının iç parçalayan hikayesini aktarmıştır.

²⁴ 司马迁《报任少卿书》：“而仆又侁之蚕室。”《后汉书·光武帝纪下》：“诏死罪系囚，皆一切募下蚕室。”

Hadım edilme kadar büyük bir lekeleme yoktur. Bu cezaya maruz kalan birisi hiçbir yerde insan olarak görülmez. Bu yalnızca yeni bir tavır değildir, her zaman böyle olagelmıştır... Normal bir adam bile bir hadımla işi olduğunda gücenmekten geri kalmaz – kim bilir beyefendi ruhlular daha ne kadar fazla... Yüz nesil sonra bile utancım yalnızca daha fazla olacak. İşte bağırsaklarımı içimde günde dokuz defa yakan şey bu, öyle ki evde sersemlik içinde oturuyor ve nereye gittiğimi bilemeden uzaklarda kayboluyorum. Bu utancı ne zaman düşünsem sırtımdaki elbiseler ter içinde kalıyor. Ben yalnızca kadınların evlerini korumaya uygun olan bir köle olmaya layığım: en iyisi, dağların en dip köşelerinde saklanmalıyım (Birch, 1965: 95-102).

Han Wu Di döneminde saray içinde müzisyen bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Li Yan Nian'de sarayda müzikle ilgilenmektedir. Yasalara karşı geldiği için hadım olma cezasına çarptırılmış ve saraydaki köpeklerin bakıcılığı görevine getirilmiştir. Bu cezadan sonra uysal ve tutumlu tavrı hükümdarın dikkatini çekmiş ve bir gün Han Wu Di onun söylediği bir şarkıyı duymuştur. Bu şarkı Li Yan Nian'in en önemli eserlerinden birisidir. “Güzel Kadın (Şarkısı)” (佳人曲) adlı eseri aslında hadımın hükümdarın dikkatini çekmek için kız kardeşi için yazılmış bir şarkıdır ve hadımın fikri işe yaramıştır (Xu, 2004: 180, 786).

Güzel Kadın

El değmemiş büyüleyici bir kız kuzeyden gelir,

Sadece güzelliği kafidir.

O'na bir bakış şehirleri yıkar,

İkinci bakış imparatorlukları çökertir.

İster şehirler yıkılsın ister imparatorluklar çöksün,

Böyle bir güzellik ikinci kez var olmayacaktır.

Hükümdar bu şarkıyı duyunca böyle bir kadının var olup olmadığını sormuş ve kişinin aslında Li Yan Nian'ın kız kardeşi olduğunu öğrenmiştir. Böylelikle hadım Li'nin kız kardeşi Li Furen 李夫人 olarak hükümdarın gözdesi olmuştur. Kız kardeşinin saraya girmesi ile Li Yan Nian'de Saray Müzik Kurumu'nun (乐府 Yue Fu) başına getirildi. Fakat kız kardeşinin ölümüyle hükümdarın gözünden düşmeye başladı ve devlete ihanetle suçlanarak M.Ö. 90 yılında idam edildi (Twitchett & Loewe, 1986: 176).

Wang Mang 王莽 tarafından kısa bir kesintiye uğrayan Han Hanedanlığı hükümdarı Han Guang Wu Di 汉光武帝, Doğu Han Hanedanlığını 东汉 kurmuş ve bütün ölüm cezalarının hadım ile değiştirilmesi emrini vermiştir. Ondan sonra gelen bütün başarılı hükümdarlar bu geleneği devam ettirmiş, vatan hainliği ve politik suçluların hepsi hadım edilmekle cezalandırılmıştır. Sui Hanedanlığında hadım edilme ortadan kalmış gibi görünse de yok olmamıştır. Ming Hanedanlığının entelektüel hükümdarı Xuan Zong 明宣宗 sıklıkla askerleri hadım ettirirdi. Bunun dışında hiçbir tehdit unsuru oluşturmayan sıradan halktan kırk tuz işçisini de hadım ettirmiştir. Fakat hadım türetme yöntemi genellikle bu örneklerden oldukça uzaktır (Ceng, 2013).

2.3.3. Gönüllü Hadımlık

Bir kişinin kendi idaresi ile hadım olması bir ceza değildir fakat bu durum da tıpkı ekonomide olduğu gibi arz ve talep doğrultusunda gerçekleşir.

Si Ma Qian, Shi Ji’de bir kişinin kendi rızasıyla hadım olmasının çok eski bir kökeni olduğunu yazar. Si Ma Qian, eserinde şu değerli kayıtlara da yer verir; Zhou Hanedanlığındaki²⁵ ünlü Qi beyliğinin hükümdarına Guan Zhong’un 管仲 varis olarak Hadım Shu Diao 竖刁 seçip seçmeyeceğini sorarlar, Guan Zhong cevap verir; Shu Diao hükümdar olabilmek için kendini hadım etti, bu çok insanlık dışı bir davranış, bu yüzden güvenilir biri değildir. Kendi bedenini sevmeyen birisi ülkesini ya da halkını nasıl sevebilir (Xu, 2004: 530-531)? Bu davranışı ile Shu Diao kendi kendini hadım edenlerin öncüsü olarak görülebilir.

İlkbahar Sonbahar dönemini izleyen Savaşan Beylikler Dönemi, Qin ve Han İmparatorluğunda kendini hadım edenler kayıt altına alınmamıştır, fakat bu uygulamanın olmadığı anlamına gelmez. Nitekim Han döneminin sonlarında kayıtlarda birçok kişinin kendini hadım ettirmiş olduğunu görebiliyoruz. Bu yöntem, 10. yüzyılda, erken Song döneminde resmileşmiş ve tanınır hale gelmiştir.

²⁵ Zhou Hanedanı (Çince: 周朝; pinyin: Zhōu Cháo); Çin Tarihinde MÖ 1122'den MÖ 256 yılına kadar hüküm sürmüş, Shang Hanedanı'ndan sonra, Qin Hanedanı'ndan önce yönetimde olan imparatorluk hanedanı.

Song Hanedanlığında kendini hadım etme olayının resmi olarak tanınması belli bir düzen içinde gerçekleştiriliyordu. Gönüllü kişi kendini askerî yetkililere sunuyordu. Hadım etme işlemi için bir gün belirleniyor ve askeri görevlilerin olayı kaydetmesi ile operasyon gerçekleştiriliyordu. Yaraları iyileştikten sonra hadım saraya gönderiliyordu. Eğer bir ofise atanmışsa hadım olduğu gün doğum günü olarak kabul ediliyor ve ikinci yaşamı başlamış oluyordu.

Bunun yanı sıra, bu dönemde bazı sınırlamalar da getirildi. Song Hanedanı hükümdarlarından Tai Zu, saraydaki hadım sayısını elli ile sınırlandırdı ve Tang Hanedanlığında yaşanan istenmeyen davranışlardan aldığı ders ile çocuk hadımlarının ticaretini yasakladı. Bu aynı zamanda çok fazla hadımın oluşturduğu zararlı etkileri azaltmak amaçlı bir politikaydı. Song hanedanlığının başarılı hükümdarları da bu uygulamayı örnek aldı ve böylece hadım sistemindeki istenmeyen durumlar Tang hanedanlığına nazaran daha aza düşürülmüş oldu. Fakat Song hanedanlığının son imparatoru Hui Zong (宋徽宗) döneminde hainlikleriyle tekrar ortaya çıkan hadım Tong Guan (童贯) ve hadım Liang Shi Cheng (梁師成) kaybedilmiş toprakları tekrar kazanmak bahanesiyle hükümdarı savaşa gitmeye zorladılar ve bu da ülkenin sonunu getirdi.

Kendi kendini gönüllü hadım ettirmenin resmi olarak kabul gördüğü dönemlerin farklı bir anlamı olduğu vurgulanabilir. Tarihsel bir bakış açısıyla bakıldığında Tang döneminden Song dönemine birçok değişiklik yaşandı. Tang hanedanlığındaki sosyal statünün ortadan kaldırılmasıyla insanlar kişisel özgürlüklerine daha rahat kavuştu. Sosyal sınıf şahısların sahip olduğu servete bağlı olarak belirlendi. Girişimci ruh ve

faydacılık ön plana çıkarıldı. Kültürlü bir kişi devlet sınavlarında başarılı olduğu takdirde sosyal statüsüne bakılmaksızın yüksek bir pozisyonda görev alabiliyordu (Yolaç, 2016: 134-163). Bu durumda fakir ve cahil olanlar, yüksek pozisyonlara ulaşmak için diğer bir yol olan hadım edilmeyi tercih ediyorlardı.

Bu kötü sisteme maruz kalanlar Ming hanedanlığı döneminde sayıca doruk noktasına ulaşmıştır, öyle ki hükümdarlar artık kendi kendini hadım etmeyi ilk kez yasaklamışlardır. Bu tarihte ciddi bir olaydır. Bunun sebebi uzun süre Yuan hanedanlığında Moğol yönetiminde olan Çin'in artık gerçek Çinli olan Han'lar tarafından Konfüçyüs ahlakına bağlı hükümdarlar tarafından yönetilmeye başlamış olması olabilir. Konfüçyüs öğretilerinin en önemlilerinden birisi ana babaya saygı ve aile bağlarının devamlılığıdır. Xiao ilkesinde açıkça belirtilmiştir ki ana babaya saygının ilk adımı kişinin ailesinden miras olan bedenine saygısıdır. Bu durumda hadımlar otomatik olarak bu ilkeyi çiğnemiş oluyorlar (Okay, 2004: 41-42). Sonuç olarak Ming yönetimi tarafından ana babaya saygı ilkesine karşı gelerek ihanet eden ve kendi kendini hadım ettiren kişilere *huai tian* adlı bir resmî ceza uygulanmasına karar verildi. Eğer herhangi biri ya da köy ağası hatta bütün boy böyle bir durumu bildiği halde gizlemiş ise onlar da bu cezaya mahkûm edilecekti (Mitamura, 1992: 69).

Ming hanedanlığı hükümdarlarının kayıt altında tutulduğu Ming Shi Lu 明实录 adlı eserdeki Ming hanedanlığının orta dönemlerinde hükümdar Ming Wu Zhong 明武宗 zamanında gönüllü hadım olanlar ile ilgili kayıtlar bazı fikirler vermektedir. Burada hadımlar hükümdarların arkasındaki püsküller olarak tasvir edilmiş ve sürekli kendileri ve aileleri için ayrıcalık kazanma çabasında olduklarından bahsedilmiştir. Bunun

üzerine düşük statüdeki aileler zenginlik ve makam uğruna çocuklarını ya da torunlarını hadım ettirmişlerdir diye kaydedilmiştir. Hatta sıkı yasaklamalara rağmen bir köydeki hadım sayısının yüzün üzerinde olduğu belirtilmiştir (akt. Mitamura, 1992: 69-70).

Güvenilir bir kayıta bile görülebiliyor ki her ne kadar gönüllü hadım edilme yasaklanmış olsa da saraya hâlâ hadımlar kabul ediliyordu. Saray görevlileri bu kişileri saraya alırken gönüllü olmadığını, kaza sonucunda ya da çocuklukta geçirdiği bir hastalıktan dolayı iğdiş edildiğini öne sürüyorlardı.

Ming hanedanlığının sonlarında Qing hanedanlığının başlarında yaşamış olan düşünürlerden Gu Yan Wu 顾炎武 (1613-1682)'nun yazmış olduğu Ri Zhi Lu 日知录 adlı eserde şu kayıtlar yer alır:

“Ming Dai Zong 明代宗 (1449-1457) döneminden itibaren bazı insanlar kendilerini hadım ettirerek sarayda görev almak arzusundaydılar. Bir süreliğine gönüllü hadım olan kişiler imparatorluk tarafından cezalandırıldı ama sonunda kabul gördü ve saraya alındılar. Bu yüzden başkente yakın olan kişilerden, hükümetin zorunlu iş gücüne maruz kalmaktan korkan ya da zenginlik ve mertebe arzusunda olanlar kendilerini ya da gelecek nesillerini (çocuklarını ya da torunlarını) hadım ettirdiler ve hadımların yönetildiği askeri karargâha akın ettiler. Bundan sonra sayıları ta ki ülkeye zarar vermeye başlayana kadar günden güne yüzleri, binleri bulmaya başladı.” (akt. Mitamura, 1992: 70-71)

Ming Hanedanlığı döneminde hükümet tarafından sadece belli sayıda hadımın sarayda iş bulabilmesi utandırıcı bir durum olup, dönemin başlıca toplumsal problemi olmuştur. Ming hanedanlığının son dönemlerinde hükümdar Zhu You Xiao 朱由校 (1605-1627) döneminde hanedanlıkta 3.000 boşta hadım, 20.000 kişi de hadım adayydı ve sırada bekliyorlardı (Anderson, 1990: 246).

Hükümdar Ming Wu Zong döneminde 3.500 kişi sarayda görev alabilmek için başvuruda bulundu. Bunun üzerine hükümet Pekin'in dış taraflarında hadımların konaklaması için meyve bahçeleri ve göletlerle çevrili büyük bir bahçe düzenlettirdi. Bu bahçeye kabul edilen hadım sayısı on binlerce oldu ve harcama bütçesi aşırı derecede yükseldi. Hükümet sonunda onları memleketlerine geri gönderdi. Fakat hadımların artık gidecek bir evleri yoktu, Hebei eyaletinin güney kesimlerinde avare dolaşan evsizler oldular. Birçoğu dilencilik ya da karayollarında soygunculuk yapmaya başladılar. Yerel yöneticiler onları görmezden geldiği için onlar da artık insanları yağmalamaya başladılar (Wang, 2012: 126).

Stent'e göre, bu dönemdeki hadımların yüzde yetmiş ya da sekseni ailelerinin fakirlikleri yüzünden çocuk yaşta hadım edilenlerden oluşmaktaydı. Yirmili yaşlarını geçmiş gönüllü hadım olanlar ise zenginlik ve yüksek mevkiye ulaşmak için hadım olanlardır. Stent, birçoğunun tembel olduğunu söyler ve aşağıdaki durumlara değinir;

Bu örneklerin ilki şu şekildedir; adamın biri evleneli iki ya da üç yıl olmuştur ancak akli karışmış bir şekilde sürekli hadım olma isteği içinde ne yemek yer ne de uyur.

Akrabaları hadım olma operasyonundan önce zorunlu olması gereken garantörlüğü reddeder. Sonunda bir şekilde kendisini hadım ettirir fakat sarayda görev alamaz ve sonunda intihar eder.

Diğer bir örnek hükümet ofisinde görev yapan bir hadım ile ilgilidir. Stent ile tanışmadan beş yıl önce kendi kendini bir kasap bıçağı ile hadım etmiş ve Wang Fu Sarayı'nda ofis içinde çalışmaya başlamıştır. Nadiren kızını ve karısını ziyaret etmek için eve gidermiş. Bir gün Stent ona neden hadım olduğunu sormuş ve kendine, karısına ve kızına daha iyi bir yaşam sunabilmek için cevabını almıştır.

Üçüncü örnek 1853 yılında yaşanmıştır ve Stent'i dahi hayret içinde bırakmıştır. Fakir bir adam ceketini karşılığı tefeciden 30 zhao para istemiştir ancak tefeci ceketini almayı reddetmiştir. Sinirlenen adam keskin bir bıçak çıkarıp orada cinsel organını kesmiştir, kesilen parçayı tezgâhın üzerine fırlatır ve 30 jiao'yu almak için ısrar eder. Şaşıp kalan dükkan sahibi olayı yetkililere bildirir, adam bir tapınağa götürülüp tedavi edilir ve kendisine Wang Fu Sarayı'nda iş verilir.²⁶

2.5. Çinli Hadımların Sayıları ve Roller

Saraylardaki hadım kullanımının sınırlarına dair tahminler Çin'in uzun hanedan tarihindeki muhtelif zamanlarda sayının 3.000 ile 70.000 arasında değiştiğini

²⁶ <https://www.well.com/~aquarius/stent-chineseunuchs.htm>, (Erişim Tarihi: 12.04.2017)

göstermektedir. Sistem tepe noktasına geç Ming hanedanlığı (1368-1644) esnasında, başkent Pekin’de 70.000 ve bütün kantonlar genelinde toplamda 100.000 civarında hadım çalıştığı dönemde ulaşmıştır (Hucker, 1961: 56). Bu dönem 1440’lardaki Wang Zhen 王振, 1470’lerdeki Whang Zhi 王志, 1500’lerdeki Liu Jin 刘瑾 ve 1620’lerdeki Wei Zhongxian 魏忠贤 gibi oldukça güçlü hadımların dönemidir (Tsai 1996: 7).

Çin’in son hanedanlığı olan Qing hanedanı (1644-1911) döneminde hadımların sayısı tepe noktası olan Ming dönemindekine nazaran oldukça azalmıştır. İmparator Kangxi 康熙帝 hükümrانlığı esnasında (1661-1772) 400-500 dolayında hadım bulunmaktaydı. Fakat bu sayılar sonraki Qing imparatorları altında yeniden artmıştır. Örneğin 19. yüzyılın sonraki döneminde imparator Tongzhi 同治 (1862-1874) ve İmparator Guangxu 光绪 (1875-1908) devirlerinde yaklaşık 2.000 hadım sarayda kullanılmaktaydı (Stent 1877: 165).

Hadımlık sistemine son darbe Kasım 1924’te geldi. 1912 devriminin bir sonucu olarak Qing hanedanlığının yıkılmasını müteakip son imparator Xuantong’un 宣統帝 (1908-1911) maiyetindeki hadımlarla Yasak Şehir’deki Zijin sarayında yaşamasına müsaade ediliyordu. 1924’te General Feng Yuxiang 冯玉祥 isimli komutan tarafından gerçekleştirilen askerî darbe sonucunda devrik imparator sarayı terk etmeye zorlandı. Bu tarihi günde sarayda yer işgal eden hadımların sayısı 470 idi. Son Çinli hadım olan Sun Yaoting 1996’da 93 yaşında vefat etti; kendisi 1911 yılında 8 yaşındayken, Qing

hanedanının yıkılışından yalnızca birkaç ay önce hadım edilmişti (New York Times, 20 Aralık 1996²⁷).²⁸

Diğer ülkelerdeki aksine Çin'deki hadım sisteminde bulunan alışılmadık özellik, bu ülkede en azından Qing hanedanlığı sırasında, hadım çalıştırma hakkının yalnızca imparatorluk ailesi, ataları ve hanedanlığın kuruluşunda yardımcı olmuş belirli üst düzey vârislerin aileleriyle sınırlı olmasıydı. Stent'in anlatımıyla, "bütün niyet ve amaçlarıyla hadımlar, Çin'de, yalnızca asillerin hakkıydı". Hanedanlık ailesi üyelerinin sahip olabilecekleri hadımların sayısına dair belirlenmiş kanunlar vardı. İmparator 3.000 hadım; oğulları ve kızlarının her biri 30'ar hadım; torunları ise 10'ar hadım bulundurma hakkına sahipti. Vârisler 20 hadım bulundurabiliyorlardı. Bu durum, hadım sahiplerinin prestij ve görece sosyal statüsünü gösteren gider yasalarının doğasında bulunmaktaydı. Hadım bulundurma hakkı olanlar aynı zamanda bunu yapmak zorundaydı, yoksa imparatora rapor edilme ve pozisyonlarının haysiyetini korumadaki zafiyetleri dolayısıyla rütbelerini kaybetme tehlikeleri vardı (Stent, 1877: 148-149).

Sarayın özel ihtiyaçları açısından, etrafının hadımlarla çevrili olmasını şart koşan ilk imparator Doğu Han İmparatorluğunun kurucusu Guangwu 汉光武帝'dur. Ondan önceki hanedanlıklardaki hadımların sayısı saray görevlilerinin yarısı kadardı. (Marliave, 2015: 34)

²⁷ <http://www.nytimes.com/1996/12/20/world/the-death-of-the-last-emperor-s-last-eunuch.html> (Erişim Tarihi: 15.04.2017)

²⁸ Son Hadım Sun Yaoting'in kendi ağzından hayatının anlatıldığı bir eser bulunmaktadır ve bu eserin önsözünü Sun Yaoting kendi el yazısıyla kaleme almıştır. Kitabın orijinal önsözü ve Türkçe çevirisi için bkz. sf:165-166.

Hadımların şüphesiz imparatorlar tarafından istenmesinin en büyük nedeni bu kişilerin mirasçılarının olmamasıdır. Dolayısıyla hükümdarların onların iktidarı devirmesinden korkmasına gerek yoktur. Buna karşılık, daha sonra da değineceğimiz gibi Çin tarihinde eksikliklerini iktidar arzularıyla kamçılayan ve imparatorluktaki en yüksek görev mertebelerine ulaşmış olan hadımlarda mevcuttur.

Hadımlar tarafından sarayda yüklenilen görevler oldukça geniş çaplıydı. Dış mekân görevleri su taşıma, bekçilik, sandalye taşıma ve bahçıvanlığı içeriyordu. İç mekândaki görevleri ise aşçılık, oda, salon ve bulaşikhane hizmetçiliğini içeriyordu. Bir kısmı saray kadınlarına rehberlik eden keşişler olarak çalışıyor, bazıları da tiyatro performansı ve saray eğlencesi hizmetleri sunuyorlardı (Xu, 2014: 9). Stent'in ifade ettiği şekliyle, “kısacası, sarayda her işi yapıyorlardı” (Stent, 1877: 26). Qing hanedanlığı sırasında saraydaki hadım işgücü, bahçeleri, avluları, mutfakları, cephaneliği, mobilyaları vb. kapsayacak şekilde 48 resmi bölüme ayrılmıştı (Stent, 1877: 172). Hadım birimlerinin en saygın olanı, başı saray görevlilerinin baş amiri olan “Seremoni Yönetimi” idi. Çin tarihindeki bazı dönemlerde hadımlar aynı zamanda dikkate değer askeri roller oynamışlardır. Örneğin Jin hanedanlığı (1115-1234) esnasında, bir hadım olan Tong Guan 童贯 Çin ordusunun 800.000’lik bir kısmının komutasında bulunmaktaydı. Ming Hanedanlığı esnasında yalnızca hadımların ateşli silah üretmesine izin veriliyordu (Mitamura 1992: 108).

Yüzyıllar geçtikçe ve efendilerin kaprisleri devam ettikçe, Yasak Şehir’de, hadımlar için akıl almaz görevler verildiği de gözlemlenmiştir. İmparatoriçe Cixi kıymetli eşyalarının korunması için bir hadım ordusu kurdurur. “Sekiz hazinenin bekçisi”

lakabıyla ünlü hadım Xiao De Zhang 小德张 kağıt, mürekkep, fırça, mürekkep hokkası, yeşim taşından yapılmış damga, mürekkep tamponu, tespih ve tütsüyü korumakla görevlidir. Bunun dışında iki bin parça eşyanın bulunduğu gardırobundan sorumlu bir hadım ve onun hadım hizmetkârları, en az yüz yemek ve yüz tatlının hazırlandığı mutfakta çalışan bir hadım sürüsü sarayın içinde işveli bir şekilde salınmaktadırlar (Wang, 2012: 166-172).

Bütün bu görece bayağı görevler dışında, hadımların şüphesiz en meşhur görevleri imparatorluk haremını korumak ve hükümrân imparatora bağılı olarak sayıları yüzleri hatta binleri bulan imparator eşleri ve cariyelerine hizmet etmektir. Hadımlar güçlü bir erkek hükümdarın eşleri ve kendisi için güvenli ve güvenilebilir koruyuculara ihtiyaç duyduğu, çok eşli bir topluma uygunlardı. Bulundukları muğlak cinsiyet kategorisi, hadımların erkek ve kadın dünyaları arasında özgürce geçiş yapmasına imkân tanıyordu. Hadımlar ile harem üyeleri ya da diğer saray kadınları arasındaki cinsel ilişkilere dair hatırı sayılır ölçüde bulgu vardır. Kadın bakış açısıyla, hadım hizmetliler güvenli doğum kontrol yöntemleri olmadığı bir dönemde önemli bir kaygı olan hamilelik tehdidi olmaksızın cinsel haz sağlayabiliyorlardı. Hatta bazı durumlarda, imparatorların ve diğer saray otoritelerinin bu tür cinsel ilişkilerin oluşumundan haberdar oldukları bile öne sürülmüştür. Onların en önemli önceliğı sarayda oluşacak bütün cinsel oyalanmaları kontrolden ziyade, bütün evlatların sorgulanamayacak biçimde imparatorun soyundan olmasıydı (Tougher, 2002). Belki de şaşırtıcı olarak, David Hester “hadımların sıklık açısından, evrensel olarak hem erkek hem de kadınlarla uyguladıkları cinsel eylemlere elverişli olabilmesiyle karakterize edildiğini” şiddetle savunuyordu (Hester, 2005: 18). Sarayda cinsel ilişkiye girmekle birlikte, bazı Çinli

hadımlar evlenmiş, evlat edinmiş ve kendileri de cariye bulundurmuşlardır (Jay, 1993: 459-478).

Hadımlara ait görev tanımında imparatorun cinsel ilişkilerini yönetmek de vardır. Hükümdarın haremde yer alan cariye ve eşlerin sayısı hanedanlıklara göre farklılıklar göstermektedir. Bu sayılar bazı dönemlerde tıpkı hadımlarda olduğu gibi ütopik sayılara ulaşmaktadır. Hadımların bu alandaki ilk görevi hareme girecek kadınları seçmekle başlar. Ji Xiaolan “Yasak Şehir” adlı eserinde bu bilgiye değinmiş ve Marliave şu şekilde aktarmıştır;

“İç sarayın baş hadımlarından biri, o sene yaşları on üç ila on altı arasında değişen beş bin genç kıızı huzuruna kabul eder ve bunların içinden bin tanesi anında elenir. Ertesi gün, bu kızların genel hatlarını tekrar gözden geçirir ve gözlerinde, kulaklarında, ciltlerinde en ufak bir kusur bulunduğu takdirde onları da ayırır. Daha sonra, seslerinin tatlılığını sınamak için onları konuşturur, kendilerini tanıtmalarını ister. Geriye üç bin aday kalır; kolları, ayakları ve yürüyüşlerinin endamı yakın bir incelemeye tabi tutulur çünkü Çinliler kadınların yürüyüşlerine büyük önem verirler. İşlemlerin bundan sonrası saray görevlisi bir kadın tarafından gerçekleştirilir: kızlar gözden uzak bir odada soyulur, koklanır ve tüm eklemleri elle yoklanır. Sonuçta geriye üç yüz genç kız kalır. Bunlar, davranışlarının, zekalarının ve imparator cariyesi olabilme yeteneklerinin incelenebilmesi için bir ay boyunca sarayda tutulurlar. Sonunda, her bakımdan mükemmel sayılan elli tanesi, cariye unvanına sahip olmaya ve imparatorun planlı lütuflarını beklemeye hak kazanır.” (Marliave, 2015: 38)

Zhou Hanedanlığı döneminde sarayda yüz civarında kadın bulunurken, Ming Hanedanlığında kadınların sayısının dokuz bine ulaştığı söylenir. Bu da dönemde kaydedilen yüz bin hadımın gerekliliğini açıklamaya yeterlidir. Bunlara nazaran Qing Hanedanlığının sondan birinci imparatoru Guangxu 光緒帝 sadece bir eşi ve iki cariyesiyle en az kadına sahip olarak tarihte yerini almıştır.

Hükümdar tarafından huzuruna kabul edilen cariye özel bir hazırlık seansından geçer ve tahtırevanda ya da bağlanmış ayaklarının acısından dolayı hadımın sırtında odaya taşınır. Bekleme bölümünde “Kırmızı Fırça” denen hizmete ait hadımlar, kadının ismini, buluşmanın gün ve saatini kaydeder. Başka bir hadım ise ilişkiyi izlemekle görevlendirilir. Bunun amacı olası bir döllenmenin kaydını tutabilmektir. Normal kurallar altında imparator ayda sadece bir kez, o da dolunay gecesinde cariyeleriyle birleşmelidir. Bütün bunların sonucunda imparator hadımlar tarafından tutulmuş ilişkinin tutanaklarını imzalamak zorundadır. Bundan sonra hükümdarın banyo seremonisi gelmektedir ki bu da hadımlar tarafından özenle gerçekleştirilmektedir (Marliave, 2015: 39).

2.6. Hadım Etme Yöntemleri

Antik çağlarda birçok hadım etme yöntemi kullanılmıştır. Antik Mısır’da hadım etme operasyonları rahipler tarafından gerçekleştirilirdi. Rahip önce üretken organları sağlam yün ipe bağlar, kanamayı durdurmak için kül ve sıcak yağ kullanır, idrar yoluna metal bir çubuk yerleştirirdi. Hasta göbeğine kadar sıcak kuma gömülür ve yaklaşık beş

ya da altı gün orada bırakılırdı. Bu uygulamalarda ölüm oranları %60 olarak kaydedilmiştir. Buna benzer bir metot güney Hindistan'da da uygulanmıştır fakat uygulanma tekniği biraz daha gelişmiştir. Hadım edilecek adam önce seramik bir sandalyeye oturtulur ve afyon verilir. Üretken organları iki bambu parçanın arasına kısıtılır ve ağaç parçasının üzerine yerleştirilmiş kaygan ustura ile kesilir, yara sıcak çekirdek yağı ile yıkanır ve yağ ile ıslatılmış kumaş parçasına sarılır. Hasta, yarası iyileşene kadar süt ile beslenir. Bu yöntemde ise çok az can kaybı kaydedilmiştir (Mitamura, 1992: 28).

Çin'de yapılan hadım etme operasyonları ile ilgili detaylı bilgiler Ming hanedanlığına kadar yok denecek kadar azdır. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar bizi üç ana kaynağa yöneltmiştir. Bunlardan ilki geç Qing hanedanlığı döneminde hanedanlığın alimlerinden Liang Zhangju tarafından yazılmış sanattan sosyal hayata, önemli olaylardan kültürel öğelere kadar birçok konu hakkında bilgi veren Lang ji Cong Tan 浪迹丛谈'dır. Diğer eserimiz tarihçiler tarafından Pekin'in ilk gezi kitabı niteliğindeki Chen Yuan Shi Lüe 宸垣识略'dir. Eser, Pekin şehri yanı sıra sarayı, saray içini, içinde bulundurduğu 18 haritayla parkları, bahçeleri anlatan tasvirleri barındırmaktadır. Son ve en ilginç kaynağımız hadımlarla yaptığı görüşmeleri birinci ağızdan aktaran gümrük memuru İngiliz Carter Stent tarafından 1870 ve 1880 yıllarında yaptığı çalışmaları derlediği “Çinli Hadımlar” adlı makalesidir. Maalesef klasik metinlerde hadım etme operasyonlarına ait detaylı bilgilere ve hadımların görüşlerine ya da karakteristik özelliklerine dair yorumlara rastlanmamıştır.

Stent'den edindiğimiz ve Çince kaynaklarla doğrulamaya çalıştığımız bu bilgilere göre; Zi Jin ²⁹ şehrinin batı kapısının dışında hadım operasyonlarının gerçekleştirildiği *chang zi* 廠子 adı verilen küçük kulübe bulunuyordu. *Dao zi jiang* 刀子匠 adı verilen hükümet tarafından görevlendirilmiş fakat maaşları bulunmayan ve geçimlerini bununla sağlayan uzmanlar bulunmaktaydı.

Pekin'de, 1900'lerin başına kadar “Beşinci Bi” ve “İnce Bıçak Liu” adı verilen iki resmi görevli hadım etme işinden sorumluydular. Saray görevlisi oldukları için ve hadım etmek gibi ince bir çizgideki meslek erbabı oldukları için yılda üç yüz yirmi genci ameliyat ederek kotalarını doldurmaları gerekiyordu. Bu da günde bir ameliyata eş değerdir (Marliave, 2015: 26).

Operasyon ücreti altı liang'dı³⁰ ve uzman hasta tamamen iyileşene kadar ondan sorumluydu. Hadım olmak isteyen birçok kişi çok fakir olduğu için bu parayı hemen ödeyemezdi, operasyondan sonra alacağı maaşlarla ödeyeceğine dair uzmanla anlaşma yapardı ancak yine de bir kefil bulundurulurdu. Birçok acemi bu uzmanların yanında teknikleri öğrenmek için çalışırdı, böylece bu meslek bir gelenek haline dönüştü.

Operasyona hazırlık aşamasında hasta karın ve üst bacaklarından beyaz bir iple ya da bandajla sıkıca bağlanır. Kesilecek bölgeler sıcak biberli su ile üç kere yıkandıktan sonra kang olarak bilinen yarı uzanır pozisyona geçer, beli ve bacakları

²⁹ Pekin'de bulunan Yasak Şehir'in eski adıdır.

³⁰ 300 gram karşılığı gelen ölçü birimi, mali karşılığı bugün değeri ile yaklaşık 3600 yuan.

yardımcılar tarafından sıkıca tutulur. Uzman elinde küçük ve hafif eğimli bıçağı ile hadım edilmesi muhtemel adamla yüz yüze gelir ve sorar: “*Hou hui bu hou hui?* 后悔不后悔? (Pişman mısın değil misin?)” Eğer adam birazcık bile olsa kararsızlık gösterirse operasyon iptal edilir. Eğer rızasını tam olarak gösterirse bıçak bir anda parlar ve yeni bir hadım ortaya çıkmış olur. Hem testisler hem de penis kesilir, idrar yoluna tıpa yerleştirilir, yara soğuk suyla ıslatılmış kâğıtla sarılır ve dikkatlice bağlanır.

Asistanlar, hadımın yatmadan önce odanın etrafında iki üç saat yürümesine yardım ederler. Yeni hadım olmuş kişiye operasyondan sonra üç gün su verilmez, böylece acısından çok, aşırı susuzluk çeker. Üç gün sonra tıpa bulunduğu yerden çıkarılır, eğer idrar fişkirirsa operasyon başarılı olmuştur ve yeni dönüşüm kutlanır. Eğer idrar çıkmazsa işte o zaman kimse adamı acı verici ölümden kurtaramaz. Stent’in yaptığı çalışmalara göre bu operasyonda başarısızlık oranı hiç kaydedilmemiştir, sadece bir kişi ölmüştür, o da susuzluktan ölmüştür. Genellikle yaralar 100 gün içinde, hadım imparatorluk evine gidip görevlerini öğrendiği ilk bir senede iyileşir.

Operasyon her zaman bir bıçakçının elinden çıkmaz. Toprak sahibi olmak arzusuyla oğlunu saraya sokmak için kendi hadım eden bir baba da vardır. Hadım Ma Deqing olayı şu şekilde anlatır:

“O zamanlar ne uyuşturucu vardı ne de ağrı kesici ilaçla, temizliğe ise hiç rastlanmazdı. Kalbimin duracağını ve öleceğimi sandım. Cinsel organlarımı

kestikten sonra, idrarımı boşaltabilmek için bambudan yapılmış bir boruyu etime soktu...”

Küçük çocuk üç ay boyunca, tuvalet görevi gören kumun üzerinde yatar ve babası kalçalarının arasına, sürekli yenilediği balmumu, yağ ve biber karışımından oluşan bir macun sürer.

“... Etime yapışmış olan bu bulamacı her kopardığında dayanılmaz bir acı duyardım.” (Terao, 2011: 37-38)

Gece olduğunda, “eksizsiz” bir erkek olan tek kişinin imparator olması gereken sarayda kalabilmek için tek şartı tamamlayan yani “temizlenen” (净身) hadım artık saraya girmeye hazırdır.

Qing döneminin son hadımlarından Yu Chunhe’nın saraya kabul edilme hikayesi şu şekildedir;

“Küçük bir odaya götürüldüm, burada, yaşlı bir hadım, pantolonumu indirmemi ve sarı bir çarşafı örtülmüş yatağa yatmamı söyledi. Kapanmış olan yaramı dikkatle inceledi, penisimin ve testislerimin tamamen çıkartılmış olup olmadığını kontrol etti, sonrada iki memuru saygıyla selamlayarak, Yu Chunhe’nın bedeninin tamamen temizlenmiş olduğunu söyledi.” (akt. Marliave, 2015: 28)

Ayrılan parçaların akıbetiyle ilgili olağandışı bir bilgi de bulunmaktadır. Aslında bu hadımlığın çelişkisidir. “Temizlenmek” sözcüğüyle ilk akla gelen negatif anlamdaki cinsel organlardan kurtulmuş olunmasıdır. Ancak ayrılan parçalar *bao* 宝 (hazine ya da kıymetli) olarak bilinir. Parçalar uzmanlar tarafından işlenir ve üç kupa büyüklüğünde bir kabın içine konur, kabın ağzı mühürlenir ve yüksek bir yere konulur. Bu olaya *gao sheng* 高升 (yüksek pozisyon) denir ve sembolik olarak sahibinin yüksek mevkie ulaştığını ifade eder. Eğer gerçek sahibi ya da ailesinden birisi geri verilmesini talep ederse, *bao* aynı işlemlerden geçerek iade edilir. Evin yüksek bir yerine konulur ve hadımın yüksek mevkie ulaşması için dualar edilir.

Bi Usta şu şekilde anlatır;

“Önce hazineyi bir kutuya koyuyorum ve üzerine, sahibinin doğum yerini ve tarihini ve bir de ameliyatın tarihini yazıyorum. Daha sonra bunu, başka bir saten parçasına sarıyorum ve beş renkli bir iplikten yapılmış ipek bir kurdeleyle bağlıyorum. Geriye sadece, kırmızı etiketi üzerine yapıştırmak kalıyor. Üzerine de şunu yazıyorum ‘yüzyıllık mutluluk ve sana verdiğim numara’”. (akt. Marliave, 2015: 29)

Bao’nun özenli korunmasının iki sebebi vardır. İlki, hadımlar mevkilerinde ilerleyebilmeleri için *bao*’yu göstermek zorunda olmasıdır. Eğer gösteremezlerse kідem almaları mümkün değildir. Baş hadım tarafından yapılan sınava *yan bao* 验宝 (hazine sınavı) adı verilir. Bu gelenek operasyonu gerçekleştiren uzman için büyük bir kârla sonuçlandı. Elbette herkes kendi hazinesinin sorumluluğundadır ancak bazı zamanlar hadımlar operasyon sırasından *bao*’yu sormayı ya da almayı unutuyorlar. Bu durum

kendi haklarını terk etmek olarak değerlendirilip, hadım geri dönmediği sürece bao artık uzman kişinin malı haline geliyor. Başka birinin baosunu satın almak için 50 liang ödemek zorunda kalıyorlar. Bazen bao'nun kaybolması ya da çalınması gibi durumlar söz konusu olabiliyordu. Bu durumda da uzmanlardan yeni bir bao satın almak, kiralamak ya da bir arkadaştan ödünç almak zorunda kalınıyordu.

Bao'nun korunması ile ilgili ikinci sebep ise hadım öldüğünde onunla birlikte gömülecek olmasıdır. Bu durumda da başka birinin baosunun kullanımına izin verilebilir. Çinliler deformasyondan çok fazla korktukları için, hadımlar öbür dünyada erkekliklerine kavuşabilmeyi umut etmektedirler. Üstelik Hükümdar Jun, her kim baosu olmadan gömülürse cinsel organlarının kadınlarınkine dönüşeceğine inanmıştır.

Bunların dışında Tang dönemi tarihi kroniklerinden Jiu Tang Shu 旧唐书'da Hükümdar Xuan Zong 唐玄宗'a karşı ayaklanma başlatan ünlü An Lu Shan 安禄山'ın hizmetkârlarından birini nasıl hadım ettiği anlatılmaktadır.

Hikayeye göre, Moğol Kitan kabilesinden Li Zhu Er 李猪儿 isimli 12-13 yaşlarında sinsi ve idaresi zor bir erkek çocuğu An Lu Shan'ın hizmetindedir. Bir gün An Lu Shan kılıcı ile çocuğu hadım etmiştir. Çok kan kaybeden ve yarı ölü şekilde yere yığılan çocuk sıcak küllerle tedavi edilip kurtarılmıştır. An Lu Shan tarafından hadım edilen bu çocuk daha sonra onun öncelikli ve yakın arkadaşı haline gelmiştir. (Xu, 2004c: 4621) Bu hadım etme yöntemi her ne kadar barbarca olsa da prensipte diğer yöntemlerden hiçbir farkı yoktur.

An Lu Shan tarafından kullanılan bu yöntem antik zamanlardaki ile birebir aynıdır. Para vererek gönüllü olarak kendini hadım ettirme sonucunda belli bir miktar ilgi çekse de düşman kabilelerin tutsaklarının ceza olarak hadım edilmesi onların kaderidir. Yüksek ölüm oranlarından dolayı, acı şiddeti az olan operasyonlar yapılmaya başlandığı söylene de bu sadece bir avuntudur.

2.7. Hadımların Görünüşleri ve Karakteristik Özellikleri

Hadımlık dünyasında kayda değer bir yere sahip olan Çinli hadımları tanımlamak için birçok sıfat kullanılmıştır. Yardımsever, sadık ve fadakar olarak nitelendirilirken kalles ve komplocu olarak da bilinirler. Mutlak olan bir ortak nokta vardır ki daha öncede belirttiğimiz gibi Konfüçyüs öğretisinin hüküm sürdüğü Çin’de ana babalarından miras kalan bedenlerine zarar verdikleri için ortak bir acı içindedirler.

Hanedanlıklara ve bulundukları statüye göre farklılıklar gösterse de hadımlar Pao zi 袍子 adı verilen uzun gri bir elbise giyerlerdi. Gua zi 褂子 adında kısa koyu mavi ceketleri ve siyah pantolonları vardır. Bu koyu renkli ve kasvetli kıyafetin bir de şapkası bulunmaktadır. Yürüdüklerinde hafifçe bir tarafa doğru eğilimdirler, kısa ve edalı adımlar atarlar, bu karakteristik özellikler belli bir mesafeden dahi onların tanınabilmesini sağlar. Hadımlar genelde itici bir fiziksel görünüme sahiptirler fakat eğer ki hadım genç ve yakışıklı bir erkek ise erkek kıyafetleri giyinmiş bir kadın gibi görünmektedir. Yaşları ilerledikçe yaşını belli etmeyen, cinsiyetsiz bir görünüş kazanırlar (Xu, 2014: 26-29).

Hepsinin hadım edildikten sonra seslerinde değişiklik olmuştur ve bu durum özellikle çocuk yaştta hadım edilenlerde çoğunluktur. Sesleri bir kızınkinden zorlukla ayırt edilebilir. Büyüdüklerinde de sesleri çok tiz olduğu için rahatsız edicidir. Stent bu sesi Londra’da bir balıkçıda satıcıya çığlık atan bir kadın sesi ile karşılaştırmıştır. İmparatorların ve imparatoriçelerin emrindeki hadımların rolünü oynayan Çinli aktörler yarı ağlar ve acı içinde inleyen bir adam sesini taklit eder gibi yapay bir ses kullanırlar. Sakalsızlık hadımların diğer bir karakteristik özelliğidir. Çinliler hiçbir zaman aşırı sakallı olmamışlardır fakat hadımların bir tel bile sakalı bulunmazdı (Xu, 2014: 19-22).

Hadım edilmenin genç hadımlardaki diğer bir sonucu ise yataklarını ıslatmalarıdır. Bu duruma ilk başlarda göz yumulsa da devam etmesi durumunda ağır cezalara çarptırılırlardı. Bir hadımın kokusu üç yüz metre öteden fark edilebilirdi. Bu durum Çin’de kötü kokan insanlar için ‘hadım kadar kötü kokulu’ 臊如老公 betimlemesini ortaya çıkartmıştır. Genç hadımlar çok kolay kilo alırlardı, yumuşak ve şişman olurlardı. Bu sebepten güçlü değillerdir ve yaşlandıkça kaybettikleri kilolarından sonra derin kırışıklıkları ortaya çıkardı. Fiziksel görünüşlerinin yanı sıra karakterlerinde de değişiklikler olmuştur. Çok küçük şeylerde kolaylıkla gözyaşı akıtabilirken, ufak bir sorunda anında sinirlenebilirlerdi. Çok nadir acımasız olurlar, genellikle nazik ve barışçıldır. Yumuşak kalplidirler ve birçoğu hayvan olarak yavru köpek beslerler (Li, 2010: 22-33).

Bir bütün olarak hadımlar güçlü birleşmeye eğilimlidirler, dünyaya karşı durmak için birbirlerine yardım ederler. Bu duygu, onları bazen yetkin görevlerindeki yollarından çıkarsa da bazen de etkili politik aktivitelerinde güçlü sonuçlar elde

etmelerine sebep olur. Örneğin, Doğu Han Hanedanlığı döneminde hadımların liderlerinden biri imparatorluk ailesinin anne tarafından akrabası olan büyük Mareşal He Jin'in bütün hadım güçlerini ortadan kaldıracağına dair bir komplosu olduğunu fark eder. Büyük Mareşalle yüzleşen hadım ona “Sen bizim soyumuzu mu imha etmek istiyorsun?” diye sorar ve kılıcını saplayarak onu öldürür. Bu olay onların ırklarına ve dışardan gelen baskılara karşı grup bilincine dair iyi bir örnektir. Fakat onların aktif güçleri sadece arkalarına sığındıkları imparatorluk sınırlarındaki kısıtlı bölgede geçerlidir. Saray dışında hadımlar yardıma muhtaç bir bebek gibidirler. Mareşal He Jin'i öldüren hadımların başı askeri darbenin olduğu gece bebek yaştaki imparatoru aldı ve besledi, düşük dereceli sivil bir memur tarafından tehdit edilince korkak ve ödle bir haline dönüştü. Küçük imparatoru başı ile selamladı ve dedi ki: “Majestelerinin hizmetkârı ölmek üzere, kendinize dikkat edin majestelerim!” ve sonra kendini nehre attı (Xu, 2004: 1388-1391).

Hadımlar durumları üzerine oldukça hassastırlar, kendileri için yapılan doğrudan ya da dolaylı olarak bir eksiklik onların aşağılanmış hissetmelerine sebep olurdu. Biri bu nedenle direkt “kuyruksuz ya da kısa kuyruklu köpek” demek yerine hüsnü tabir yaparak “geyik kuyruklu köpek” derdi. Hadımların yaşadığı dönemde kulpu kırık bir çaydanlık gibi kırık bir obje bile onların eksik hissetmesine sebep olurdu. Aynı dönemde kesmek anlamına gelen ke kelimesi dahi hadım etmek ile bağlantılı olduğundan kullanımından kaçınılırdı. Eksiklik ya da soyun devam etmemesi az önce de söylediğimiz gibi Konfüçyüs'ün *xiao* ilkesine itaatsizlik kabul edilmekteydi. Bu sebeple statüsü yüksek olan ya da farklı yollarla gelir elde eden hadımlar, Yasak Saray dışında bir evi çekip çevirmekten haz duyarlar ve çoğunlukla evlatlık edinirlerdi (Jay, 1993: 468).

Qin Hanedanlığından sonra hadımlar arasında afyon kullanımı alışkanlığı başladı. Saray etrafında sık sık bağımlıların toplandığı batakhaneler bulunmaktaydı. Fakat onların en zevk aldıkları şey şüphesiz zamanlarının çoğunu geçirdikleri kumar oyunlarıydı. “Kumarsız hayat hiçbir şeydir!” sloganını benimsemişlerdir (Stent: 1877: 24).

Hadımlar her ne kadar cinsel organlarını kaybetmiş olsalar da cinsel arzulardan mahrum değildirler. Metresleri vardır ve saklanmaya gerek duymadan saraydaki işlerinden fırsat bulur bulmaz kendileri için özel olarak açılmış genelevlere giderler. Eksikliklerini kapatmak adına zavallı kızları dövmeleleri, bunun yanı sıra da oral ilişkilerdeki meziyetleriyle ün salmışlardır (Marliave, 2015: 40). Tarih boyunca hadımların saray içindeki kadınlarla yaşadıkları ilişkiler kuşku uyandırmıştır. İlk imparator Qin Shi Huang’ın 秦始皇帝 annesi Zhao Ji’nin 赵姬 hadım Lao Ai 嫪毐 ile yaşadığı ilişki, ya da İmparatoriçe Ci Xi’nin gözde hadımı Li Lianying’le 李莲英 olan dedikodular bunlara örnektir.

Fakat mevkilerini elde edebilmek veya kademe atlayabilmek için ‘hazinelelerini’ muhafaza etmek ve sürekli bir beden kontrolünden geçmek zorunda oldukları düşünülürse bu durum dedikodudan ibaret kalacaktır.

Stent hadımların saray içindeki ayrımlarını şu şekilde yapmıştır: Cinsellik hazzını yaşamış olanlar ve bu hazzı hiç yaşamadan erkekliğine son verilmiş olanlar arasında fark vardır. İkinci durum *jing* 淨 ve *zheng* 贞 kelimeleriyle ifade edilir, ikisinin

de anlamı *saf vücut* tur, daha sonra ilki için “doğumdan itibaren saflık” anlamına gelen *tong zheng* 通贞 kullanılmaya başlanmıştır. Haremdeki kadınların favorisi olan *tong zheng*’lerin herhangi bir atanmış görevi bulunmazdı ve onlara genç kız gibi davranılırdı. Stent onların kadınların içindeki rollerinin ne olduğunu söylemekte çekince göstermiştir ve bunu okuyucunun hayal gücüne bırakmıştır. Yaşları ilerledikçe yerlerini yeni gelen gençlere bırakmışlardır (Stent, 1877: 22).

Yasak Şehir’in duvarları arkasında hadımlar için her zaman refah bir hayat olmamıştır. Hata yapmaları durumunda onlar için uygulanan cezalar oldukça acımasızdır. Sayıları üç yüze kadar çıkabilen dayak cezasına maruz kalanlar darbelerin acısını hafifletmek için elbiselerinin altında vücutlarını deri bantlarla sararak korurlar. Daha düşük statüdeki hadımlar sürekli aşağılanmaya maruz kalmışlardır. Yaşlı hadımlar ise dışarıdaki hayatlarında kendilerinin ve yakınlarının geleceği için kâr sağlama peşindedirler. Her ne olursa olsun cumhuriyetin ilanıyla hepsi acınası bir halde Yasak Şehir’in kapısından içlerine birkaç parça eşyalarını koydukları çuvallarını sürükleyerek çıkarlar.

3. BÖLÜM

GİZLİ GÜÇLER

3.1. Qin Hanedanlığı Öncesi Hadım Politikası

3.1.1. Shang Hanedanlığı

Saray içi hadımlara ait ilk yazılı bilgiler M.Ö. 8. yüzyılda kayıt altına alınmış Zhou Hanedanlığına aittir (Zhang, 2012: 1-17). Bu sebepten Sinologlar hadım kavramının bu dönemlerde ortaya çıktığına inanırlar. Ancak son dönemlerde yapılan çalışmalarda Zhoulardan önceki dönemlerde de hükümdarların hadım edilmiş hizmetkârlar kullandıklarına dair bulgular ortaya çıkmıştır (Xu, 2006: 17-21).

M.Ö. 1050’de Zhou Hanedanlığı, Shang yönetimine son verip kendi hükümdarlığını kurduğunda, Shangların benimsemiş olduğu kültürü bozmadan devam ettirmişlerdir. Bu iki antik hanedanlığa ait arkeolojik bulguların ilerleme kaydetmesi ile modern bilim insanları artık Zhou yönetim sisteminin –saray hadımları da dahil olmak üzere- Shangların devamı niteliğinde olduğunu düşünmeye başlamışlardır. Hatta, Zhou Hanedanlığında kendilerinden en erken dönemde bahsedilen hadımlardan öylesine kısaca ve sıradanmışçasına bahsetmiştir ki, hadım müessesesi sanki daha eski dönemlerden miras kalmış, çok yaygın ve genel kabul görmüş gibi görülmektedir.

Bu sebeplerden ötürü, erken dönemdeki Çin hadımlık sisteminin, onların yaşayışlarının ve hizmetlerinin bir resmini çizebilmemiz için hikayemize Shang Hanedanlığından başlamak zorundayız.

Shang Hanedanlığı ile ilgili en önemli bilgiler 20. yüzyılın başlarında Kuzey Çin’de ortaya çıkmış binlerce kaplumbağa kemiğinin üzerine yazılmış fal ve kehanet kayıtlarıdır. Kaplumbağa kemikleri ile birlikte sığır kürek kemikleri, şaman falcıların Shang hükümdarlarının sülaleleri ve devletleri ile alakalı hayati konularla ilgili tanrıya sordukları sorular ve aldıkları cevapların kayıtları ile doludur. Anlaşılır biçimde bu kemikler üzerinde hadım edilmiş saray görevlileri ile alakalı herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Shang Hanedanlığına ait bu kemiklerde, düşman kabilelerden çok sayıda savaş esiri alıkoyulmuş olduğundan ve kişilerin hükümdarın dini törenlerinde tanrıya sunak olarak kullanıldığından bahsedilir. Nitekim bu meseleye örnek olarak hadım kavramının Çin’deki ilk örneğinden bahsederken değinmiştik.

Savaş tutsakları aynı zamanda Shang hükümdarının kölesi olarak da çalıştırılırdı. Birçoğu ölümden sonraki hayatında hükümdara hizmet etmesi için hükümdar ölünce onunla birlikte diri diri gömülmüştür. Bu durumu Shang dönemine ait mezar kalıntıları ispatlamaktadır. Yakalanan ya da kendisi teslim olan bazı esirlerin hadım edilmeye zorlanarak Shang saraylarında tıpkı sonraki Zhou Hanedanlığındaki gibi hizmetçi olarak kullanıldığına şüphe yoktur (Xu, 2006: 74-76).

Hem fal yazıtları hem de arkeolojik kazılardan çıkan sunak kapları üzerindeki yazılar Shang hükümdarları tarafından gelecek nesillere bırakılmış miraslardır. Her ne kadar bu şecereler batılı Sinologlar tarafından şimdiye kadar tamamen mitolojik ya da efsanevi olarak değerlendirilse de günümüzde piktogram uzmanları tarafından incelendiğinde bizlere Shangların sosyal bir düzen içinde olduklarını, barbar bir yaşayışa sahip olup olmadıklarını anlamamız açısından fayda sağlamaktadır.

Başarılı vasal beyler yönettikleri bölgelerde tıpkı Shang hükümdarlarının başkentteki saraylarını kopya ederek kendilerine bir saray yaşamı organize ettiler. Köylülerden oluşan güçlü bir ordu toplayıp yönettiler ve hem kendi topraklarını korudular hem de yeni topraklar fethettiler. Kullandıkları hantal iki tekerlekli at arabaları 20. yüzyıl arkeolojik kazılarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Yerel beyler aynı zamanda başkentte düzenlenen seremonilere katılmak ve hükümdarın hemen arkasında yer almak zorundaydılar. Hükümdara haraç olarak elde ettikleri yeşim taşlarını, değerli taşları, el işi eserleri, kehanetlerde kullanılmak üzere kemik ve kaplumbağa kabuklarını sunarlardı. Bunların yanı sıra nüfusu kalabalık olan sarayda kullanılmak üzere tahıl ambarlarını ve yerel üretimlerini başkente taşırlardı. Shang hükümdarlarının mezarlarında onlara diğer hayatta hizmet etmesi için diri diri toprağa gömülmüş birçok kadın ve hizmetkârın iskeletine rastlanmaktadır. Bunun dışında adanmış atlar, çoğunlukla avlanmada kullanılan köpekler hükümdarın asaletini simgelemesi için gömülmüştür. Açılmış mezarlar, sunak kaplar, seremonilerde kullanılan süslü savaş baltaları, çanlar, silahlar ile daha sonraki hanedanlıklarla kıyas edilemeyecek kadar başarılı bronz metal işçiliğinin örnekleri ile doludur. Shang bronzlarının birçoğu yağmurun yağmasını sağlayan yaşlı ve saygıdeğer Çin ejderha motifi ve Shanglarla başlayıp her hanedanlıkta karşımıza çıkan kutsal hükümdarlık amblemi ile işlidir. Bu

paha biçilemez Shang dönemi buluntuları üzerindeki piktogramlar bizlere yazının kullanımının uzun zamandan beri süre geldiğini kanıtlamaktadır (Anderson, 1990: 22-23).

Bütün bulgular antik dönem Çin tarihçilerinin iddialarını doğrular niteliktedir, son dönemde Shang saraylarındaki aşırı savurganlık ve kısa dönemli güçsüz Shang yöneticilerinin arka arkaya gelmesiyle oluşan büyük çaptaki bozulma, bu güçlü yapılaşmayı geri dönülmez bir yola sokmuştur.

Bu dönemi daha iyi anlayabilmemiz için Shi Ji'deki Shang kayıtlarında son hükümdarla alakalı sayfalara göz gezdirmemiz kafidir. Son Shang yöneticisi Zhou Xin (帝辛), tarihte kalpsiz, aç gözlü, zorba, lüks ürünlerine düşkünlüğü ile saray yaşamını çarçur ederek geçiren biri olarak tasvir edilir. Bir gün şehvetli isteklerine isteksizlik gösteren bir cariyesini öldürüp etlerini kıyma yaptığı, kendisine utanç verici aşırılığını söyleme cesareti gösteren üst düzey bir vasal beyi öldürerek etlerini parçalara ayırıp kurutup kış için kuru et yaptırttığı kayıtlarda geçer. Hatta kendi öz amcası onu kötü yönetimi yüzünden azarladığında, Zhou Xin terslenerek: “İnsanlar senin bir bilge olduğunu söylüyorlar, bir bilgenin kalbinin yedi kapısı varmış, öyle mi?” der ve amcasının göğsünü deşer, kalbini çıkarıp parçalara ayırır.

Zhou Xin, güzel Da Ji'yi (妲己) kuzey kabilelere yaptığı bir atak esnasında tutsak olarak aldı ve kadın da en az onun kadar ahlaksız ve acımasız olduğunu ispat

etmişti. İlk başta onu saraydaki cariyelerden biri yaptı fakat daha sonra onun cazibesine kapılarak her isteğini ve en şeytani kaprislerini kabul edecek kadar aşık oldu.

Da Ji başarılı bir şekilde, zorlanmadan gerçek Shang imparatoriçesini tahttan indirdi. Çünkü imparatoriçe ona karşı gelen herkesin korkunç bir şekilde ölümle karşılaşacağını görmüştü. Bazı kurbanlarını metal sütunlara bağlar, sütunlar ateşle ısıtılır ve insanlar canlı canlı kızarmaya başladılar. Skandal şekilde şehvetli danslar ve açık saçık şarkıların söylendiği saray eğlenceleri onu zevke getirirken diğer aklı başında kadınları şoke ederek ürkütürdü.

En utanç verici olay Da Ji'nin isteği ile ormanın içinde bulunan saray parkındaki gölün içine şarap doldurulması emri ile olmuştur. Bu “şarap gölü”nün içine kadın erkek davetli misafirler, çıplak şekilde girmiş dans edip, eğlenmişler ve ağaçların arasındaki dallardan sarkan kızarmış butlardan tika basa yemişlerdir. Bu utanç verici sarhoş ve erotik seks partisi Çin halkının hafızasında sonsuza kadar kalmaya mahkumdur.

Sonunda, M.Ö. 1050’de Zhou devletini yöneten vasal bey Shang hükümdarı Zhou Xin’in ahlaksızlarına ve doyumsuz haraç isteklerine çok sinirlendi ve komşu kabileler ile ittifak oluşturup, orduları ile Shang’a karşı isyan başlattı. Başkent yakınlarında devam eden savaşta hanedanlığa ait güçlerin tamamı ortadan kaldırıldı. Tarih kayıtlarında savaş alanında tıpkı bir nehir gibi kan aktığı yazılmıştır.

Bu küçük düşürücü yenilgiden sonra Shang hükümdarı sarayına kaçtı, hükümdarlığa ait bütün değerli takıları üzerine taktı, sarayın en yüksek balkonlarından birine tırmandı ve kendini alevlerin içerisine bıraktı. Onun ölümünden sonra Da Ji'nin de öldürüldüğü kaydedilmiştir (Xu, 2004: 28-30).

Bazı kayıtlar Da Ji'nin kendini astığını fakat Zhou beyinin onu rezil etmek için ölü bedeninde bile kellesini aldığını yazar. Başka bir kayıta ise Da Ji esir düştüğünde o kadar güzeldi ki kimsenin onu öldürmeye cesaret edemediğini, sonunda Zhou devlet erbabından yaşlı bir kişinin gözlerini kapatmış ve kılıcının tek bir darbesiyle Da Ji'nin canını aldığını yazar (Anderson, 1990: 24).

Zhou fatihi Shang başkentinin tamamını yerle bir etmiştir fakat yüce gönüllülüğü ile hükümdarlık ailesinden kalanlarını aileleri ile birlikte hayatlarına küçük vasal devletlerden birinde devam etmesine izin vermiştir. Çin halkı için aile her zaman ülkeden daha önemli bir yer tutmaktadır. Böylece şöyle yazılmıştır: “Shang Hanedanlığının kurban törenleri kesilmiştir.” Anlamı şudur ki; artık vasal beyler daha fazla meşru hükümdarları için hayati devlet dini ritüelleri gerçekleştiremeyeceklerdir. Cennet artık bozulmuş Shang Hanedanlığındaki görevini bitirmiş, Zhou devletinin “muzaffer ve erdemli” yeni yöneticisine sıra gelmiştir. Zhou Hanedanlığı yaklaşık olarak önümüzdeki 900 yıl boyunca Çin’de hüküm sürmüştür. Belki de Zhou Hanedanlığının din adamları beylerinin yöneticilerine karşı başlattığı saygısızca ve vatana ihanet olan başkaldırısı haklı çıkarmak için, son Shang hükümdarının ve Da Ji'nin kötülüklerini abartmışlardır. Diğer bir varsayım ise “Mandate of Heaven

(Cennetin Görevi)” teorisi Zhou fatihinin yönetimi ele geçirebilmesi için uzun zaman önce uydurulmuş bir yaptırımdır (Keay, 2008: 52-61).

Şu kesindir ki, en azından Da Ji’nin bu ahlâksız örneği bir kadının ya da bir hadımın egemenliğe müdahale etmesine izin verilmemesi gerektiğine dair evrensel Çin inancına bir takviye olmuştur. Belki de politik olarak en güçlü kadınlardan olan Başkan Mao Ze Dong’un karısının sonunu hazırlayan sebep de, Çinlilerin kendi tarihlerine bağımlılıklarının eski hatırasına istinaden bu eski inanca dayanmaktadır.

3.1.2. Zhou Hanedanlığı

İsa’dan binlerce yıl önce, ilk Zhou beyleri vasal beylerine, saraylarını önceki Shang Hanedanlığını örnek alarak organize etmelerini emretti. Bu erken dönemde başlayan ve daha sonra yayılarak gelişen, karmaşık, bürokratik yönetim sistemi sonraki 3000 yıl boyunca Çin tarihindeki hanedanlık sisteminin karakterini oluşturmuştur (Anderson, 1990: 26).

Erken dönemdeki Zhou beyleri hanedanlığı düzene koydukları, halkı çalışmak için motive etmesi, sağlam yönetimlerindeki bilgelik ve çalışkanlıkları ile tarihte oldukça itibar görmüşlerdir. Hanedanlığı kuranlar eski gelenekleri benimseyerek, miras kalan derebeylik sistemini benimsemiş ancak artık sayılamayacak kadar fazladır ama yine de bu sadık beylikler sayesinde güçlerini arttırmışlardır. Uzun süren bu feodalizm

dönemi daha sonraları hem Zhou'nun yönetim merkezinin hem de bütün vasal devletlerin sonunu getirecektir.

Birçoğunun ataları da yüzyıllar boyunca derebeylik yönetmiş olan vasal beyler, kendi topraklarını ekip biçen köylüleri kendinden sonraki en yüksek kademeye koyarak saygı göstermişlerdir. Bu sosyal sıralamada daha sonra tüccarlar, zanaatkarlar ve köleler yer almaktadır. Görüldüğü gibi saray hadımları herhangi bir şekilde sosyal düzenin ya da insanlığın bir parçası olarak görülmemiştir.

Zhou beyleri ve onlara sadık vasal beyler saraylarında bilgelige, felsefeye, astrolojiye, simyaya ve kimyaya meraklı kişileri toplayan öğrenmeye saygısı olan, nazik ve varlıklı aristokratlardan seçilmiş kişilerdir. Resmi katipler devlet işlerine ait kayıtları ve hükümdarların genelgelerini özenli bir şekilde kaydederdi ki bunların birçoğu günümüze kadar ulaşmış olan tarih kronikleridir. Zhou yöneticileri antik çağlardaki efsanevi hükümdarlarının yolundan gitmişlerdir ve kendilerini dünyanın merkezine yerleşmiş “orta krallık” olarak adlandırmışlardır. Zhou'nun erkekleri “Gökyüzünün altındaki her şey” in ustası olarak belirlenmiş, yerli kabilelerdeki komşuları ise “barbarlar”, “köpekler ve sürüngenler” olarak adlandırılmıştır. Zhou sınırları bu yabancıları hakimiyet altına alarak tedricen genişlerken, fethedilenler ancak Çin dilini öğrendikten ve Göklerin Oğlu Zhou'yu mutlak hükümdar olarak kabul ettikten sonra gerçek Çinli sayılıyorlardı. O zaman bile bu sindirilmiş yeni tebaa, ataları Sarı Nehir ovalarında doğmuş, “orijinal Çinliler” ile denk görülüyorlardı. Zhou yöneticileri kendilerini hükümdar olarak değil ‘bey’ olarak isimlendirirlerdi. Tıpkı onlardan önceki Shang yöneticilerinin yaptığı gibi gökyüzündeki cennetin temsilcisi olarak kendilerinin

ana görevi dört mevsim resmi dinî ritüelleri yapmaktır. Bu masraflı ve özenli hazırlanmış törenlerde şaraplar, tahıllar ve evcil hayvanlar cennet ve tanrılar uğruna kurban edilmiştir. Zhou'yu tanrıların ve onların atalarının gölgelerinin yönettiği söylenir. Savaşta ya da barışta fal yazıtlarına danışmadan ve fikirleri sorulmadan çok nadir bir kural veya karar alınabilirdi (Bai, 2008: 68-78).

Zhou kayıtlarına göre hadımlarla ilgili olası ve sık bilgiler saraydaki mahkûmlardan ibarettir ve henüz onların etkileri gelecek hanedanlıklarda göreceğimiz devletin hayati işlerine müdahale edecek kadar gelişmemiştir.

Erken dönem Zhou hanedanlığında hadımlar yöneticilerin yemek ikramlarını sunmakla görevli bile değillerdi, bu işi yapan çeşnicibaşları mevcuttu. Hadımları ve saray içindeki diğer görevlileri yöneten bir teşrifatçı bulunmaktaydı. Görünüşe göre Zhou hadımlarının asıl görevi kralın kişisel hizmetçiliği ve onun resmi karılarının ve haremdeki diğer kadınların hizmetinde bulunmaktı. Aynı şekilde vasal beylerin ve veliahtların hizmetindeki hadımlarda bu şekilde görev yapmaktaydı (Yu, 2006: 81-84).

Hadımların içinde bulunduğu kayıt altına alınmış en erken olay M.Ö. 720 yılına aittir. Güçlü bakanlardan birisi kendisine rakip olan bir memuru saray içinde veliahdın ve onun kadınlarının önünde öldürmeye teşebbüs etmiştir. Bu harekete şaşakalan bir grup bakan ertesi gün bu bakanı sarayda öldürmeye karar verirler. Fakat Qin Yan isimli bir hadım bu komploju bakana haber verir. Ertesi sabah 800 kişilik bir ordu ile saraya

saldıran bakan sadece diğer bakanları değil veliahdı da katletmiştir. Hadım Qin Yan bu olaydaki hainliği ile tarihte çok kısa ve öz bir şekilde anılmıştır (Anderson, 1990: 27).

M.Ö. 650 yılına ait kayıtlarda o dönemdeki hadımların hükümdarın gizli cezalandırmalarını ve infazlarını uygulamakla sorumlu olduklarını görürüz. Qin Xian Gong yönetiminde favori cariyesinin sözüne uyan hükümdar veliahdını öldürmesi için hadım Guo Ji'yi görevlendirir. Bu komployu duyan veliaht güçlkle saray duvarlarından atlayarak kaçar. Hadım tarafından kovalanırken salladığı bıçağı koluna isabet eder ve elbisesini keser. Bu bir parça kıyafet Guo Ji'nin efendisinden aldığı emri sadakatle yerine getirdiğinin kanıtı olmuştur (Anderson, 1990: 28).

Aynı döneme ait bir başka olay da hadımların artık saray içinde kendi çıkarları doğrultusunda yaşadıklarını kanıtlamaktadır. Qin beyliğinin feodal yöneticisinin Yi Li adında favori bir hadımı vardır. Hadım veliahtla iyi geçinemez çünkü kendisinin daha önce yaptığı küstahça tavırlarından dolayı veliaht onu kovmuştur. Hadım onu hükümdara şikayet edemez çünkü şikayet ettiği durumda yaptığı hatadan dolayı yargılanacaktır. Bu sebeple doğru zamanın gelmesini beklemiştir. Hükümdarın cariyelerinden birine gider ve veliahdın onun iffeti hakkında konuştuğuna dair dedikodu çıkarır. Bunu duyan kadın çok sinirlenir ve öç almak için yüzünü kanatana kadar tırnaklarını batırır, saçını yolar ve üstünü parçalayarak hükümdarın yanına gider ve oğlunun kendine saldırdığını söyler. Hükümdar hadım Yi Li'ye oğlunun kellesini almasını emreder. Olayı duyan veliaht saraydan kaçmayı başarır, sınır dışında yakalanır ve hükümdar ailesinden olduğu anlaşılınca yargıç onu evinde saklar. Bu sırada hadım ve sarayda görevli diğer kişiler etrafı sürekli kolaçan etmektedir, yargıcın evine

geldiklerinde veliaht kadın kılığına girer ve kaçmayı başarır. Ülkeyi tamamen terk eden veliaht babası ölünce saraya geri döner ve eski düşmanı hadım Yi Li'nin kellesini alarak intikamını alır (Anderson, 1990: 28).

Zhou Hanedanlığında hadımların saraydan önceki hayatları ile ilgili bilgiler oldukça yetersizdir. Ancak şunu söyleyebiliriz ki bunların büyük çoğunluğu Zhou beylerinin toprak elde etmek için düzenledikleri seferlerde diğer kabilelerden elde ettikleri esirlerden oluşmaktaydı. Bazıları da suç işledikleri için hadım cezasına çarptırılmış Çinlilerdi.

Üç yüzyıl sonra Zhou hanedanlığının merkezi otoritesi zarar görmeye başladı ve bir daha asla toparlanamadılar. Bu durumda da tıpkı Shang Hanedanlığında olduğu gibi saraydaki kadınların monarşiyi kontrol etme isteklerinden ortaya çıkmıştır. İlk sıkıntılı dönem M.Ö. 771' de hüküm süren You (周幽王) zamanında olmuştur. Cariyesi Bao Si (褒姒) komşu bir beyliğin yöneticisi tarafından hediye olarak gönderilerek saraya gelir. Hükümdar You, güzelliği ile öne çıkan Bao Si'ya aşık olur, hükümdarın ona olan ilgisini anlayan cariyeye bunu kullanarak şımarmaya başlamıştır. Hükümdara gülümseyip ilgi göstermemeye ve saraydaki ipekli kumaşları parçalamaya başlamıştır. Sarayda düzenlenen en büyük eğlenceler, dansçılar, hokkabazlar bile ne yaparlarsa yapsınlar Bao Si'yı eğlendirememişlerdir.

Hükümdar sonunda bir çözüm bulmuştur. Sarayı çevreleyen tepelerde ateşler yaktırır, oysa ki bu durum merkez tehlike altında olduğunda çevredeki vasal beyliklere

haber göndermek için kullanılan bir tür yöntemdir. Bao Si bu ateşleri ve ateşlerin gökyüzündeki bulutlara yansımalarını görünce çok hoşuna gider. Ateşleri gören çevredeki beylikler ve askerler silahlanıp başkente doğru yola çıkarlar. Bu karmaşayı gören Bao Si kahkahalar atmaya ve gülmeye başlar. Hükümdar You, Bao Si'nin bundan eğlendiğini görünce bunu devamlı yapmaya başlar. Beylikler birkaç seferden sonra bu durumu kale almamaya başlarlar.

Fakat bir gün göçebeler batıdan atakta bulunduğu ateşler bu sefer gerçekten yakılır. Ancak beylikler inanmaz ve müdahale için gelmezler. Göçebeler bütün başkenti yakıp yıkmaya, yağmalamaya başlarlar ve Hükümdar You'yu öldürürler. Hayatta kalan hükümdar ailesinden kişiler vasal beyliklerden biri olan Qin beyliğine doğru geri çekilirler. Zhou Hanedanlığının başkentini günümüz Henan şehrinin yerinde bulunan Luoyang'a taşırlar (Xu, 2004: 42-43).

Her ne kadar beş yüzyıl kadar daha hüküm sürerek yönetimde olsalar da eski mutlak hakimiyet pozisyonlarını koruyamadılar ve beylikleri kontrol altında tutamadılar. Beylikler ise bağımsız hareket etmeye başladılar ve “Göğün Oğlu” olarak anılan Zhou hanedanlığının merkezi otoritesini umursamamaya başladılar. Başkent Louyang'a gidip seremonilere katılsalar da kendi topraklarının sahipliğini benimsediler ve diğer beyliklerle sürekli mücadele içinde oldular.

Bu yüzyıllarda genel olarak bir feodal anarşi hakimken ve hanedanlığın merkezî otoritesi de zayıflamaya başlarken, Çin'in en büyük filozofları ortaya çıktı. Bunlar

doğru kabul edilen hareketleri, yöneticilerde bulunması gereken faziletleri ve ulusun kurtuluşunu sorgulamaya başladılar. Bu düşünürlerin içinde bulunan yasacılar çok sert ceza sistemlerini benimserlerken, dao düşünce ekolünü benimseyenler devletin idaresinin daha hafif olması gerektiğini, böylelikle halkın daha ferah düzeyde yaşayabileceğini düşünüyorlardı.

Bu filozoflardan en meşhuru şüphesiz Konfüçyüs'tü. Gezdiği beyliklerde hükümdarların halkın hem anası hem de babası olduğu dönemlerdeki toplum düzenini anlatıyordu. Resmi ritüellerin ve ahlakî kuralların olmasını ve bunların hepsinin mutlak monarşiye dayanması gerektiğini savunuyordu.

Konfüçyüs bunları anlatırken karşı çıkan birçok kişi bulunuyordu. Rakiplerinden birisi Konfüçyüs için toprağı ekmeden karnını doyuruyor, dikiş dikmeden kıyafet giyebiliyor, sadece ağzını kıpırdatıp dilini çevirerek yanlış ve doğrunun belirleyicisi olduğunu söyleyen ithamlarda bulunuyordu. Her ne kadar Konfüçyüs bu düzeni değiştirememiş olsa da ona inananalar nesillerce anlattıklarına sadık kaldılar. Ölümünden birkaç yüz yıl sonra onun öğretileri değer bulacak, batının Konfüçyanizm terimi Çin kültür ile eş anlamlı hale gelecek ve Çin'deki yaşamın her alanına etki edecekti.

Konfüçyüscüler her zaman saraydaki hadım sistemine muhalif olarak görünseler de kayıtlarda bunu doğrulayan hiçbir şey bulunmamaktadır. Anderson'a göre bu düşüncenin sebebi Konfüçyüs'ün ziyaret ettiği beyliklerden birinde beyin hadımlarla

aynı at arabasına bindiğini gördüğünde bunu beye yakıştıramayıp bir daha o beyliğe gitmemesiyle ilişkili olabilir şeklindedir. Bu hikayeye göre Konfüçyüs'ün hadımların kendi hadlerini bilmesi gerektiğine inanan bir görüşe sahip olduğu düşünülür. Konfüçyüs'e ait edebi eserlerden biri ritüeller kitabından alıntılarla doludur ve şöyle bir anlatım vardır. “İki şey asla kontrol edilemez: saray kadınları ve hadımlar.” Eğer Konfüçyüs bu görüşlere sahipse onu takip edenler de doğal olarak hadım teşkilatına ilk karşı çıkanlardan olabilirlerdi (Anderson, 1990: 30-31).

Her ne kadar dönemde önem arz etseler ve kitlelere hitap etmiş olsalar da bu felsefeciler Zhou yönetiminin merkezî otoritesinin ayakta kalmasına yardımcı olamadılar. M.Ö. 5. yüzyıla hiçbir yere bağlı olmayan beylikler iç savaşa başladılar. Bu dönem iki yüzyıl boyunca Savaşan Beylikler Dönemi 战国 olarak devam etti. Çin bu süre boyunca ilk parçalanma dönemini yaşamış oldu. Belli kurallara dayanan ordu yıkıldı ve acımasızca savaşlar başladı, sadakatsizlik, riyakarlık artık dönemin genel geçer halleri olmaya başladı. Ani baskınlarla koskoca beylikler ortadan kaldırıldı. Devamlı savaş halinde olan bu ordularla alakalı şunlar kaydedilmiştir: “Üniformalarını ve zırhlarını sürekli gece gündüz giyindikleri için tüm vücutları artık bit ve pire ile kaplanmıştı.” Bu savaşlarda güçlüler çok fazla zenginlik elde ederken, fakirler daha da fakirleşti ve karınlarını bile doyuramaz hale geldiler. Qin beyliğinin kazandığı bir zaferden sonra 400.000 asker diri diri toprağa gömülmüştür (Anderson, 1990: 31).

Zamanında başkente yapılan göçebe saldırılarını önlemek için savaşan Qin beyliği diğer beyliklerin kendi aralarındaki mücadelelerine dâhil olmamış, bu dönemde ordusu da güçlü kalmış ve zarar görmemiştir. Daha sonraki dönemlerde bütün beylikleri

sırayla fethetmesi onlar için çok da zor olmamıştır. Böylece, Zhou Hanedanlığında güç elde etmeye başlayan hadımların kendi hanedanlıklarının sonunu getireceğini bilmeden Qin İmparatorluğu'nu kurma yolunda ilerlediler.

3.2. Zhao Gao 赵高 ve Qin İmparatorluğunun Çöküşü

Zhou Hanedanlığı kendine bağlı vasal beyliklerden biri olan Qin Beyliğini gerçek bir Çinli gibi görmeyip, tam tersine onları yarı barbar bir kavim olarak nitelendiriyordu. Hatta Zhou yöneticilerinden biri Qin Beyliğine yaptığı bir ziyarette beylik sarayında çalan müziklere “kaplara kemiklere vuruyorlar çıkan seslere hu hu hu diye eşlik ediyorlar, buna müzik bile denmez” şeklinde bir yorum yapmıştır. Qin Beyliği halkı ise sinsî ve açgözlü olarak nitelendirilip, “bunlar kendi ailelerini bile satarlar” şeklinde değerlendirilmiştir (Anderson, 1990:33).

Qin Beyliği bugünkü Xian şehri civarlarını başkent edinmişlerdir. Bu bölge Savaşan Beylikler Döneminde geçit noktası olup, stratejik bir konuma sahipti. Göçebe kavimlere komşu olduklarından, diğer beylikler kendi arasında mücadele halindeyken bunlar batı bölgeleri ile sürekli mücadele halindeydi ve kolay yutulur lokma olarak görülüp diğer beylikler tarafından çok önemli görülmemiştir. Fakat Savaşan Beylikler Dönemi on üç yaşında tahta çıkan Qin Wang Zheng 秦王政 tarafından diğer beylikleri kendi himayesine alması ile son bulmuş ve M.Ö. 221 yılında Qin İmparatorluğu kurulmuştur.

İmparatorluğu kuran Qin Wang Zheng kendisine Qin İmparatorluğunun ilk hükümdarı anlamına gelen Qin Shi Huang Di (秦始皇帝) unvanını vermiştir. Tahta çıkmasıyla birlikte Li Si 李斯³¹ ile bugünkü Çin Cumhuriyeti'nin temelini hazırlayan yazıda birlik³², ağırlık, uzunluk ve ülke içinde kullanılan bütün ölçü birimlerinde standartlaşma³³ gibi birçok reforma imza atmıştır.³⁴

Bunun yanı sıra Çin Seddi'nin inşası, yollar ve su kanalları gibi büyük mimari eserlerin de sahibidir. Kendisi için inşa ettirdiği anıt mezar ve onu koruyan toprak

³¹ **Chengxiang** 丞相 (**Vezir**): *Chengxiang* en yetkili sivil memurdu. *Chengxiang* görevleri M. Ö. 196'dan 180'e kadar *Youchengxiang* 右丞相 (Sağ Vezir) ve *zuochengxiang* 左丞相 (Sol Vezir) arasında paylaşıldı. M. Ö. 180'den sonra *zuochengxiang* unvanı sadece isim olarak kalmış ve hiçbir yetkiye sahip olmamıştı. Batı Han'da *chengxiang* devlet ekonomisini idare eder, askeri seferlerin lojistiğiyle ilgilenir, toprak ve halkı kayıt altında tutar, imparatorluk topraklarının haritalarını hazırlar, bölgelerin yıllık raporlarını hazırlar, önemli davalara bakar ve devlet bütçesini çıkarırdı. Daha sonra ismi **Da si tu** 大司徒 (**Toplumdan Sorumlu Ekselans**) olarak değiştirildi. *Da si tu* diğer iki *gong* ile aynı denetleme ve danışma yetkilerine sahipti. Kendinden önceki mevkidaşı *cheng xiang* gibi bütçenin belirlenmesinden sorumlu olması mümkündür ama dönemin kaynakları bu konuda bilgi vermiyor. *Jiu Qing*'in (Dokuz Bakanlık) üçü üzerinde yetkiye sahipti: *tai pu* 太僕 (Araba Bakanı), *ting wei* 廷尉 (Adalet Bakanı), *da hong lu* 大鴻臚 (Misafirler Bakanı). (Görez, 2014: 140)

³² Zhou Hanedanlığı'nda Büyük Mühür adı verilen bir yazı tipi vardı. Bu aynı zamanda bölgesel kullanımıyla erken Zhou döneminde edebiyat yazısı oldu. Aynı karakterler farklı bölgelerde farklı şekillerde yazılıyordu. Hala çözümlenemeyen metinlere bakıldığında buralarda büyük mühür ile ilgisi olmayan yazı sistemlerinden kaynaklanan bir değişim olduğu anlaşılır. İlk İmparatorun Küçük Mühür adı ile bilinen uygulamayı yürürlüğe sokmasının amacı da bütün bu karmaşayı ortadan kaldırmaktı. Bu kanuna göre artık kullanılmayan karakterler temizlenecek, yalınlaştırılacak ve diğerleriyle uyumlu hale getirilerek her biri standartlaştırılacaktı. Bu düzenleme sonraki Han döneminde de devam etti ve hanedanlık yazmanlığında daha fazla gelişmeye sebep oldu. (Görez, 2011: 37)

³³ Resmi görevlilerin şapkaları altı cun (寸) genişliğinde olacaktı; yürüyüş adımlarının uzunluğu da tam olarak altı chi (尺) (aslında bu çift adım ya da iki geniş adım oluyordu), resmi işlerde kullanılan arabaların genişlikleri altı chi olarak belirlendi ve bu arabaların önlerinde altı at olması hükme bağlandı. Aynı şartlar iki tekerlekli arabalar ile el arabalarını da kapsayacak şekilde genişletilince, Qin'de ki bütün tekerlekli taşıtlar için standart hale gelmiş oldu ve imparatorluğun ana yolları bunlarla dolmakta gecikmedi. Takvim de yeniden düzenlendi. Her hükümdar tahta geçtiğinde takvimde düzenlemeler yapardı, ama bu defa yapılan düzenleme ile yeni yıl onuncu aya, yani gün dönümüne ya da ilkbaharın başlangıcına değil kış başına denk geliyordu. (Xu, 2004: 75-76)

³⁴ Tarih Kayıtları'nda bu reformlar oyulan taşların üzerinde şu şekilde anlatılıyordu: "Yirmi sekizinci yılında Qin Shi Huang Di yeni bir başlangıç yaptı. Kanunları ve uygulamaları düzelterek, on binlerce şeye standart [getirdi]... imparatorun hasleti temel konuları sezmesinde, tarımı güçlendirmesinde, gereksiz işleri kaldırmasında ve böylece kendi insanların zenginleşmesini sağlamakta yatıyordu. Gökerin altında her şey tek bir akla ve tek bir hedefe dayanıyordu. Ağırlık ve uzunluk ölçüleri standartlaştırıldı, kelimeler ise aynı şekilde yazıldı. Güneş ve ay parladıkça, tekneler ve tekerlekli araçlar yüklerini taşıdıkça, her şey kendisine ayrılmış ömrü sürerken [ve] hiçbirini hedefinden sapmadıkça... Qin Shi Huang Di'nin yolu projeleri hayata geçirmektir." (Xu, 2004: 38-39)

askerlerden oluşan ordu ise ölümünden iki bin yıl sonra ortaya çıkmış ve tarihin onu unutmaması için geçmişte kurulmuş bir hatırlatıcı niteliğindedir.

Fakat tarih onu her zaman iyi hatırlamaz. M.Ö. 214 yılında Li Si'nın önerisiyle halkın bilinçlenip ona karşı gelmesini engellemek için fal, tıp ve tarım kitapları dışında bütün kitapları yaktırmış ve belki de Çin tarihine en büyük zararı vermiştir.³⁵ Dört yüz atmış alim diri diri toprağa gömülmüş, yüz yirmi bin aile sınırları korumak adına başkente konuşlandırılmıştır. Yüzbinlerce insan yukarıda saydığımız büyük projelerin inşasında çalışmaya zorlanmış ve telef olup gitmişlerdir.

Qin Shi Huang, Ölümsüzlük arzusuna nazaran ölümden sonraki hayatın varlığına da inanan bir hükümdardı. Kendine tehdit unsuru olmaması adına ülkedeki bütün silahları toplatmış ve hepsini eritip saray bahçesine on iki devasa heykel yaptırmıştır. Dönemin arkeolojik ve mimari tekniklerine hayran bırakacak kilden ordu ölümünden sonra onu korumak üzere hazır beklemektedir. Simyacıların sözleri ile cıvalar içmiş ve yine onları ölümsüzlük iksirini bulmak üzere seferlere yollamıştır (Görez, 2011: 26-49).

En büyük ve tek olma isteği onun öz kardeşleri olan iki küçük çocuğu öldürmesine engel olmamıştır. Bu hikayenin baş rollerinden biri bir hadımdır. Şöyle ki; Qin Shi Huang'ın babasının kim olduğuna dair bilgiler Tarih Kayıtları'nda net değildir.

³⁵ “Öyleyse bütün metinler, lirik kasideler, belgeler ve yüzlerce düşünce akımı yaratmış özlü sözlerin [kitapların] yok edilmesini talep ediyorum. Bunları otuz gün içinde yok etmeyen herkes... Dövme ile damgalanacak ve kürek mahkûmiyetine çarptırılacaktır. [sadece] tıp, kehanet, tarım ve ormancılık kitapları yok edilmeyecektir.” (Xu, 2004: 81-82)

Qin Shi Huang'ın babası olarak görülen Qin Zhuang Xiang Wang 秦庄襄王'ı tahta geçirebilmek için zeki bir tüccar olan Lü Buwei türlü entrikalar çevirmiştir. Oynadığı oyunlarla önce babasının veliaht olarak seçilmesini sağlamıştır. Lü Buwei'in temas kurduğu tahta çıkan iki hükümdar da çok kısa süre tahtta kalabilmişlerdir. Qin Xiao Wen Wang 秦孝文王 (Qin Shi Huang'ın dedesi) sadece üç gün tahtta kalmış ve hastalanarak ölmüştür, yerine geçen Qin Zhuang Xiang yas dönemi biter bitmez tahttaki üçüncü yılında aniden ölmüştür. Artık sıra on üç yaşındaki Qin Shi Huang'dadır. Peki Lü Buwei'in buradaki amacı nedir?

Qin Shi Huang'ın babası Yi Ren'le³⁶ tanışıp onu varis olarak seçilmesi için ikna ettiğinde, Yi Ren, Lü Buwei'in kadınlarından birine aşık olur ve onu ister. Kendi de bu kadını çok sevmesine rağmen, ilerdeki planlarının bir parçası olarak görür ve kadını ona verir. Tarih Kayıtları Lü Buwei Biyografisi'nde “kadın Yi Ren'e gittiğinde zaten Lü Buwei'den hamiledir” diye yazar. Doğan çocuk ise Qin Shi Huang Di'den başkası değildir. İşte bu babalık karmaşasının içinde doğan Qin Shi Huang tahta çıktığında küçük yaşta olduğu için Lü Buwei artık başvezir konumunda ülkeyi fiilen hükümdarlıkla yönetmeye başlamıştır. Kendi kadını olan Qin Shi Huang'ın annesi ile de yasak ilişkisine devam etmiştir.

³⁶ Burada Yi ren hükümdarın tahta çıkmadan önceki ismidir. Çince'deki kişi adlarının karışıklığını Prof. Dr. Bülent Okay “Konfüçyüs” kitabında şu şekilde açıklamıştır; “Çince'deki kişi adları başlı başına bir sorundur. Çok kısa anlatmak gerekirse, kişi doğduğunda ona ailesi tarafından belirlenen bir isim verilir. Bu adı, sadece aile bireyleri kullanabilir, başkası kullanamaz. Kişi yaşamında başka bir adla anılır. Bir göreve atandığında adı, bu göreve uygun olarak değişikliğe uğrar. Kişi öldüğünde ise, “ahiret adı” diyebileceğimiz yeni bir adla anılır. Hükümdar tarafından verilen unvan ve adları buna eklersek, bazen iş içinden çıkılmaz bir hal alır. Tek bir kişiyi, 2-3 ayrı kişi gibi algılamak mümkündür.” (Okay, 2004: 12-13)

Zaman geçtikçe büyüyen ve etrafında olup bitenlerin farkına varmaya başlayan Qin Shi Huang’dan korkan L Buwei, valide Zhao Ji 赵姬’yi Lao Ai 嫪毐 isimli bir hadımla birlikte başka bir saraya gitmesi konusunda ikna eder. Hükümdar bunu kabul eder ve annesini saraydan yollar. Fakat bu da L Buwei’in oyunlarından biridir. Lao Ai gerçek bir hadım çıkmamıştır, nitekim Zhao Ji diğerk sarayda Liao Ai’dan iki erkek ocuk daha dünyaya getirmiştir. Bu ocukların olmasıyla cesaretlenen Lao Ai bir gün çok sarhoş olur ve ‘ben Qin Shi Huang’ın üvey babasıyım, o ölecek ve benim oğlum başa geçecek’ deme cesaretini göstermiştir.

Bunu duyan Qin Shi Huang çok sinirlenir ve saraya saldırı düzenler, esir düşen Lao Ai meydanda kollarından ve bacaklarından at arabalarına bağlanarak ölüm cezasına çarptırılır, annesi saray zindanına kapatılır ve orada ölür, iki küçük kardeş ise kendisi tarafından boğularak ldrlr. Sahte bir hadımı saraya sokarak bütün bunlara sebebiyet veren L Buwei ise ölümle cezalandırılması gerektiğiki halde sürgüne yollanmış ve orada kendini öldürmüştür (Grez, 2011: 177-183).

Bu olay Qin Shi Huang’ın hayatında hadım (gerçek bir hadım olsun ya da olmasın) tarafından yaşadığı ilk darbedir fakat maalesef son olmayacaktır. Diğerk vaka ise onun altı beyliğek karşı on yıllık zorlu mücadelesi ile kurmuş olduğu “Merkezi Qin Birliğı”nin sonunu getirmiştir.

3.2.1. Zhao Gao 赵高 (? – M.Ö. 207)

Zhao Gao'un babası Savaşan Beylikler Döneminde Zhao beyliğinin yöneticisinin uzaktan akrabasıydı. Qin beyliği Zhao beyliğini ele geçirince, Zhao Gao ve ailesinin tamamı başkent Xian Yang'a getirilmiş ve ailenin bütün erkekleri hadım edilmiştir. İçlerinde hadım edilmesine rağmen fiziksel olarak en güçlü olan Zhao Gao olmuştur ve bu da imparatorun dikkatini çekmiştir. Zhao Gao'un Qin sarayına girişi bu şekilde olmuştur (Wang, 2009: 17).

Saraydaki ilk görevi imparatorun küçük oğlu Hu Hai 胡亥'nin eğitmenliği olmuştur. Ona verdiği ceza hukuku eğitimi Qin Shi Huang'ın oldukça takdirini toplamıştır. Bu duruma mükâfat olarak Zhao Gao sarayda çok önemli görevlerden biri olan imparatorluk arabalarının şefi³⁷ olarak atanmıştır (Xu, 2014: 36-37; Xu, 2004: 1129-1130)³⁸

Qin Shi Huang'ın yirmiden fazla oğlu vardı, içlerinde en çok en büyük oğlu Fu Su 扶苏'yu ve en küçük oğlu Hu Hai'ı seviyordu. Fu Su, merhametli, karakteri düzgün olduğu için hükümdar onunla gurur duyuyordu. Fakat Fu Su, Çin Seddi'nin inşasının durdurulması kararından dolayı babasına sitemde bulunmuş ve aldığı karara karşı gelmişti. Bu sebeple Qin Shi Huang tarafından bir nevi caza olarak kuzey sınırında mücadele eden General Meng Tian'in ordusuna gönderildi. Fakat ne yaparsa yapsın Qin

³⁷ 中车府令 zhong che fu ling

³⁸ Shi Ji, Meng Tian Biyografisi orijinal metin için bkz. sf.168

Shi Huang'ın ona olan inancı değişmedi ve veliaht olarak en büyük oğlu Fu Su'yu tayin etmeyi sürekli düşünmekteydi. Hu Hai ise çalışmaktan çok hoşlanmayan ama yine de babasının yöneticiliğine aşırı saygı duyan biriydi. Qin Shi Huang onu kendinden sonraki iyi nesil olarak görüyor ve çok seviyordu (Xu, 2004: 1115).

M.Ö. 210 yılında imparator Qin Shi Huang henüz kırklı yaşlarındaydı. Bu zamana kadar yaptırmış olduğu yollardan geçerek dört kere ülkeyi baştan başa gezmiş, tanrılara adaklar adamıştı. Hanedanlığın otuz yedinci yılı, onuncu ayında beşinci seferine çıktığında ise Shandong kıyılarında fiziksel olarak bir deniz canavarı avlayabilecek kadar güçlüydü. Bu gezide ona Li Si, küçük oğlu Hu Hai ve hadım Zhao Gao eşlik etmekteydi. Nitekim ölümsüzlük uğruna simyacıların sözlerine uyup içtiği cıvalar onun sağlığını bozmuştu ve dönüş yolunda hastalandı. Ölüm döşegindeyken Li Si'yi yanına çağırdı ve vasiyet yazdırdı; “Fu Su'ya haber gönderin, komutayı Meng Tian'e devretsin ve başkente dönüp cenaze işlemlerine başlasın, benden sonra tahtın sahibi odur” diye buyurdu. Hükümdar varisini açıkladıktan kısa bir süre sonra öldü (Li, 2009: 63).

Qin Shi Huang öldükten sonra, kötü kalpli Zhao Gao fırsat arayışına girer. Hükümdarın vasiyetini kıyafetinin içine saklar ve yollamaz. Fu Su her ne kadar düzgün biri olsa da hadım olduğu için Zhao Gao'yu küçümsemektedir. Aynı zamanda ordunun başında bulunup, General Meng Tian ile de oldukça samimidir ve hatta Meng Tian'in kardeşi Meng Yi ile kişisel bir husumeti bulunmaktadır. Eğer Fu Su hükümdar olarak tahta çıkarsa bu kendisi için hiç de iyi olmayacaktır. Bu yüzden Zhao Gao naiplik yaptığı Hu Hai'a gider ve “Hükümdar çok kısa bir süre önce öldü, hayatı boyunca

kimseyi veliaht olarak tayin etmedi ama büyük oğlu Fu Su'ya bir vasiyet bıraktı. Eğer Fu Su başa geçerse, senin hiçbirşeyin olmayacak. Böyle bir durumda ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sorar. Hu Hai iç çekerek; "Eğer babam veliaht tayin etmediyse, ne diyebilirim ki!" der. Zhao Gao; "Hükümdar mı olacaksın yoksa basit bir memur mu, yönetecek misin yoksa yönetilecek misin? Bugünlerde, yaşamının ya da ölümün bütün gücü senin, benim ve vezir Li Si'nin ellerinde, buradan bir fırsat elde edebilirsiniz." der. Zhao Gao'yu dinledikten sonra, Hu Hai cesaretleterek; "Kardeşıme verilen bu hakkı gizlemek, erdemli bir davranış olmayacaktır, babamın ahbine karşı gelmiş olacağım, bu Xiao ilkesine bağlılık değildir. Benim hiçbir kabiliyetim yok, başkalarının yardımlarına dayanarak hükümdarlık yapmak zorunda kalacağım, bu hem göğşe ihanet hem de çok tehlikeli değil mi!" der. Zhao Gao cevap verir; "Büyük işler yapan kişiler küçük olaylara takılamaz. Kararlı bir şekilde davranmak zorundasınız, alacağınız karar sıkıntıları ya ortaya çıkaracak ya da yok edecektir." Güçlü bir iknanın karşısında duramayan Hu Hai, son dayanağını da geride bırakır ve ikili tahtı ele geçirmek üzere komplo çalışmalarına başlar (Xu, 2004: 1115-1116).

Zhao Gao, Hu Hai'i ikna ettikten sonra geriye sadece ilk imparatorun vasiyetini bilen diğer bir kişi Li Si kalmıştı. Zhao Gao, Li Si sadece güçlü olmayı sevdiğini biliyordu ve onu da ikna etmesi çok zor olmamıştı. Li Si'ya bu fikrini açıkladığında önce çok büyük tepki alsa da daha sonra ikna oldu. Zhao Gao, eğer Fu Su tahta çıkarsa başvezir olarak General Meng Tian'i getireceğinden oldukça emindi ve ikisi bir olup Qin Shi Huang döneminde birçok zalimce emri veren kişi olan Li Si'dan en kısa sürede kurtulacaktı. Bunu duyan Li Si vezirlik konumunun garantisini aldıktan sonra teklifi kabul etti ve Zhao Gao ile birlikte sahte bir ferman düzenleyerek Hu Hai'ı varis ilan eden, Fu Su ve Meng kardeşlerin de sonunu hazırlayan düzmece fermanı yazdılar.

Bu ferman kuzey sınırına ulaştığı zaman Fu Su babasının emrine itaat edip hemen intihar etti. General Meng Tian da zehir içip kendi canına son vermeden önce; “üç nesildir benim ailem Qin Hanedanlığına hizmet etmektedir. Şu an 300.000 kişinin komutası benim elimde, büyük bir isyan çıkaracak gücüm var ama ben ölümü tercih ediyorum çünkü atalarımı utandırıp, onların şereflerine leke getirmek istemiyorum. Bana birinci imparator tarafından verilen şerefi lekelemek istemiyorum.” dedi ve zehri içerek kendi canını aldı (Xu, 2004: 1131-1132).

Kafile başkente doğru dönüş yolundayken, Li Si, Zhao Gao, Hu Hai ve birkaç hadım dışında kimse imparatorun öldüğünü bilmiyordu. Hükümdarın yemekleri öğünlerine uygun saatlerde arabaya götürülüyor ve sanki imparator söylemişçesine buyruklar veriliyordu. Cesedin kokusunun bastırılması için hükümdarın arabasının arkasına balık yüklü bir araba daha bağlanmıştı, böylece kokmuş balık kokusu cesedin kokusunu gizleyecekti. Sonunda başkente varıldı ve sahte fermanla Hu Hai, İkinci İmparator 二世皇帝 unvanıyla tahta çıkarıldı. Zhao Gao ise hükümdarın sağ ve sol kolu olarak nitelendirebileceğimiz *lang zhong ling* 郎中令³⁹ görevine getirildi. Acemi imparator tahta çıkmıştı ama ne yapacağını bilmez vaziyetteydi. Kanunlar daha da katılaştırıldı, cezalar daha da ağırlaştırıldı. Suçlanan kişiler başkalarını ihbar etmeye zorlandı ve cezalar sadece kişiyi değil uzak yakın bütün akrabalarını kapsamaya başladı. Aile reisleri katledilip, aileler arasına nifak sokulmaya başlandı. Hu Hai’in on iki erkek, on kız kardeşi halkın önünde, pazar yerinde uzuvları kesilerek öldürüldüler. Onların üç kuşak akrabaları da bu cezaya mahkûm edildi. Vergiler ve harçlar artırıldı. Vergi borçlarını ödeyemeyenler büyütülme kararı alınan Afang Sarayı’nın inşasında ya da

³⁹ Hükümdara en yakın memur kademesi. Hükümdarla görüşmeye gelen bakanların ya da resmi misafirlerin ve hatta hükümdarın doktorunun saraya alınıp alınmamasına karar verecek yetkiye sahiptir.

kuzey sınırında telef olup gittiler. Bütün bunları yapan hadım Zhao Gao'dan başkası değildi. Bu sırada imparator içkinin ve cariyelerin verdiği mutluluk ve zevkten başka bir şey düşünecek halde değildi. Bunu fırsat bilen Zhao Gao için sıradaki hedef belliydi...

İkinci hükümdarın ikinci yılı (M.Ö. 208), yedinci ayında Li Si ve oğlu kalabalık Xian Yang meydanında idam edileceği sırada ikinci oğluna şunları söyledi: “Çocukluğumu hatırlıyorum, baba oğul, sarı köpeklerimizle Shangcai şehrinin doğu kapısından çıkıp tavşan avlamaya giderdik, fakat artık bunu yapamayacağız!” Baba oğul ağlamaya başlar, diye yazar Sima Qian.

Li Si'nin ölümü de yine Zhao Gao yüzündendir. Kendinden üst pozisyonda olmasına tahammül edemez ve yeni bir komplo teorisine başlar. “Ülkede karmaşa hakim, sen vezir olarak neden hükümdara akıl vermeyi denemiyorsun?” diye sorar. Li Si; “hükümdarı görmemiz mümkün olmuyor, kimseyle görüşmek istemiyor” der. Hükümdarı zevk alemine sokup, hanedanlık işlerinden soyutlayan yine Zhao Gao'un ta kendisidir. Li Si'yi kandırır ve “hükümdar ne zaman boş olursa sana haber vereceğim, gidip onunla görüşebilirsiniz.” der. Fakat tam tersini yaparak, hükümdar ne zaman haremde kadınlarla vakit geçirse o zaman Li Si'yi haberdar eder ve hükümdarı sürekli rahatsız etmesini sağlar. Artık bu durumdan sıkılan hükümdar Zhao Gao'yu çağırır ve neden Li Si'nin sürekli onu zevk içindeyken rahatsız ettiğini sorar. Zhao Gao bunu fırsat bilir ve Li Si ve oğlu Li You'nun isyancılarla müttefik olduğuna dair iftira atar. “Li Si, sizin tahta geçmenize göz yummasına karşılık kendi topraklarına sahip olmak ve oraya beylik kurmak istiyordu fakat hâlâ konumu değişmedi, vezir olarak görev yapıyor, bu da onu rahatsız ediyor” dedi.

Bunu duyan İkinci İmparator, Li Si'yi hemen tutuklamak istedi fakat olayın gerçek olmamasından korktuğu için birisini oğlu Li You'u araştırmak üzere görevlendirdi. Bu durumu duyan Li Si, hükümdara bir bildiri gönderdi; “Zhao Gao art niyetli bir şekilde güç elde etmeye çalışıyor. Eğer ondan kurtulmazsanız daha büyük problemler ortaya çıkacak!” yazar. Fakat İkinci İmparator, Zhao Gao'ya çok güvenmektedir ve Li Si'nin bildirisini kale almaz ve hatta onu Zhao Gao'ya gösterir. Zhao Gao; “Onun tek derdi tahtı ele geçirmek, eğer ben ölürsem o da emellerine ulaşmış olacak.” der.

Zhao Gao, Li Si'yi isyanlara karışmaktan dolayı tutuklattırır. İtiraf etmesi için de dayak cezasına çarptırır, Li Si itiraf edeceğini ve itirafını yazılı olarak sunacağını söyler ve edebi becerisini kullanarak şunları yazar; “Hükümdarın yanı başında vezir olarak otuz yıldan fazladır devlet işlerinde çalıştım. Altı beyliği topraklarımıza katmaya, atalardan kalma tapınakları inşa ettirmeye, yazı, uzunluk ve ağırlık ölçülerinin standartlaştırılmasına, iyi öğretileri teşvik etmeye, mahkumlara denetimli serbestlik verilmesine yardımcı oldum. Bu şekilde insanlar, hükümdarımızın yardımseverliğini alkışladılar ve takdir ettiler. Fakat şimdi bunların hepsi benim suçum olarak gösteriliyor. Hükümdarımın benim durumumu gözden geçirmesi için yalvarıyorum.” Bunu gören Zhao Gao deliye döner ve yeniden dayak cezasına çarptırılır. Daha fazla dayanamayan Li Si suçlu olduğunu kabul eder ve hükümdar tarafından “beş cezaya” mahkum edildi. Bütün bu cezaların sonunda Li Si'nin bedeni ikiye bölündü ve meydanda teşhir edildi (Xu, 2004: 1124-1126).

Li Si gençken, tuvalette bir fareyi acelece kokuşmuş bir şeyler kemirirken görür, bir köpeğin ya da bir kişinin yaklaştığını duyan fare panik içinde kaçarak uzaklaşmıştır. Diğer tarafta ise başka bir fareyi tahıl ambarında rahat rahat, korkusuzca, keyif alarak tahılları yerken görür. Bundan sonra kendisine şunu der; “bir kişinin bir şeye kapasitesi var mı yok mu, tıpkı o fare gibi bulunduğu ortama bakarak karar verebilirsin.” Daha sonra saraya girip çalışmaya başladığında kendine tahıl ambarındaki fareyi örnek alır, üst seviyede bulunan kişilerle yarışır. Bu idealle ilerlerken yanlışlıkla Zhao Gao’un korsan gemisine biner ve yanlış bir kilidi açarak adım atar. Hiç hayal etmeyeceği bir şekilde, kendini tahıl ambarında aç gözlülükten ölmüş fare gibi bulur (Wang, 2009: 20).

Hükümdar kendini bu zalimden kurtardığı için Zhao Gao’ya minnettardır. Li Si’nin ölümü ile Zhao Gao emellerine ulaşmış ve *cheng xiang* görevine getirilmiştir. Zhao Gao ise kukla efendisiyle oynamaya başlamıştır. “İmparator’un Yeni Giysileri” masalına benzer bir hikaye Çin tarihinde de karşımıza çıkmaktadır. Zhao bir gün hükümdara kendisine bir at hediye edileceğini bildirir fakat gerçekte gelen bir geyiktir. Hükümdar bunun bir geyik olduğunu söylediği anda ise Zhao Gao ve onun yardımcıları hemen bir at olduğu konusunda hem fikir olmuşlardır. Hatta kendilerine karşı gelen bütün görevlileri belirlemek üzere diğer üst düzey yöneticileri huzura çağırılmışlar ve hayvanın bir geyik olduğunda ısrarcı olan herkesi görevden alıp, öldürmüşlerdir. Yani bizim hikayemizde “kral çıplak” diyen herkesin sonu kötü bitmiştir. Bu olay Çin diline gerçekleri çarpıtmak anlamında “zhī lù wéi mǎ 指鹿为马” deyimini kazandırmıştır. (Xu: 2004: 89)

Zhao Gao bununla da kalmadı ve hükümdarı dinsel törenleri ihmal ettiği için Tanrıların onları gücendirdiğine ikna edip inzivaya çekilip oruç tutmasını ve kendisini arındırmasını istedi. İmparator uzun bir süre çeşitli sebeplerle Wangli Sarayı'nda inzivada kaldı. Fakat Zhao Gao için işler artık çıkmaz noktadaydı. İrili ufaklı gruplar tarafından başlatılan isyanlar büyüdü ve hız kazandı. General Zhang Han komutasındaki ordudan gelen haberciler hükümdarla görüşemediği için geri döndü ve generali hadım Zhao Gao'un yönetimi ele geçirdiğini bildirdiler. Daha fazla dayanamayan Zhang Han komutasındaki Qin ordusu da isyancılara katıldı ve Liu Bang öncülüğündeki isyancılar artık Qin'i fethetmek üzere yola koyuldu (Anderson, 1990: 39).

Zhao Gao kendini isyancıların yanında göstermek adına artık imparatorun ortadan kalkmasına karar verdi. Genç imparatorun düşmanın eline geçmeden zehir içerek intihar etmesini söyledi, aslında bunların hepsi Zhao Gao'un kendi düzenlediği entrikalardı. Başka bir hadım imparatora Zhao Gao'un ihanetini itiraf ettiğinde artık çok geçti, imparatorun artık şerefli bir şekilde kendini öldürmekten başka bir şansı kalmamıştı (Xu, 2004: 90).

Zhao Gao'un sıradaki hedefi kendi fermanıyla canını aldığı Fu Su'nun oğlu Zi Ying'di. Tahtı gönülsüzce kabul etmesine rağmen, torun yapabileceğinin en iyisini yapmaktan geri kalmadı ve iki oğluna emir vererek Zhao Gao'yu ve tüm ailesini öldürttü. Her ne kadar kendisi de sadece kırk altı gün tahtta kalabilmiş olsa da dedesinin ve babasının intikamını almış oldu.

Zhao Gao'un hayatı ile güçlü bir hadımın portresini çizmiş olsak bile onun bu gücünün sebebini birkaç maddede açıklayabiliriz. Zhao Gao iyi spekülasyon yaparak ve varislerle ya da hükümdarlarla iyi geçinmiş, böylece politik gücünü artırmıştır. Hükümdarı dünyevi zevklerle oyalamış ve kendini hanedanlık gücünün içine yerleştirmiştir. Bunun yanı sıra kendine fayda sağlayacak kişileri belirlemiş, onları kayırmış ve böylece saray içinde fırsat elde etmiştir. Hükümdarı kontrol altına almasının yanı sıra onunla alay dahi etmiştir. Bu kadar fırsat elde etmesine rağmen, sonu oldukça hazin olmuştur. Qin Shi Huang Di'nin kendisine “ilk imparator” demesinin sebebi, çocuklarının, torunlarının hanedanlığın devamını sağlayacağı ve merkezi otoritede birleşmiş Qin'i ikinci, üçüncü... imparatorların yönetmesini hayal etmesidir. Fakat onun bu hayali gerçekleşmemiş ve Qin İmparatorluğu sadece on beş yıl sonra çökmüştür. Çöküş sebebi şüphesiz hadım Zhao Gao'un tarihsel sürece vurduğu darbedir.

3.3. Zhang Rang 张让 ve Han İmparatorluğu'nun Çöküşü

Han Hanedanlığı milattan önce ve sonraki iki yüzyıllık süre boyunca Çin'e hükmetmiştir. Çinliler, bu dört yüzyıllık tarihi özümsemiş ve kendilerine “Han'ın çocukları” ya da “Han Çinlileri” demişler ve elli altı azınlık ulus içinde kendilerini Han ulusu olarak adlandırıp “saf kan Çinli” sayılmaktadırlar.

Han Hanedanlığının hüküm sürdüğü dört yüzyıl boyunca Çin, Asya'nın en büyük gücü haline geldi ve uzaklarda hüküm süren Büyük Roma İmparatorluğu'nun

çağdaşı olmuştu. Tarih kayıtları da bu dönemi övmekten geri kalmadı. Konfüçyüscü düşünce yapısı tekrar canlandı ve sonraki iki bin yıl boyunca imparatorluk yönetimine yol gösterecek bir doktrin haline geldi.

Han Hanedanlığının kurucusu, kaba bir çiftçiydi, bağlı bulunduğu Qin Hanedanlığına isyan etmişti. Çin tarihinde sıradan halktan çıkarak imparatorluk elde etmiş nadir kişilerden birisidir. İçlerinden çıkan birisi olduğu için halk da hükümdar Han Gao Zu 汉高祖'ya karşı hep sadık oldu. Qin hükümdarını tahttan indirdikten sonra kendi imparatorluğunu kurmak için dört yıl savaştı ve bağlı bulunduğu Han beyliğini, imparatorluğa dönüştürdü ve yeni başkenti Chang An 长安 olarak belirledi (Anderson, 1990: 41).

Han Gao Zu yeni bir hanedanlık kurmuştu ancak hem halk hem de saray içi çok perişan vaziyetteydi. Hükümdarın arabasını koşacak aynı renkte dört at bile bulunmamaktaydı, bunun yanı sıra üst düzey yetkililer öküz arabalarına binebilmekteydi. Hükümdar, tüccarların tefecilerle iş birliği yaptığını düşünmekteydi ve bu sebeple onları saray içindeki yönetime bulaştırmama kararı vermişti. Onların, ipekli kumaş giyinmelerini, araba kullanmalarını yasaklamış ve onları ağır vergilere tabi tutmuştu. Bu zor yönetimde tek çare kendinden önceki Qin Hanedanlığının sert yasalarını benimsemek olmuştu. Fakat Qin'in aksine adalet konusunda daha hassas davrandı. Belli diplomatik kurallarla ve bazen de hoşgörüyle sorunların çözümünü bulmaya çalıştı. Kendisini en baştan beri destekleyen arkadaşlarını ve yandaşlarını yüksek düzeyde generaller ve memurlar olarak atadı. Ama bunun yanında da kendi aralarında mevki mücadelesi veren bu generalleri hiç tereddütsüz idam ettirdi, çünkü

kendiyle aynı statüde olan bu kişilerin tıpkı kendi yaptığı gibi karşı ayaklanma başlatabileceği konusunda endişeliydi (Anderson, 1990: 42-43).

Qin Hanedanlığının başına gelenlerin bir hadım yüzünden olduğunu gördüğü için kendi saray hizmetçilerini çok sıkı denetimler altında tuttu. Nitekim Gao Zu dönemindeki kayıtları incelediğimizde hadımlardan çok az bahsedildiğini görebiliriz. Fakat köylü karısı İmparatoriçe Lü 吕太后, Gao Zu ölüp oğlu Han Hui Di 汉惠帝 tahta geçtiğinde yönetimi fiilen ele geçirmiş ve saraya hadım olmayan bir erkeğin girmesini yasaklamış, bütün görüşmelerini etrafındaki hadımlar tarafından yürütmüştür. Böylece hadımlar Han sarayında da söz sahibi olmaya başlamışlardır.

İmparatoriçe Lü'nün Han sarayındaki namı maalesef çok kötüdür. Gao Zu'nun eski cariyelerinin hepsini öldürtmüştür. En acımasızca cezalandırma ise eski rakibi, Gao Zu hayattayken takdirini toplamış cariyelerden olan Qi Fu Ren 戚夫人'e ve onun tahta çıkmaya rakip erkek çocuğu Zhao Wang 赵王'a olmuştur. Gücü elinde toplar toplamaz, önce Zhao'yu hayatına son vermek üzere saraya çağırır. Annesinin kötülüklerini bilen Han Hui Di, üvey kardeşini koruma altına alır, fakat bir sabah erkenden avlanmaya gidip geri döndüğünde onu zehirlenmiş olarak bulur. İmparatoriçe Lü'nün sıradaki hedefi Qi Fu Ren'dir. Onu yakalattırıp, önce ellerini ve ayaklarını kestirir sonra gözlerini oydurur ve kulaklarından kezzap döktürür, en sonunda onu diri diri lağıma atar ve ona “domuz insan” diye seslenir. Birkaç gün sonra oğlu Han Hui Di'yi çağırır ve bakmasını ister, bunu gören hükümdar şoka girer. Psikolojisi bozulan hükümdar bir yıl boyunca saraydaki odasından çıkmaz, içki içer, sürekli sarhoş dolaşır ve yirmi üç yaşında ölür. Büyük tarihçi cenaze töreninde imparatoriçenin feryat figan ağladığını

fakat gözlerinden yaş gelmediğini kaydeder (Xu, 2004b: 143-144). Anderson, bütün bu cezaların ve katliamların hadımlar tarafından uygulandığını yazar (Anderson, 1990: 45). Oğlunun ölümünden sonra bebek imparatorları tahta çıkaran imparatoriçe M.Ö. 180 yılında öldü. O ölünce üst düzey yetkililer onunla kan bağı olan herkesi idam ettirdiler. Her ne kadar kötü bir mazisi olsa da İmparatoriçe Lü döneminde Han Hanedanlığında refah bir hayat hâkimdi ve devlet işleri düzgün ilerlemişti. Fakat Konfüçyüsçüler hiçbir zaman “Göğün İdaresi”ne karşı gelindiği düşüncesiyle kadın yöneticileri sıcak karşılamamıştır.

İmparatoriçenin ölümüyle tahta çıkan Han Wen Di 汉文帝 döneminde Han Hanedanlığı artık refah dönemine ulaşmıştı. Ülkede hem ekonomi hem de askeri güç artık doruk noktadaydı. Bunun yanı sıra edebiyat ve bilim alanında da gelişmeler kaydedilmekteydi. İlmli tutumuyla tanınan Han Wen Di ceza sistemlerinde değişiklikler yaptı. Acımasızca uygulanan işkence cezaları vermek yasaklandı. Hadım etme cezası da bu dönemde kaldırıldı. Fakat bu olumlu sonuçlarının yanı sıra suçlu sayısının artmasına da sebep oldu ve daha sonraki dönemlerde hadım etme cezası tekrar uygulanmaya başlandı (Anderson, 1990: 47).

Han Wen Di, kuzey sınırındaki göçebelerle barış anlaşması kapsamında Hunlara birçok hediyenin yanı sıra Han kanı taşıyan bir de kadın gönderdi.⁴⁰ Bu kadına eşlik etmesi ve eğitim vermesi için Zhong Hang Yue 中行说 adında bir hadım görevlendirdi. Kendisinin bu bozkır topraklara gönderilmesini bir aşağılama olarak gören hadım

⁴⁰ He Qin Politikası için bkz: Türker, N. (Han Hanedanlığı Döneminde Hunlarla Yürütülen He Qin Politikası (Akıbalık ile Sağlanan Barış Politikası) ve Sonuçları, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

intikam yemini etti ve Hun topraklarına vardığında Çin ırkını reddetti ve Hunlara bağlılık yemini etti. Çin'in iç politikasını ve askeri yönetim sistemini anlattı ve ülkesini satmış oldu. Chan Yu⁴¹ onu sağ kolu yaptı ve üst düzey yöneticilere tanınan imtiyazları tanıdı. Zhong Hang Yue Hunlara, hayran oldukları Çin ipeklilerinin aslında onların yaşam tarzlarına uygun olmadığını söyledi. Göçebe yaşamın zorluklarını anlatarak, onlara Çinlilerin yerleşik yaşam koşullarını öğretmeye çalıştı. Toprak ekip biçmeyi, yaşanabilecek evler yapmayı ve hatta evlerin etrafını tahkimat duvarlarıyla çevrelemeyi önerdi. Mallarının hesabını yapmayı ve arşiv tutmayı öğretti. Gelen Çinli elçileri “Siz Çinliler!” diyerek karşıladı ve onları aşağıladı. Onlara, getirdikleri hediyelerin yetersiz olduğunu ve eğer böyle devam ederse Hunlara kuzey Çin'i yağmalayacaklarını dahi söyledi. M.Ö. 166'da Hunlar Çin'e saldırıya geçti ve başkent Chang An'a kadar ilerledi. Wen Di karşı atağa geçmeye çalışsa da Hunlar yağmalayıp bozkırlarına geri çekilmişlerdi bile. Bundan sonra Hunlarla barış politikası devam etti fakat Zhong Hang Yue tarihe hain bir hadım olarak adını yazdırmış oldu (Türker, 2013:88-92).

M.Ö. 141 yılında 16 yaşında tahta geçmiş olan Han Wu Di 汉武帝, dönemin imparatorları içinde en dinamik yönetime sahip olandır. Han Hanedanlığını gücünün, itibarının ve moralinin en yüksek noktasına ulaştırmıştır. Devlet yönetiminde eğitimli danışmanları ve memurları görevlendirmiş, Konfüçyüs'ün öğretilerini tam olarak oturtmuş ve remi devlet doktrini haline getirmiştir ama buna rağmen çoğu zaman kendi politikalarını da belirlemiştir. Wu Di döneminde Çin büyük bir genişleme, saldırganlık ve fetih politikası benimsedi. Otuz yıllık hanedanlığı boyunca Çin sınırlarını sürekli genişletti. Kore yarımadasında fetihler yaptı, güney sahillerindeki isyancı liderleri kontrol altına aldı, Vietnam'ın içerisine kadar girdi Burma ve Tibet bölgelerindeki dağ

⁴¹ Hun liderlerine verilen Çince isim.

kabilelerini kontrol altına aldı, fethedilen yerlerdeki Çin tebaası ve vassal haline getirildi ve buralardan birçok köle alındı (Anderson: 1990, 51).

Wu Di de kendinden önceki imparatorlar gibi gizli ilimlere oldukça meraklı bir adamdı. Şamanlara, büyücülere ve kâhinlere bel bağlar, ölümsüzlük iksirini arardı. Wu Di'nin büyücülerinden Luan Da 樂大 adında bir hadım vardı. Bu hadım uzun boylu ve yakışıklıydı. Uzun bir düre hükümdarın veliahtlarından birine hizmet ettikten sonra Wu Di'nin sarayına gelir. Bir gün hadım Luan Da, Wu Di'ye adada ölümsüzleri ziyaret ettiğinden bahseder. Wu Di buna inanır ve hadımın rütbesini yükseltir ve ona bir sürü unvan bahşeder. Birdenbire bir hadımın bu kadar yükselmesine bütün halk şaşırır. Wu Di bununla da yetinmeyip Luan Da'ya toprak verir, verilen topraklarda yüzlerce haneden vergi toplama hakkına sahip olur. Wu Di'nin bütün bunları yapmasının sebebi, Luan Da doğu denizindeki ölümsüzler adasına gittiğinde tanrıların ona ölümsüzlük iksirini vereceğine inanmasıdır. Luan Da'nın adaya gitme vakti gelmiştir. Wu Di peşine casuslar takar. Luan Da sahile geldiğinde gemiye binip adaya geçmesi gerektiği halde gitmemiş, bunun yerine Tai Dağı'na çıkarak orada kurban kesmiş, dönünce de dağda ölümsüzlerle buluştuğunu söylemiştir. Wu Di bu duruma çok sinirlenir ve Luan Da'yı idam ettirir (Xu, 2004b: 175-176).

Wu Di döneminde ün salmış hadımlardan birisi de şüphesiz Si Ma Qian'dir. Ölmek yerine hadım olmayı tercih eden Sima Qian M.Ö. 86 yılında "Tarih Kayıtları"nı tamamlamıştır. Antik dönemlerden imparator Wu Di'ye kadar olan Çin medeniyetine ait bütün bildiklerimiz onun bu azmi ve hırsı sayesinde.

Wu Di döneminde düşman esirlerin hadım edilip sarayda görevlendirilmeleri ile alakalı elimizde çok az delil bulunmaktadır. Onun hadımları genelde Çinli tebaanın içinde suç işleyenlerden oluşmaktaydı. Bazen fakirler gönüllü olarak sarayda hizmet etmek adına hadım olmayı isterlerdi. Bir sürü önemli memur veya üst düzey yönetici işlediği cezalar yüzünden hadım edilmiştir. O yüzden sarayda hadım nüfusu saray içindeki işleri yapabilecek kapasitedeydi. Hadımların birçoğu saray sekreterliğinde kâtip olarak görev yapmaktaydı. Saray içindeki bu hadımlar kendi gruplarını oluşturdular ve saray içinde çok önemli bir unsur haline geldiler. Wu Di'nin döneminde hadımların bu kadar devlet işlerinin içinde bulunmasının sebebi; Wu Di'nin zamanının büyük çoğunluğunu haremde geçirmesidir. Buraya sadece hadımlar girebiliyordu ve Wu Di bütün devlet işlerini haremde konuşuyordu. Bu sebeple diğer kişilere nazaran hadımlar, devlet işleri hakkında daha çok bilgi sahibi ve onlarla daha alakadar oluyorlardı (Anderson, 1990: 58).

İmparator Wu Di'nin ölümünden sonra çocuk yaşta tahta çıkan bir hükümdar daha tarihte boy gösterdi ve M.Ö. 1 yılında tahta çıkan son çocuk imparatorun naibi Wang Mang 王莽 isimli yönetici kendini imparator ilan ederek Han Hanedanlığı kısa süreliğine ara verdi. Wang Mang, Xin Hanedanlığı olarak belirlediği yeni imparatorluğunda daha çok yapmış olduğu reformlar ile anılmaktadır. Ancak o da isyancı çetelerden nasibini almış ve hanedanlığı son bulmuştur. Liu sülalesinden gelen Han Guang Wu 汉光武 isyancıları bertaraf ederek M.S. 25'de Doğu Han Hanedanlığını kurmuş oldu (Yolaç, 2016: 95-97). Hanedanlık her ne kadar toparlanmış gözükse de M.S. 88 yılından sonra tahta çıkan çocuk, sakat ve zayıf yöneticiler serisi birbiri arkasına devam etti. Dış güçlerin yanı sıra artık iç kargaşa da içinden çıkılmaz bir hal

almıştı. Tarihler M.Ö. 168 yılını gösterdiğinde tahta çıkan Han Ling Di 汉灵帝 için de farklı bir şey söylememiz mümkün değildir. Saltanatı boyunca sırtını bir hadıma yaslayarak yaşamayı tercih etmiş ve bu hadım da hanedanlığın sonunu getirmiştir.

3.3.1. Zhang Rang 张让 (? – M.S. 189)

Zhang Rang, bugünkü Henan eyaleti yakınlarındaki Ying Chuan 颍川 bölgesindendir. Küçük yaşta hadım edilmiş olan Zhang Rang, başkalarının tavsiyesiyle saraya girip en düşük seviyede görev yapmaya başlamıştır. Fakat daha sonra “Sarı Kapı”⁴² hadımlığına kadar yükselebilmiştir. Bu görev hadımların güçlerini sergileyebileceği bir pozisyon olmuştur. Han Hanedanlığı sarayında bu mevkiinin kotası sadece yirmi kişidir. Buraya seçilecek hadımlar saraydaki deneyimlerine göre değerlendirmeden geçirildikten sonra atanırdı. Zhang Rang da yirmi yıllık bir deneyimden sonra, otuz beş yaşındayken bu görevi elde etmiştir.⁴³

M.Ö. 167 yılında Han Huan Di 汉桓帝 öldüğünde yerine çıkacak bir oğlu yoktu ve İmparatoriçe Dou 窦太后 Liu sülalesinin erkek çocuklarından biri olan Liu Hong 刘宏’u Han Ling Di 汉灵帝 unvanıyla tahta çıkardı. On iki yaşında tahta çıkan

⁴² Sarayda hükümdarın odası ve cariyelerin yaşadığı yer arasında sarı bir duvar bulunmaktadır. Bu sebeple, bu iki alan arasındaki geçişlerden sorumlu olan hadımlara “sarı kapı” denilmiştir. Kendi aralarında “küçük sarı kapı”, “orta sarı kapı” gibi dereceleri vardır. Hükümdara olan yakınlıklarından dolayı hadımlar arasında tercih edilen bir mevki olmuştur.

⁴³ Zhang Rang ile ilgili bilgilerin büyük çoğunluğu Hou Han Shu’da yer alan Handım Biyografisi bölümünde Zhang Rang’a ait biyografilerden çevrilmiştir. Bu sebeple sürekli alıntılanmaya yer verilmemiştir. (Orijinal kayıtlar için bkz. sf: 176)

hükümdara, İmparatoriçe Dou naiplik yapmaya başladı. İmparatoriçe hadımlardan nefret ediyordu ve onları kesinlikle siyasete karıştırmama kararı almıştı. Bu sebeple sarayda onların kökünü kazımaya karar verdi. Bu sırada saray işlerinde imparatoriçeye babası, baş komutan Dou Wu 窦武 ve Taifu Chen Fan 陈蕃 yardımcı oluyordu. Hadımlar birliğinin başında da Zhong Chang Shi 中常侍⁴⁴ Cao Jie 曹节 bulunmaktaydı. Zhang Rang'da hadımlar birliğinin önemli üyelerinden biriydi. Dou Wu ve Chen Fan hadımlar üzerine bir plan düzenledi fakat planları ifşa oldu. Cao Jie hadımları ayaklandırdı ve karşı atağa geçirdi. Sonunda Dou Wu ve Chen Fan öldüler.

Cao Jie öldükten sonra hadımlar birliğinin başına Zhang Rang geçti. Han Ling Di onu ve on bir diğer hadımı Zhong Chang Shi ilan etti ve bu on iki kişi tarihte Shi Chang Shi 十常侍 olarak anıldılar. Zhang Rang ve Zhao Zhong 赵总 bu on iki hadıma liderlik etmekteydi. Diğerleri ise; Xia Yun 夏恇, Guo Sheng 郭胜, Sun Zhang 孙璋, Bi Lan 毕岚, Li Song 栗嵩, Duan Gui 段珪, Gao Wa 高望, Zhang Gong 张恭, Han Kui 韩悝, Song Dian 宋典'dir.

Han Hanedanlığının başlarında Zhong Chang Shi'ların belli bir görev tanımı bulunmaz ve sayıları da dört ile sınırlı tutulurdu. Fakat Han Ling Di döneminde bu sayı on ikiye çıkarıldı. Bu üst düzey mevkiye yükselen hadımların babaları ve erkek kardeşleri gibi yakın akrabalarının hepsine toprak verildi ve bu topraklardan vergi toplamaları serbest bırakıldı. Onların bu hızlı yükselişi sadece saray içindeki diğer memurları değil, onlara tabi olmak zorunda kalan sıradan halkın da nefretini toplamıştı.

⁴⁴ İmparatorun yazmış olduğu fermanları düzenlemek, ilan etmekle görevli kişidir. Aynı zamanda imparatorun sağ koludur ve ona en yakın olan kişidir. Hadımlar içinde en prestijli konumdur.

Başkaları her ne kadar nefret etse de Han Ling Di onları çok fazla seviyordu, hatta bu sevgisini “Zhang Rang benim babam, Zhao Zhong da benim annem.” diyecek kadar abartıyordu.

Hükümdarın takdirini toplayan Zhang Rang artık acımasız güç mücadelesine başlayabilmişti. Hükümdara yakınlığı sebebiyle ona bahşedilen hediyelerle servet elde etme peşindeydi. Hou Han Shu 后汉’nun, Hadım Biyografisi 宦官列传’nde Zhang Rang’ı anlatan bölüm incelendiğinde onunla alakalı ilk bilgi para hırsı ile ilgilidir. Meng Tuo adında bir tüccar, Zhang Rang’a hediyeler sunmak için sırada beklemekteydi. Zhang Rang’ın hizmetçilerinden birine yakınlaşan Meng Tuo 孟佗 getirdiği hediyelerin değerinden bahsedince göze girer, hatta eğer talebinin yapılmasını kabul ederse daha fazla hediyeler getireceğini söyler. Arzusu ise Zhang Rang’ın kapısının önünde sıraya girmiş olan halkın içinde bu hizmetçinin önüne kapanarak ona saygı göstererek eve davet etmesidir. Hizmetçi bunu kabul eder ve Zhang Rang, Meng Tuo hediyelerini sununca çok mutlu olur. Meng Tuo diğer tüccarların gözünde değer kazanır, böylece tıpkı Zhang Rang gibi ona da hediyeler bahşedilir. Meng Tuo bütün bu hediyeleri Zhang Rang’a verir, sonunda Zhang Rang da onu Liang Zhou 凉州 bölgesinin valisi yapar.

M.S. 184’de Sarı Türlanlılar İsyanı 黄巾 başladı. İsyan sarayın ta kendisineydi, tarımsal felaketler ve yolsuzluklar ve ağır vergiler halkın canına tak etmişti ve artık Han Hanedanlığı’na sadakatleri kalmamıştı. İsyan sarayın içine de sıçradı ve Hükümdar Ling Di tamamen hazırlıksız yakalanmıştı. Generaller kısa süreli nefes aldırırsalar da isyan tam anlamıyla bastırılmıyordu. Keay, Sarı Türlanlılar İsyanı’nı şu şekilde betimler: “birkaç

hafta içinde tüm imparatorluk asillere katılmış ve başkent korkudan titremeye başlamıştı” (Keay, 2008: 182).

Hang Ling Di, generalleri ve saray içindeki diğer üst düzey yetkilileri huzuruna çağırarak onlara bu sorunun nasıl çözüleceğini danışmıştı. Aldığı cevap hep aynıydı, “Hadımları durdurun!”. Basireti bağlanmış hükümdar onları dinlemek yerine sorunun çözümünü hep Zhang Rang’a bırakmış ve sonunda da güçlü generaller ve yöneticiler birbirini ardına idam ettirilmişti Aralarında bunu kendine yediremeyen asiller kendilerini öldürüyorlardı (Xu, 2004b: 145).

İsyan bir yandan devam ederken diğer yandan 185 yılında sarayda büyük bir yangın çıkar ve görkemli Han sarayı kül olur. Hazine boştur ve sarayı onaracak ne para ne de malzeme vardır. Zhang Rang bu durumu da çıkar olarak kullanır ve imparatora; “eğer her bir mu⁴⁵ arazinin vergisini 10 bakır artırırsak yeterli para elde edebiliriz, sarayın yandığını duyan halk zaten gönüllü bir şekilde buna destek verecektir, bunun yanı sıra vilayetlerden başkente kereste ve taş nakliyatı başlatalım, bunların hepsinin kontrolünü de Shi Chang Shi’lar sağlar” şeklinde öneride bulunur. Hükümdar bunu kabul eder etmez hadımların da cebi para görmeye başlamıştır.

Başarılı bir komutan ve aynı zamanda Han Ling Di’nin de kayınbiraderi olan General He Jin 何, Sarı Türbanlılar isyanını bastırmak için göreve hazır olduğunu bildirdi. Fakat Zhang Rang bu olaya da el atarak Zhong Chang Shi Jian Shuo 蹇硕’yu

⁴⁵ Antik çağlarda arazi ölçü birimi. Yaklaşık 0.07 hektar.

ordunun başına geçirmek için ikna ettiler. He Jin, veliaht Liu Bian 刘辩'in annesi imparatoriçenin erkek kardeşi idi. Han Ling Di ölünce dayısı olarak Liu Bian'e ve kız kardeşine söz geçirebilecek ve hadım birliğini bozacaktı. Bu yüzden hadımlar He Jin'i kontrol altında tutmak ve hatta ortadan kaldırmak istiyorlardı (Xu, 2004b: 153).

M.Ö. 189'da ayaklanma henüz bastırılmamışken, Han Ling Di ölür. He Jin'in tahminlerinde olduğu gibi Liu Bian, Han Shao Di 汉少帝 tahta çıktı. Ülkeyi fiilen İmparatoriçe He ve erkek kardeşi General He Jin yönetmeye başladı. He Jin'in ilk planı başta Zhang Rang ve rakibi Jian Shuo olmak üzere hadımlar birliğini ortadan kaldırmaktı.

İlk olarak Jian Shao'yu ortadan kaldırdı. Bu sırada kendine destek için Cao Cao 曹操 ve Yuan Shao 袁绍'dan yardım talebinde bulunmuştu. Hadımların ortadan kaldırılmasına destek veren bu iki ünlü General He Jin'e yardım etme kararı aldılar.

Jian Shao'nun öldürülmesinin öcünü almak isteyen hadımlar bir araya geldiler ve General He Jin'i öldürdüler. Bu olay tarihte onların ilk ortak mücadelesidir. General He Jin'in ölümü üzerine Cao Cao ve Yuan Shao'da hadımlar üzerine saldırdı ve Zhao Zhong başta olmak üzere iki bin hadım katledildi. Zhang Rang ve Guo Sheng, yanlarına İmparatoru, kardeşini ve imparatoriçeyi alarak saraydan kaçtılar. Yakalanacaklarını anlayan Zhang Rang kendini nehre atarak intihar etti.

Hou Han Shu, Han Ling Di Kayıtlarının sonunda yazar yorum bölümüne Han Ling Di'nin sonunun da Er Shi Huang Di ile aynı olduğunu belirtmekten kaçınmamış, bunun sebebi olarak da fazlaca imtiyaz tanınmış, başta Zhang Rang olmak üzere, hadımları göstermiştir.

3.4. Gao Li Shi 高力士 ve Tang Hanedanlığına Etkileri

Han Hanedanlığının çöküşünden sonra Wei 魏, Shu 蜀, Wu 吴 ile Üç Hanedanlık Dönemi 三国 ve Kuzey Güney Hanedanlıklar 南北朝 olarak adlandırılan üç yüzyıllık karmaşa döneminden sonra Çin'in altın çağı olarak adlandıracağımız Sui 隋 ve ardından Tang Hanedanlığı 唐代 ile mutlak irade tekrar kurulmuş oldu. İsyanlı lider Li Yuan tarafından kurulmuş Tang Hanedanlığının refah dönemi kardeşleriyle yaptığı taht mücadelelerinden galip gelen Li Shimin'in tahta Tang Taizong olarak çıkmasıyla başlamış oldu.

Tang hanedanlığının ilk yarısında, ilk Tang imparatorunu örnek alan bütün imparatorlar hadımları saray içindeki devlet işlerine karıştırmamış ve onlara yüksek rütbeleri vermeyi reddetmişlerdir. Böylece hadımlar sayıca artamadıkları gibi siyasi olarak da güçlenememişlerdir (Anderson, 1990: 121-122).

Tang Taizong oğlu Tang Gaozong 唐高宗 üçüncü Tang hükümdarı olarak tarih sahnesine çıkmıştı. John Keay onun taht süresini etkisiz ve olaysız bir hükümdarlık olarak betimler. Zayıf kişiliği sebebiyle otuz dört yıl tahtta kalmasının bile bir başarı olarak nitelendirilebileceğini söyler (Keay, 2008: 250). Gaozong'un sonunu ise bir kadın getirmiştir. Babasının da cariyesi Wu Zetian 武则天' i çok beğenir ve onu kendi cariyesi olarak saraya geri çağırır (Xu, 2004c: 63). Wu Zetian zeki ve becerikli bir kadındı. İyi eğitim almış bir ailenin kızıydı ve kendisini de çok geliştirmişti. Aynı zamanda çok da hırslıydı, Tang Taizong'un cariyesi olmaktan memnun değildi ve imparatoriçe olmak istiyordu. Taizong'un eşi İmparatoriçe Wang kısırdı ve çocuğu olmuyordu. Bir gün Wu Zetian'in doğurduğu kız çocuğunu görmeye geldi. İmparatoriçe Wang gidince, Wu Zetian yeni doğmuş bebeğini boğarak öldürdü ve yorganın altına sakladı. Kızını görmeye gelen Tang Taizong, bebeğin ölü bedeniyle karşılaşınca şok geçirdi ve kendinden önce İmparatoriçenin geldiğini duyunca kendi çocuğu olmadığı için kıskanarak kızını öldürdüğünü düşünüp ondan nefret etmeye başladı (Xu, 2004c:63). Wu Zetian bu sayede gözde olmayı başarığ kısa sürede kendini İmparatoriçe ilan etti ve çok geçmeden de Tang Taizong'un hastalanmasını fırsat bilerek yönetime el koydu. Artık yüce Tang Hanedanlığı bir kadının yönetimi altına girmişti. Wu Zetian Çin tarihindeki ilk kadın hükümdardır.

İmparatoriçenin on beş yıllık taht süresi boyunca o da tıpkı Han Hanedanlığı'nı kısa süreli kesintiye uğratan Wang Mang gibi o da ülkenin adını Zhou Hanedanlığı olarak değiştirmeyi tercih etmişti. Bir kadın olarak feminist sorumlulukları fazlasıyla ciddiye aldı. 690 yılında tahttan indirdiği oğlunu varis ilan ettikten birkaç ay sonra öldü. Yedi yıl sonra imparatorluk dönüm noktasını yaşayacağı Wu Zetian'in torunu Xuanzhong 玄宗' un eline geçmişti. Xuanzong, üst düzey bir ressam, kaligrafi

sanatçısı ve şairdi. O da selefleri gibi, Çin'in Orta Asya'da tutunmasını devam ettirmek için, yayılmacı ve kuzey sınır bölgelerinde savunmaya ağırlık veren stratejiler izledi. Xuanzong'un yaşadığı bir talihsizlik, devletin gidişatını kalıcı bir şekilde etkileyecekti (Yolaç, 2016: 142-143).

3.4.1. Gao Li Shi 高力士 (684-672)

Gao Li Shi, Tang Hanedanlığının en meşhur hadımıdır, ayrıca Çin tarihinde sadakatiyle ün salmış tek hadımdır. Doğumundan beri Tang Xuan Zong'un takipçisi olup ona karşı hep çok sadık kalmıştır ve hükümdarla arasında özel bir bağ kurulmuştur. İkisi birlikte birçok zorluğun üstesinden beraberce gelmişlerdir.⁴⁶

Çin tarihinde hadımların hemen hemen hepsinin ortak noktası ailelerinin sefaletleridir. Fakat Gao Li Shi farklıdır, o aristokratik bir aileden gelmektedir, ailesi bir zamanlar seçkin bir konuma sahipmiş. Gerçek adı Feng 冯 olan Gao Li Shi, Pan Zhou 潘州 (bugünkü Guang Dong eyaleti) şehrindeydir. Sui Hanedanlığı döneminde aile üyelerinin gösterdiği başarılar sebebiyle Sui Hükümdarı Wen Di 隋文帝 tarafından ödüllendirilmişlerdir. Sui Hanedanlığının çöküşüyle kurulan Tang Hanedanlığı döneminde ise Tang'a karşı sadakatlerini sürdürmüşler ve konumlarını koruyabilmişlerdir. Hatta Gao Li Shi'nın dedesi Feng Ang 冯盎 ve onun iki oğlu çeşitli valiliklerde görevlendirildiler. 646 yılında dede öldü ve 684 yılında annesi de soylu bir

⁴⁶ Orijinal Metin için bkz. sf:180

aileden olan Gao Li Shi doğdu. Dedelerinin şansı onda olmadı ve başlarından belalar eksilmedi, babası öldürüldü, kendisi de Ling Nan bölgesinde Li Qian Li 李千里' nin yanına gönderildi. Birkaç yıl sonra, Li Qian Li, Gao Li Shi'nın zekasını ve fiziksel gücünü fark etti ve onu hadım etti ve saraya yolladı.

Annesinin ağlayarak şunları söylediği kaydedilir; “Oğlum, Bundan sonra birbirimizin yanında olamayacağız. Göğsünde yedi tane benin var, bazıları bunun zenginlik işareti olduğunu söyler. Eğer bir gün seninle tekrar buluşma fırsatımız olursa, sana söylediğim bu sözleri hatırla. Kollarıma taktığım iki halkayla oyalanmayı severdin, onları takmaya devam edeceğim. Eğer bir gün tekrar karşılaşsaks onlar bizim hatırlatıcımız olsun...” Gao Li Shi, gerçekten annesinin dediği gibi zengin oldu. Geldiği topraklara sürekli yardımlarda bulundu. Otuz yıl sonra bir gün annesini buldu, mutlu ve hüzünlü bir karşılaşma yaşadılar.

Gao Lishi saraya ilk girişinde hizmet ettiği kişi İmparatoriçe Wu Zetian olmuştu. O yıllarda Wu Zetian atmış altı yaşındaydı ve artık ağır sorumlulukların altından kalkamaz haldeydi. Gao Lishi, yaptığı işlerdeki başarısı ve güzel konuşmaları ile Wu Zetian'ın dikkatini hemen çekmişti. İmparatoriçe artık onu yanından ayırmaz olmuştu, yaptığı bütün işlerde onun fikrini almaya başlamıştı böylece Gao Lishi saraydaki kariyerine hızlı bir başlangıç yapmış oldu.

Yaygın bir söz vardır; bir hükümdara yakınlaşmak, bir kaplana yakınlaşmak gibidir. Daha mutluluğun tadına varamamışken, başkasının yüzünden

suçlandı ve Wu Zetian'i kızdırdı. Kırbaç cezasına çarptırılan Gao Lishi daha sonra saraydan kovuldu. Gao Lishi'nın şansı yaver gitti. Yaşlı bir hadım olan Gao Yanfu 高延福 onu evlat edindi. Hatta Gao Lishi, Fang sülalesinden olmasına rağmen bu evlat edinme sebebiyle soy ismini Gao olarak değiştirmiş ve tarihte Gao Lishi adıyla anılmıştır. Gao Yanfu ve Wu Zetian'in yiğeni Wu Sansi 武三思 yakın arkadaşı ve sık sık görüşürlerdi, böylece Gao Lishi'da Wu Sansi'nin evine gidip gelir olmuştu. Bu akrabalığın gücünü fırsat bilen Gao Lishi yavaş yavaş Wu Sansi'nin güvenini kazanmaya çalışıyordu. Bir yıl sonra Wu Sansi'nin da yardımıyla Wu Zetian tarafından saraya geri çağırıldı. Memur olarak saraya giren Gao Lishi sarayın içindeki çeşitli işlerden sorumluydu. Yaşadığı deneyimlerin sonucu, Gao Lishi artık tehlikeli kişilere karşı daha dikkatli davranıyordu. Hızlı düşünebilmesi, enerjik yapısı ve büyük küçük ayırmaksızın yaptığı işlerdeki başarısı ile çok geçmeden Wu Zetian'in takdirini tekrar elde etmişti. Birkaç yıl geçtikten sonra, Gao Lishi yetişkin bir birey olmuştu. Diğer hadımlar gibi sönük değil tam tersine dik duruşlu, güçlü fiziği ve tok sesiyle ihtişam saçıyordu. Birkaç yıllık başarılı çalışmalarıyla artık saraydaki bütün ritüellere ve seremoni kurallarına hakimdi bu sebeple vezir statüsüne atanmış sarayın kurallarından sorumlu olmuştu. Artık saraydaki gücü artmıştı.

Li Longji 李隆基 (İmparator Xuanzong) , Tang Ruizong 唐睿宗' un üçüncü oğluydu. İhtişamlı görüntüsü ve kabiliyetleri sebebiyle İmparatoriçe Wu Zetian bu torununa çok düşküncüydü. Gao Lishi zekiliğiyle bu kişinin gelecek vadettiğini öngörüp onunla çoktan samimi ilişki kurmaya başlamıştı. 705 yılında, 82 yaşındaki imparatoriçenin hastalığı iyice ilerledi. Onun bu durumunu fırsat bilen üst düzey yöneticiler varis olarak tahttan indirdiği oğlunu Tang Zhongzong 唐中宗 olarak tekrar imparator ilan ettiler. Fakat kısa süre sonra tıpkı Wu Zetian gibi kadın hükümdar olma

hayali kuran karısı tarafından zehirlenerek öldürüldü ve eski sıralamaya sadık kalınarak Tang Ruizong 唐睿宗 başa geçti. Bütün bu taht karmaşalarına son veren Xuanzong tıpkı Gao Lishi'nın öngördüğü gibi yaşadığı çağın standartlarına uygun bir şekilde kan gölünden geçerek tahta çıkar. Gao Lishi artık tarihte örneği görülmemiş bir bağlılıkla yeni hükümdarının emrindedir ve ilk işbirlikleri de Wu Zetian'in kızı yani halası Prenses Tai Ping 太平公主 üzerine olmuştur.

İmparator Tang Ruizong kız kardeşine çok güveniyordu, saray içinde alınacak kararların hemen hemen hepsinde ona danışarak hareket ediyordu. Saraydaki bütün memurlar onun sözünden çıkmaz olmuştu. Yeğeni Xuanzong'la da iyi anlaşıyordu fakat tahta çıkınca işlerin değişeceğinden emindi. Nitekim Xuanzong tahta çıkınca bir darbe yapıp onu tahttan indirmeye karar vermişti. Bu planı duyan Xuanzong, Gao Li Shi'ya Prenses Taiping'i yakalamasını emretti. Prenses kaçmayı başardı fakat üç gün sonra Gao Lishi onu yakaladı ve saraya getirdi. Prensesi kendini öldürmesi emredildi.

Bu darbenin önlenmesindeki başarısından dolayı Gao Lishi hükümdar tarafından bir üst pozisyona getirildi. Aslında Tang Hanedanlığı kurallarına göre hadımların üst düzey yönetici olarak atanmaları ve unvan almaları en baştan beri yasaklanmıştı fakat Xuanzong bu kuralı ortadan kaldırmış oldu. Nitekim onun bu davranışı tıpkı kendinden önceki güçlü hanedanlıkların sonunu getiren hadım güçlerine de önayak olmuştur ve hanedanlığının çöküşünün sorumlularından biri bu uygulamasıyla Xuanzong olarak görülmektedir.

Prenses Tai Ping'in planladığı darbe bertaraf edilince hanedanlık artık tarihte “Kai Yuan 开元” refah dönemi olarak adlandırılan “altın çağa” girmiş oldu. Hadım Gao Lishi'nın yükselişi de devam etmekteydi. Gao Li Shi artık sarayda hükümdarla alakalı birçok şeyde karar mekanizması ve söz sahibi olmuştu. Onun için “tedbirli” lakabı kullanılıyordu. Birçok ufak tefek iş hükümdarın önüne gitmeden halledilmiş oluyordu. Hükümdarın veliahdı Li Heng (sonraki imparator Tang Suzong 唐肃宗) ona “abi 二兄” diye hitap ediyor, hükümdarın kızları ise “baba 阿翁” onların eşleri ise “amca 阿爷” diyorlardı.

Gao Lishi'da tıpkı tarih de ki diğer hadımlar gibi oldukça varlıklıydı. Merkeze gelen vergilerden ve hükümdara ulaşmak amacıyla kendine sunulan hediyelerle cebini dolduruyordu. Birgün bir tapınak inşaa ettirdi ve tapınağın içini altın ve yeşim taşı süslemelerle bezedi. Tapınağa büyük, döküm bir çan yaptırdı ve çanın açılış günü büyük bir ziyafet verdi. Çanın her bir işlemlerini yapana 100.000 bakır para ödeyeceğini söyledi. Bu anekdottan onun zenginliği tahmin edilebilir. Her ne kadar bir hadım olarak erkeklikten mahrum olsa da bir karısı vardı. Karısının erkek kardeşleri ve hatta akrabaları Gao Lishi sayesinde sarayda üst düzey mevkilerde çalışmaya başlamıştı.

Tang Hanedanlığı hadım sistemi Gao Lishi ile başlar ama tarihte onun hakkında çok fazla eleştiri bulunmaktadır. Fakat o hayatını Xuanzong'a adamıştır. Sadakati, gece gündüz isteklerini koşulsuz yerine getirmesi, onu mutlu etmek için yaptığı şakalar hatta onu herhangi bir zamanda çağırdığında hemen duyabilsin diye geceleri hükümdarın yatağının yanında kalın perdenin arkasında yer yatağında uyuması onu diğer hadımlardan ayırmıştır. Hükümdar Xuanzong şunu söyler; sadece Gao Lishi yanı

başımda olduğunda huzurlu bir uyku uyuyabiliyorum. Bu cümle bile onların arasındaki yakın ilişkiyi açıklamaya yeterlidir.

İmparator Xuanzong ve Yang Guifei 杨贵妃' in aşkı tarih boyunca dillere destan olmuştur. Bu aşkın da başrollerinde Gao Lishi bulunmaktadır. 737 yılında imparatorun gözdesi aynı zamanda Wu Zetian'inde yeğeni Wu Hui 武惠 hastalanarak ölür. İmparator bu ölüme çok üzülür ve yemeden içmeden kesilir. Saraydaki diğer cariyeler hiç ilgisini çekmemektedir. Bu duruma müdahale eden Gao Lishi saraydan çıkar ve hükümdara Wu Hui'nin yerini tutacak yeni bir eş arayışına girer. Uzun arayışların sonucunda Yang Guifei'i bulur. Yang Guifei çok güzeldir ve hükümdar ona aşık olur. Artık hayatını devlet işlerinden çok genç cariyesi Yang ile geçirmeye başlamıştır. Sınır bölgelerindeki komutanlar merkeze olan bağlılıklarını yavaş yavaş yitirmeye başlamışlardır. Bunların başında ise önceden hükümdara bağlılığıyla bilinen Türk General An Lushan 安禄山 vardı. An Lushan isyana kalkıştığında hükümdar en sevdiği iki kişiyle yani Yang Guifei ve Gao Lishi ile Chengdu'ya kaçmaya başlamıştı. Nitekim onu koruyan askerlerin Yang Guifei'e tahammülü kalmamış ve bütün bu isyanın sebebini ona bağlamışlardı. Kadını bırakmazsa onu daha fazla korumayacakları ile tehdit edilen hükümdar aciz bir şekilde Yang Guifei'n öldürülmesine boyun eğdi. Asil kadın idam edilmek yerine ipek kumaşla boğulmayı tercih etti. Sadık hadım Gao Lishi kendi elleriyle saraya soktuğu Yang Guifei'in celladı olmuştur.

An Lushan isyanı bastırılıp hükümdar başkente geri döndüğünde çoktan oğlu Tang Suzong 唐肃宗 olarak tahta çıkmıştı. Birçok hadım An Lushan'a ve Suzong'a teslim olmuştu fakat Gao Lishi vefasını sürdürüp Xuanzong ile birlikte saray hapsini

çekmeye başlamıştı. Suzong'un gözde hadımı 李辅国, Gao Lishi'dan intikam almak için hükümdarı kışkırtıp Gao Lishi'nın öldürülmesini talep ettiyse de Suzong ona uymadı. Babasına hayatı boyunca yaptığı fedakarlıkları değerlendirip sürgüne yolladı. Gao Lishi'nın gidişi Xuanzong'da çok büyü üzüntüye yol açtı. Hayatı boyunca onu hiç terk etmemiş ve aldatmamış tek kişi Gao Lishi olmuştu, ona olan vefa borcu çok büyüktü. 77 yaşında hükümdar Xuanzong iştahsızlık hastalığına yakalandı ve öldü. Çok geçmeden Tang Suzong'da öldü. Gao Lishi'nın sürgün cezası iptal edildi. Başkente geldiğinde Xuanzong'un öldüğünü duyan Gao Lishi çok büyük üzüntü duydu. 79 yaşında ölmeden önce yanındakilere son sözleri şu şekilde oldu; Seksenime yaklaştım, kimilerine göre uzun bir hayat. Bir hadım olarak yüksek mertebelerde çalıştım, hükümdarımın güvenini kazandım ve zengin oldum. Yaptığım hiçbir şeyden pişman değilim. Şimdi nereye gidip sırtımı yasladığımı arayacağım? Suzong'dan sonra tahta çıkan Tang Daizong 唐代宗, Gao Lishi'yı hükümdar Xuanzong'un mezarının yanına defnettirmiştir.

Tang Hanedanlığı İmparator Xuanzong'la sırt sırta vermiş Gao Lishi döneminde en parlak dönemlerinden birini yaşamıştır. Ancak yüz elli yıl daha süren hanedanlıkta hadımlar varlıklarını Gao Lishi kadar yapıcı olamamışlar, bunun yanı sıra daha önceki örneklerde gördüğümüz üzere hanedanlığın çöküşünde aktif rol oynamışlardır. Hükümdarlar yönetimde hadımlara bel bağlamışlardır. Hadımlar imparatorlar için sırdaş, elçi ve muhbir olarak vazgeçilmez olmuşlardır. 763'de Tang ordusu hadımların eline geçmiş durumdaydı. Hadımlar askeri valileri ortadan kaldırıyor ve deneyimli deneyimsiz fark etmeksizin komutan pozisyonu geçiyorlardı (Keay, 2008: 283). 835 yılında memurların kontrolü ele geçirmek için yaptıkları darbe planı ortaya çıkınca hadımlar tarafından 1000 memur katledildi. Bu katliamdan üst düzey bakanlar ve

aileleri de nasibini aldı ve başkentte idam edildi. Her hanedanlığın sonunda olduğu gibi isyanlar tarihteki yerini buldu ve 907 yılında bir derebeyinin çocuk imparatoru katletmesiyle Tang Hanedanlığı yıkıldı ve yeni bir parçalanma dönemi başlamış oldu (Yolaç, 2016: 146-147).

3.5. Ming Hanedanlığında Hadımlar

Uzun bir dağılma dönemi ve ardından yabancıların Çin'i yönetmesi son bulmuş, 1368 yılında saf kan Çinli tabiriyle Han milliyetine sahip yöneticilerin komutayı devralmasıyla Ming Hanedanlığı başlamıştır. Üç yüzyıllık yönetimleri boyunca en Çin tarihi en istikrarlı dönemlerinden birini yaşamıştır. Fakat onlarında sonunu güçlü tiranlar yani hadımlar getirmiştir.

Ming Hanedanlığı dönemi adeta bir hadımlar imparatorluğudur. İmparatorlar sadece devletin kasasına girecek vergileri denetliyor, onun dışındaki bütün işleri hadımlar hallediyordu. Bu dönemin çöküşünü tek bir hadım üzerinden şekillendirmemiz mümkün değildir.

Hadım Wang Zheng 王振, İmparator Zhengtong 明正統' u galeyana getirip Moğollar üzerine başarısız bir sefer düzenleyerek Ming ordusunun dağılmasına ve hükümdarın esir düşmesine sebep olmuştur. 1449 yılında tarihte Tumu Olayları olarak geçen bu olay bertaraf edilen Moğol güçlerinin tekrar başkente yakın bir yere

konuslanmasına sebep olmuş ve Moğolları tekrar tehdit unsuru haline getirmiştir (Xu, 2004d:6217-6218).

“Dokuz Bin Yılın Efendisi” unvanıyla Liu Jing 刘静, Çin devletinin karmaşık yapısını çözmüş ve neredeyse hükümdar biraz az kudrete sahip olarak karar mekanizması haline gelmiştir. Hatta sonraları karşıt düşüncelerin yaşaması ya da ölmesine karar verecek, imparatorundan üst bir yapı kurar ve başına kendisi geçer. İmparatoru oyalamak ve onu zevk alemlerine sokmak adına üç yüzden fazla konak ve zevk odaları inşa ettirir. Fakat onun sonunda o da iftiraya maruz kalır ve idam ettirilir (Marliave, 2015: 45).

Çin tarihinde, Yasak Şehir’in duvarları ardında en kudretli ve ihtişamlı yaşam sürmüş diğer bir hadım Wei Zhongxian 魏忠贤, Liu Jing’den sonra “Dokuz Bin Yılın Adamı” unvanını kullanmıştır. Borç batağına giren adam çareyi kendi kendini hadım edip, saraya kap atmakta bulur. Nitekim gönüllü hadımlık Ming döneminde doruk noktasına ulaşmıştır ve artık önü alınamaz bir hale gelmiştir. Daha okuma yazma bile bilmeyen, vasıfsız çocuk imparatoru avcunun içine alır ve yedi yıl boyunca imparatorluğun gerçek efendisi olur. İmparator hobisi olan marangozluk ileri ile uğraşırken, Wei Zhongxian birazdan detaylandıracağımız saray dışındaki hadım ağı sayesinde iktidarda kalmayı başarır. Memleketine kendi altından heykellerini yaptırır ve halkın bu heykellerin önünde secde etmesini emreder, buyruğa uymayanlarının sonu bellidir. İmparatorun genç yaşta ölmesiyle tahta çıkan yeni imparator bu gidişatı sonlandırır ve Wei Zhongxian’i, bir hadımın en son isteyeceği şekilde, önce kıymetlilerini sonra kendini parçalayıp yakarak öldürür (Xu, 2004d: 6257-6265).

Bu birkaç küçük örnekten dahi anlaşılacağı üzere Ming döneminde saray hadımlarının gücü yadsınamaz. Fakat bunun yanı sıra hadımlar, başkent Pekin'in hemen güneyine doğru olan idari bölgelerin birkaçının yerel toplumunda belirgin yer tutmuşlardır. Bu bölgelerden çıkarak saraya girebilen başarılı hadımlar, saraydaki hatırı sayılır nüfuzlarıyla, tapınaklara katkı yaparak, köprü yaptırarak ve en azından arada bir hükümet yetkililerine meydan okuyarak gelmiş oldukları bölgelerde de varlıklarını hissettirmişler ve önemli yerel himayeciler olmuşlardır. Bu hadımlar Pekin'i, çevredeki bölgeye bağladıkları için yerel elitlerin aktif üyeleri olarak kabul edilebilir.

Pekin'in hemen güneyindeki idari bölgeler, Ming ve bir sonra ki Qing dönemlerinde önemli bir hadım kaynağı oluşturuyordu. Erken Zhengde egemenliğinin (1506-21) ünlü “Sekiz Kaplanları”ndan en az ikisi Bazhou ve Wen'an'dan gelirken, bir üçüncüsü de Baoding İdari Bölgesi'ndeki Xincheng'den idi. Feng Bao, Zhang Jin ve geç Ming döneminden Wei Zhongxian gibi dikkate değer diğer hadımlar da bu bölgenin yerlileriydi (Robinson, 1995: 1).

Parasızlıktan kaynaklanan ve gitgide yaygınlaşan gönüllü hadımların sayısı artarken, saraya giremeyen ve hadım olarak ortada kalmış olanların hali ise perişan vaziyettedir. Robinson şu alıntılara yer vermiştir;

Bu sürede, imparatorun iltiması güç sahibi dokuz hadım nesline kadar genişlemişti. Budala insanlar varlık ve statü [kazanmak] umuduyla oğullarını ve torunlarını hadım ediyorlardı. Tek bir kasabadan aşağı yukarı birkaç yüz kişi [böyle yaptı]. Kesinlikle yasak olmasına rağmen bu onları durdurmadı.

Hejian'da Renqui'nin kuzeyinde [şehir duvarlarına ait] harabelerde saklanmakta olan birkaç düzine hadım (yan shu) vardır. Ne zaman bir araba ya da atlıya rastlasalar aralarındaki zayıflar para için dilenmek üzere toplanırlar. Güçlü olanları ise atların dizginlerini ele geçirerek ücret isterler. Bazen, çorak bölgelerde refakatsiz dolaşan iki ya da üç atlı giderken, [hadımlar] onları eyerden aşağı çekerler. Bazısı boğazlarından, diğerleri mahrem bölgelerinden tutarak [geçenlerin] para kuşağında ne varsa hepsini alıkoyarlar.⁸ [Hadımlar] daha sonra karmaşa içinde dağılırlar. Soyulan kişi bilincini geri kazandığında [ne olduğunu] bilmez bir halde ve şaşkınlık içerisinde. Başkent duvarlarının dışına ulaştığımda [durum] aynıydı. Yerel görevliler [bunu] normal karşılar ve asla yasaklamazlar. Bu, tüccarlar ve gezginlerin [maruz kaldıkları] en büyük zarardır. (Robinson, 1995: 2-3)

Görüldüğü üzere Ming döneminde hadım nüfuzunun saray duvarlarının çok ötesine geçtiği açıktı, bu durum onların hadımlara yükledikleri sorunların bir kısmı için gerekçe olabilecek bir gerçektir. Hadımlar saraydaki rakipler olmakla kalmayıp yerel toplumda da siyasal bir meydan okuma konumundaydılar.

Orta Wanli döneminde yazmış olup kendisi de bir Hejian yerlisi olan Jideng (1544-1600), şunları gözlemlemiştir:

Hadımların küçük oğlan kardeş ve yeğenlerine iş ve görevler verilmektedir. [Bunlar,] yanlış yaparken, hainleri toplarken ve kötüləri beslerken [hadımların] gücüne dayanmaktadırlar. [Onların] takipçileri (avans da olabilir) birkaç yüz kadar; eşyaları on binden [tael] fazla; tarlaları bin qing kadar uzanmakta ve atları [nın sayıları] bine yaklaşmaktadır. Bu mülke sahip olarak hadımlar, doyumsuzca açgözlü ve sonsuz derecede aldaticıdırlar. [Hadımların] vücutları sarayda olmasına rağmen [onların] düşünceleri aslında illerdedir. Sarayda [olanlar] ve saray dışında [olanlar] birlikte hareket etmektedirler ve bu yüzden eninde sonunda felaket ve isyan ortaya çıkacaktır.
(Akt: Robinson, 1995:4)

Zhengde hükümdarlığı esnasında öne çıkan bir hadım olan Zhang Zhong 展忠' un durumu yukarıda aktarılan meselelerin birçoğunu aksettirir. Ming Tarih kayıtlarındaki özgeçmişi aksini iddia etse de Zhengde hükümdarlığı süresince Zhang Zhong, birkaç askeri keşif seyahatinde birlik kumanda etmesi ve Wuzong sarayında hatırı sayılır nüfuz sahibi olmasıyla, bir dizi önemli görevi elinde tutmuştur. Zhang ayrıca, Kuzey Metropoliten Alanı yerel işlerinde de öne çıkmıştır.

Shutan İdari Bölgesi'nde bulunan Bazhou'nun bir yerlisi olan Zhang'ın, Wuzong tarafından hükümdarlığının ilk döneminde kişisel hizmetkarı olarak seçtiği yakışıklı genç hadımlardan olduğu söylenir. Zhang devlet tarihlerinde ilk olarak

İmparatorluk Atlar Amiri ve bir Leopar Bölümü görevlisi olarak geçer. Wuzong'un kişisel yaşam alanı olan Leopar Bölümü birçok geleneksel kaynakta fazlaca içkili şenliğin yaşandığı bir mekan olarak tasvir edilmiştir. Son dönemde James Geiss, burasının Wuzong'un generalleriyle görüştüğü, askeri strateji geliştirdiği ve imparatorluk birliklerini eğittiği yer olduğunu da öne sürmüştür. Burada imparatora kişisel hizmetkârlık yapmış olan Zhang Zhong, imparatorun güvenilir sırdaşlarından biriydi.

Zhang Zhong, Zhende hükümdarlığı boyunca askeri işlere belirgin bir ilgi duymuştur. 1510- 1512 isyanında isyancı kuvvetler karşısında birlikleri kumanda ederek kendisi ve İmparatorluk Muhafızlarında görev yapan akrabaları için muhtelif ödüller kazanmıştır. Temmuz 1514 sonunda kuzey sınırındaki Xuangu ve Datong garnizon kasabalarına Moğol güçleri baskı uyguladığında, Zhang Zhong başkentten Ming savunmasının bir kısmı olarak gelen 6.240 kişilik elit kuvveti müştereken yönetmiştir. 13 Ağustos 1516'da Moğol "Küçük Prensi" (Xiao Wangzi) Pekin'in yalnızca elli kilometre kuzey batısında olan Baiyangkou'ya saldırdı. İmparatorluk kuvvetleri hemen harekete geçtiler; Zhang Zhong imparatorun Emperyal Şehir'deki yeni askeri karargâhına bağlı 1.500 kişilik elit kuvveti kumanda ederek, yine savunma harekâtında önemli bir rol oynadı. Zhang imparatora 1517'de kuzey sınırına kadar eşlik etmiş ve sonucunda pirinç maaşında bir artışla ve Yingzhou savaşındaki faydalı hizmetlerinden dolayı genç erkek akrabalarından biri için miras bırakılabilir bir generallik görevi ile ödüllendirilmiştir. Nihayetinde Wuzong, Zhang Zhong'u 1519'da isyankar Ning Prensine karşı yapılan sefer için Askeri İşler Yöneticiliğine atamıştır.

Wuzong ile ilişkisinden dolayı sarayda edindiği güç ve nüfuz, Zhang Zhong'un yerel toplumda hatırı sayılır bir itibara sahip olmasını sağlamıştır. 1520'de Zhang Zhong'un kendi memleketi olan Bazhou'daki Dongyue Tapınağı'nı yenilediğini belirtir. Bundan önce 1518'de Bazhou'ya pek de uzak olmayan Yongqing vilayetindeki Xin'an kasabasında bulunan Wanhui Tapınağına bronz bir çan bağışlamıştır. Zhang'ın İmparatorluk Muhafızları'nda görevli dokuz akrabasının isimleri aynı çan üzerinde listelenmiştir. Zhang Zhong ayrıca 1519'da Bazhou'nun "Yüzen Köprü"sünü onarmakla da anılır (Xu, 2004d: 6239-6240) (Robinson, 1995: 5-10).

SONUÇ

Çalışmada Çin tarihinde göz ardı edemeyeceğimiz bir yere sahip olan hadımlar ve onların imparatorlara ve hanedanlıklara olan etkisi ele alınmıştır. Öncelikle hadım kavramı terminolojik açıdan açıklanmaya çalışılmış ve bunun sonucunda antik çağlardan itibaren hadımlara verilen isimler ya kesmek fiili ile bağlantılı olup onların fiziksel durumlarına işaret etmiş ya da koruyuculuk anlamında kullanılmış ve haremden kadınları koruyan görevlilere atfedilmiştir. Bunun dışında bu terminoloji hadımlığın fiziksel boyutuna da açıklık getirmemizi sağlamıştır.

Çin dışında hadımlık müessesine rastladığımız diğer dünya medeniyetlerine göz attığımızda, Çinli hadımların hadım olma sebeplerinin temel olarak hepsinden farklı olduğuyla karşılaştık. Berrak sesler elde etme isteğiyle Avrupa'da hadım edilmiş kişiler daha çocuk yaşta kendi rızaları dışında aileleri tarafından bu duruma zorlanmıştır. Rusya ve Hindistan'da ise karşımıza dini inançlar çıkmaktadır. Rus Skoptzy'ler bedenlerindeki günah unsurlarından kurtulmak için kendilerini hadım etmişlerdir. Hindistan'da ise gerçek bir olay olup olmadığı bile belli olmayan bir hikayeye kendini kaptıran Hicralar Tanrı Krişna'nın uğrunda kendilerini hadım ettirmişlerdir. Hintli Hicraların dünya tarihindeki diğer hadımlardan farkı tıpkı Iravan'ın uğruna kadın bedenine bürünmüş Krişna gibi onlar da hadım olduktan sonra transseksüel bir hayat yaşamışlar ve kadın gibi giyinip, süslenmeye başlamışlardır. Bir diğer farklı örnek olan Osmanlı'nın meşhur haremde de uzun zamandır hadımları kullanma geleneği mevcuttur. Sarayda sadece kadınlarla alakalı işlerden sorumlu olan haremağalarının

dünya tarihindeki hadımlardan temel farkı hiçbirinin Osmanlı soyundan olmamasıdır. Osmanlı sarayına girmiş bütün hadımlar köle ticareti yoluyla temin edilmiştir.

Çinli hadımlara baktığımızda ise iki temel gruba tabi olduklarını söyleyebiliriz. Birinci grup zorunlu hadımlıktır. Bu grupta savaş esirlerinin hadım edilmesi ve ceza olarak hadım etmek yer alır. Savaş esirlerini hadım etmenin temel sebebi açıklanmamış olsa da bize göre iki farklı şekilde değerlendirilmiştir. Birincisi yeni oluşmaya başlayan saray kavramı içinde köle statüsünde hizmet etmeleri, ikincisi ise soylarının devam etmemesi ve yeni düşmanların üremeyecek olmasıdır. Çin saraylarında haremi korumak için kendi tebaasından olan kişileri zorunlu hadım etmenin ilk örneği milattan önce ikinci yüzyılda ilk imparator Qin Shi Huang Di döneminde kaydedilmiştir. Elbette Huang Di'den önce de haremde görev alan hadımlar vardır fakat bunlar yine yukarıda sözünü ettiğimiz esir kölelerden oluşmaktadır. Zorunlu hadımlık grubunun içindeki diğer bir kesim ise 'saray cezası' ile hadım edilmiş olan kişilerdir. Bu grubun şüphesiz en iyi örneği tarihçi Si Maqian'dir. İkinci grubumuz ise gönüllü hadımlıktır. Bu çalışmayı yaptığımız süre boyunca konu ile alakalı diyaloglarda bulunduğumuz birçok kişinin, hadım kelimesini duyduklarında bile ürperdikleri, hatta operasyonlarla ilgili bölümleri dinlemeyecek kadar rahatsız oldukları düşünüldüğünde bir kişinin para, refah içinde bir gelecek ya da mevki uğruna kendi kendisine bunu yapabilmesi gerçekten zor açıklanabilecek bir durumdur. Onların, Skoptzy'ler ya da Hicra'lar gibi arkasına sığınabilecekleri bir Tanrı'sı bile bulunmamaktadır. Hatta tam tersine kendilerine verdikleri bu deformasyon yüzünden Konfüçyüs öğretilerine karşı gelmişlerdir. Bu uğurda kendi kendilerini hadım edenler ya da ailelerinin isteği ile bir sabah uyandıklarında kendilerini hadım edilmiş bulan küçük çocuklar belli bir eğitim sürecinden sonra sarayda çeşitli görevlerde çalıştırılmışlardır. Hadımlar, kimi zaman

sadece bir yemeğin tadına bakmakla görevli kalmışlar, kimi zaman ise hükümdarın hemen yanı başında söz sahibi olmuşlardır.

Antik çağlardan itibaren Çin hükümdarları “Göğün Oğlu” olarak nitelendirilmiş ve onlara doğa üstü bir kudret yüklenmiştir. Cennetin dünyadaki temsilcisi rolüyle imparator ile vatandaşlarını ayıran büyük bir uçurum vardı. İnsanlar imparatora daha doğrusu imparatorluk makamına, Ejder Tahtı’nda o anda bulunan insan hakkında hiçbir şey bilmemelerine rağmen –ya da belki de bu sebeple- taparcasına saygı gösteriyorlardı. İşte bu yüce imparatorun dünyevi yandaşları hep hadımlar olmuştur.

Sıradan avam insanları imparatorun günlük hayatının mahremine sokmak oldukça zor olurdu. Hizmetçi olarak bile avamdan birisiyle özel yaşantısını paylaşması imparator için bir gizem, itibar ve dolayısıyla kontrol kaybına yol açardı. Dolayısıyla ev içi rollerde hadımlar çalıştırılmıştır. Çevre bölgelerden çekilip sıradan aile hayatından alınarak, hadımların imparatorun özel hayatını paylaşmalarına izin verilmiştir. Hadımlar imparatora insan teması sağlamış ve özel işlerini gizli tutmuşlardır ayrıca imparator etrafında kutsal bir alan tanımlamaya ve bunu muhafaza etmeye muktedir olmuşlardır. Hadımların aynı zamanda, imparatorun yüce alanıyla dışarıdaki günlük dünya arasında bir bağlantı, bir bilgi kanalı sağlama işlevleri de olmuştur.

Bunun yanı sıra hadımlar sadece hükümdarın kapalı kapılar ardındaki uşakları olarak kalmamış, yaşadıkları toplumlarındaki kadar geniş güçlere sahip olabilmişlerdir. Çalışmamızın ana konusu olan bürokratik yapıya olan etkileri incelendiğinde, hadımların her dönemde siyasette aktif rol aldıkları karşımıza çıkmıştır. Bu sebeple

yönetim sistemine doğrudan etki etmiş hadımlar üzerinde sınırlandırma yapıldığında Qin, Han, Tang ve Ming Hanedanlıkları dönemlerinde bazen bir hadımın, bazen de hadımlar ordusu olarak nitelendirebileceğimiz büyük bir grubun tarihe damga vurduğunu söyleyebiliriz.

Büyük birleştirici Qin Shi Huang, Qin İmparatorluğunu kurduğunda bir hadım tarafından kısa sürede ortadan kaldıracağını hayal dahi etmemiştir. Fakat her dönemde karşımıza çıkan kukla imparatorlar ellerindeki güçleri hadımlara devretmekten vazgeçmemişlerdir. Hou Han Shu'da Han Ling Di biyografisinin sonunda tarihçi, Han Hanedanlığının sonunu getiren Zhang Rang'a güvenmemesi adına önceki örneği Zhao Gao'yu örnek göstermekten kaçınmamış ve bu hatası yüzünden adeta hükümdarı suçlamıştır.

Yüce Tang Hanedanlığının sonunu getirenlerde hadımlar olmuştur fakat burada karşımıza çıkan örnek Gao Lishi, tarihteki diğer meslektaşlarının aksine bağlı olduğu hükümdarıyla ülkeye en refah dönemlerinden birini yaşatmak adına canla başla çalışmıştır. Hükümdara bağlılığı dikkatten kaçmazken bunun karşılığında da kazanmış olduğu servetiyle saraya giriş amacının başarıyla sonuçlandığını söyleyebiliriz.

Ming Hanedanlığında ise karşımıza bir hadımlar imparatorluğu çıkmaktadır. Saray içinde ve başkentte sayıları yüzbinlerle ifade edilen hadımlar ülkenin sonunu getirmiştir. Bu dönemde karşımıza çıkan sonuç Ming hadımlarının saray içindeki

güçlerini gelmiş oldukları topraklara kadar taşıdıkları ve hatta yerel yönetimlerde dahi söz sahibi olduklarıdır.

Hadımların Çin tarihindeki siyasi etkileri yadsınamaz bir geçektir. Fakat diğer bir gerçek ise imparatorun gücüdür, bu güç kendi kişisel zafiyet ya da beceriksizliği de dâhil birçok etkene bağlıydı. Yine de herhangi bir imparatorun kullandığı asıl güç ne olursa olsun, Konfüçyüsçü teoride imparatorun pozisyonu her türlü otorite ve saygınlığın kaynağı olarak kalmıştır. İşte bu durum, Çinli tarihçilerin hanedanların gerileme ve çöküşlerini imparatora değil de diğer siyasi aktörlere, birçok durumda özellikle saray hadımlarına, mal etmelerinin ana sebeplerinden biri olmuştur. Görüldüğü üzere, hadımları kınamak imparatorları aklamının kullanışlı bir yolu haline gelmiştir. Fakat bu demek değildir ki hadımlar masumdur. Çinli tarih yazımının tamamında fiilen, güçlü bir saray hadımlarını suçlama akımı barizdir. Açık sebeplerden dolayı Sima Qian haricindeki seçkin Çinli tarihçilerin birçoğu hadımları kıyasıya eleştirmişlerdir. Qin, Han, Tang ve Ming hanedanların düşüşünü doğrudan hadımların aşırılıklarına bağlamışlardır. Tarihçiler, hadımlar bazı dönemlerde fazlaca güç elde etmiş olsalar da buna izin verenin imparator olduğunu, zira başkaları gibi hadımların da imparatorun kayırmasına dayandıklarını fiilen hiç belirtmemişlerdir. Ağırlıklı olarak devlet görevlisi olarak atanmış tarihçiler tarafından yazılan resmi tarihler hadımları aşağılık ve yoz olarak göstermişlerdir.

Ancak, görünen odur ki hadımlar hiçbir zaman resmi tarihçilere söz geçirebilecek kadar güç sahibi olamamışlardır bu da kendilerini geleneksel tarih

yazımında iftiraya karşı savunmasız kılınıştır. Korkunç yoksulluktan çıkmaları ve genellikle tarihçilerin iftiralarına karşı koyacak bir soydan da mahrum olmalarıyla hadımların mevkilerde yükselerek güç elde edenleri bile, resmi tarihçiler için hep kolay hedefler olmuşlardır. Hadım edilmenin hasarına, devlet destekli tarih yazımı aşağılamayı da eklemiş, böylece saray hadımlarını imparatorların sefil gölgelerinden öteye geçememiştir.

ÖZET

Bu çalışmada Çin tarihinde hadım olgusu ve hadımların bürokratik yapıya olan etkileri incelenmiştir. Siyasi etkiler, özellikle Qin, Han, Tang ve Ming Hanedanlıklarının çöküşünde rol oynamış hadımlar üzerinden şekillendirilmiştir.

Hadımlık müessesesi farklı sebepler ya da yöntemlerle birçok medeniyette yer edinmiştir. Çin tarihinde hadım etme kavramı, milattan önce iki binli yıllara dayanan ilk yazılı belgelerle karşımıza çıkmaktadır. Çinli hadımlar iki şekilde sınıflandırılmıştır; ilki, ceza hukuku içinde yer alan hadım etme cezasıyla ya da saraydaki kadınları koruma göreviyle zorunlu olarak hadım edilenler. Bir diğeri ise fakirlikten kaçarak saraya girebilmek amacıyla kendilerini hadım eden ya da ettiren gönüllülerdir.

Çinli hadımlar tarihsel süreçte, bazı dönemlerde hiçbir vasfı olmadan sarayda köle statüsünde çeşitli görevlerde çalışmışlar, bazı dönemlerde ise hükümdarın emriyle üst düzey yönetici olarak atanabilmişler ve onlara olan yakınlıkları ile bu durumu fırsata çevirmişlerdir. Hadımların siyasetteki aktif rolleri incelendiğinde, onların sinsi ve kurnaz planları ile hükümdarları kandırdıklarını, başarılı devlet yöneticilerini ya da kendilerine karşı gelebilecek herkesi hırsları uğruna ortadan kaldırdıklarını görmekteyiz. Hadımların bu siyasi oyunlarının sebebi kesinlikle iktidar sahibi olmak değil, para, mal ve mülk sahibi olma arzuları olmuştur. İstedikleri kadar güç elde etseler de tarihçiler onları başarısız hükümdarların günah keçileri olarak sürekli aşağılamış ve kötülükleri ile anmışlardır.

ABSTRACT

This study will examine the case of eunuchs in Chinese history and their influence in state bureaucracy. The Political events, which caused the downfall of the Qin, Han, Tang and Ming dynasties, were shaped by the eunuchs.

The institution of eunuchhood, with different methods and for different reasons, was observed in many different cultures. Castration in Chinese history can be found in the first written documents, dated 2000 BCE. Chinese eunuchs were categorized in two types; first type being the ones who were castrated as a punishment according to Chinese criminal law and the second type were the ones who were forcibly castrated to guard the women in the palace. One other type was the ones who voluntarily accepted castration to enter the palace in order to escape poverty.

During the course of history, Chinese eunuchs sometimes worked at various positions at the palace that did not demand any qualifications and sometimes, by the decree of the emperor, they were appointed to higher positions which they used for their own benefit. When we examine the roles the eunuchs played in politics, we see that they deceived emperors through cunning plans and that they, for their own ambitions, eliminated successful bureaucrats or anyone who stood in their way. These political shenanigans were not driven by the ambition to rule but to accumulate more wealth and property. No matter how much power they gained, they were chosen as the

scapegoats by historians who scorned them, held them responsible for the failures of unsuccessful monarchs and depicted a very negative image of them.

KAYNAKÇA

Akgündüz, A., (2012), **Tüm Yönleriyle Osmanlı'da Harem**, İstanbul: Timaş Yayınları.

Anderson, M. A., (1990), **Hidden Power: The Palace Eunuchs of Imperial China**, Buffalo NY: Prometheus.

Bai, S., (2008), **An Outline History of China**, Beijing: Foreign language Press.

Barbier, P., (2001), **Eunuchs and Castrati - The History of an Extraordinary Operatic Phenomenon**, Britain: Souvenir Press.

Birch, C. (1965), **Anthology of Chinese Literature from Earliest Times to the Forteenth Century**, New York: Grove Press.

Burton, R. F., (2015), **One Thousand and One Nights - Complete Arabian Nights Collection**, United Kingdom: Delphi Classics.

Can. Y., (2016), **Herkes İçin Çin Tarihi**, İstanbul: Olasılık Yayınları.

Ceng, X., (2013), **Zhong Guo Fa Zhi Shi (中国法制史) (Çin'in Yasa Tarihi)**, Beijing: Beijing Daxue Chubanshe (北京大学出版社).

Engelstein, L., (1997), **From Heresy to Harm: Self-Castrators in the Civic Discourse of Late Tsarist Russia** (*Empire and Society: New Approaches to Russian History*, ed: Teriyuki Hara and Kimitaka Matsuzato), Japan: Sapporo, sf: 1-22.

Freud, S., (2016), **Cinsellik Üzerine**, İstanbul: Öteki Yayınları.

Geiss, J. (1987), **The Leopard Quarter during the Cheng-te Reign, Ming Studies**, no. 24, sf.1-38.

Görez, F., (2011), **Beyliklerden İmparatorluğa Giden Süreç ve ilk İmparator Qin Shi Huang Di**, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Görez, F., (2014), **Hanedanlıktan Ulusa: Kurucu Bürokratik yapının Kimliğe Yansımaları** (21. Yüzyıl Penceresinden Kültür ve Kimlik Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı), Bakü: Khazar University Press, sf: 135-145.

Görez, F., (2016), **Üçüncü Cinsiyetin Dünyası: Çinli Hadımlar**, International Journal of Social and Educational Sciences, Vol:3, Sayı: 6, sf: 76-86.

Hester, J. D., (2005), **Eunuchs and the Postgender Jesus: Matthew 19:12 and Transgressive Sexualities**, Journal for Study of the New Testament, Vol. 28, No: 1, sf: 13-40.

Heredotos, (2011), **Tarih**, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Hucker, C. O., (1961), **The Tradition Chinese Staten in Ming Times (1368-1644)**, Tucson University of Arizona Press.

Jay, J. W., (1993), **Another Side of Chinese Eunuch History: Castration, Marriage, Adoption and Burial**, Canadian Journal of History, Vol. 28, No:3, sf: 459-478.

Keay, J., (2008), **Çin Tarihi**, İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Li, H. (李鸿渊), (2009), **Huan Guan (宦官) (Hadım)**, Beijing: Zhongguo Shehui Chubanshe (中国社会出版社).

Li, J., (2010), **Tian Zi Jia Nu Huan Guan (天子家奴宦官) (Hükümdarın Köleleri Hadımlar)**, Jinan: Shandong Jiaoyu Chubanshe (山东教育出版社).

Marliave, O., (2015), **Hadımların Dünyası – Çağlar Boyunca Hadımlık**, İstanbul: Doğan Kitap.

Mitamura, T., (1992), **Chinese Eunuchs – The Structure of Intimate Politics**, Tokyo: Charles E. Tuttle Company.

Murat, L., (2012), **Cinsiyet Yasası – Üçüncü Cinsin Kültür Tarihi**, Ankara, Dost Kitapevi.

Nanda, S. (1990), **Neither Man nor Women**, Belmont: Wadsworth Publishing.

Okay, B., (2004), **Konfuçyüs**, İstanbul, Okyanus Yayınları.

Osmanoğlu, A., (2013), **Babam Sultan Abdulhamit**, İstanbul: Timaş Yayınları.

Penzer, N.M., (2015), **Harem**, İstanbul: Alfa Yayınları.

Robinson, D. (1995), **Notes on Eunuchs in Hebei During the Mid-Ming Period**, Ming Studies (I), July, sf: 1-16.

Saruhan, Ş., (2014), **Bir “Meleksi’den Hayali Bir Yaratık’a Dönüş” Hikayesi: Kastratolar**, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl:2, Sayı:1, Mart, sf: 561-572.

Scholz, P. O., (2001), **Eunuchs and Castrati**, New Jersey, Markus Wiener Publishers.

Stent, G. C., (1877), **Chinese Eunuchs**, Journal of the North China Branch of the Royal Asiatic Society, New Series, No:11, sf: 143-184.

Tang, Y., (2013), **Li Dai Huan Guan Quan Zhuan (历代宦官全传) (Antik Hadım Biyografileri)**, Hulunbuir: Nei Mengu Wenhua Chubanshe (内蒙古文化出版社).

Terao, Y. (寺尾善雄), (2011), **Huan Guan Shi Hua (宦官史话) (Hadımların Tarihçesi)**, Çeviren: Wang Zhongtao (王仲涛), Pekin: Shangwu Yinshuguan (商务印书馆).

Tougher, S., (2002), **Eunuchs in Antiquity and Beyond**, Swansea: Classical Press of Wales.

Tsai, S. H., (1996), **The Eunuchs in the Ming Dynasty**, New York: State University of New York Press.

Türker, N., (2013), **Han Hanedanlığı Döneminde Hunlarla Yürütülen He Qin Politikası (Akrabalık ile Sağlanan Barış Politikası) ve Sonuçları**, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

Twitchett, D. & Loewe, M., (1986), **The Cambridge History of China Volume I (The Chin and Han Empires 221BC-AD 220)**, Cambridge Schoolar Publishing.

Uluçay, Ç., (2013), **Harem**, İstanbul, Ötüken Neşriyat.

Uzunçarşılı, İ. H., (1988), **Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Wang, J. (王靖中), (2009), **Wu Gen Zhi Gen: Zhong Guo Huan Guan Shi Hua** (无根之根: 中国宦官史话) (Köksüz Kök: Çinli Hadımların Tarihi), Beijing: Dongfang Chubanshe, (东方出版社).

Wang, Y. (王玉德), (2012), **Di San Xing Shi Jie: Zhon Guo Tai Jian Kao** (第三性世界: 中国太监考) (Üçüncü Cinsiyetin Dünyası: Çinli Hadımların Sınavı), Pekin: Dongfang Chubanshe, (东方出版社).

Wu, D. (吴敦夫), (2006), **Footprints of Foreign Explorers on the Silk Road**, Beijing: Intercontinental Press.

Xu, J. (许嘉璐), (2004a), **Shi Ji (史记) (Tarih Kayıtları)**, Shanghai: Hanyu Da Cidian Chubanshe (汉语大词典出版社).

Xu, J. (许嘉璐), (2004b), **Hou Han Shu (后汉书) (Sonraki Han Tarihi)**, Shanghai: Hanyu Da Cidian Chubanshe (汉语大词典出版社).

Xu, J. (许嘉璐), (2004c), **Jiu Tang Shu (旧唐书) (Eski Tang Tarihi)**, Shanghai: Hanyu Da Cidian Chubanshe (汉语大词典出版社).

Xu, J. (许嘉璐), (2004d), **Ming Shi (明史) (Ming Tarihi)**, Shanghai: Hanyu Da Cidian Chubanshe (汉语大词典出版社).

Xu, J., (2014), **Zhong Guo Gu Dai Tai Jian (中国古代太监) (Antik Çin Hadımları)**, Beijing: Zhongguo Shangye Chubanshe (中国商业出版社).

Yılmaz, D., **Antik Çin'de Ceza Hukuku**, Kayseri: Erciyes Üniversitesi (Yayınlanmamış Lisans Ders Notları).

Yılmaz, M., (2011), **Cinsel Eğitimde Kütüphanelerin Rolü**, Türk Kütüphaneciliği 25, Vol. 1, sf: 8-34.

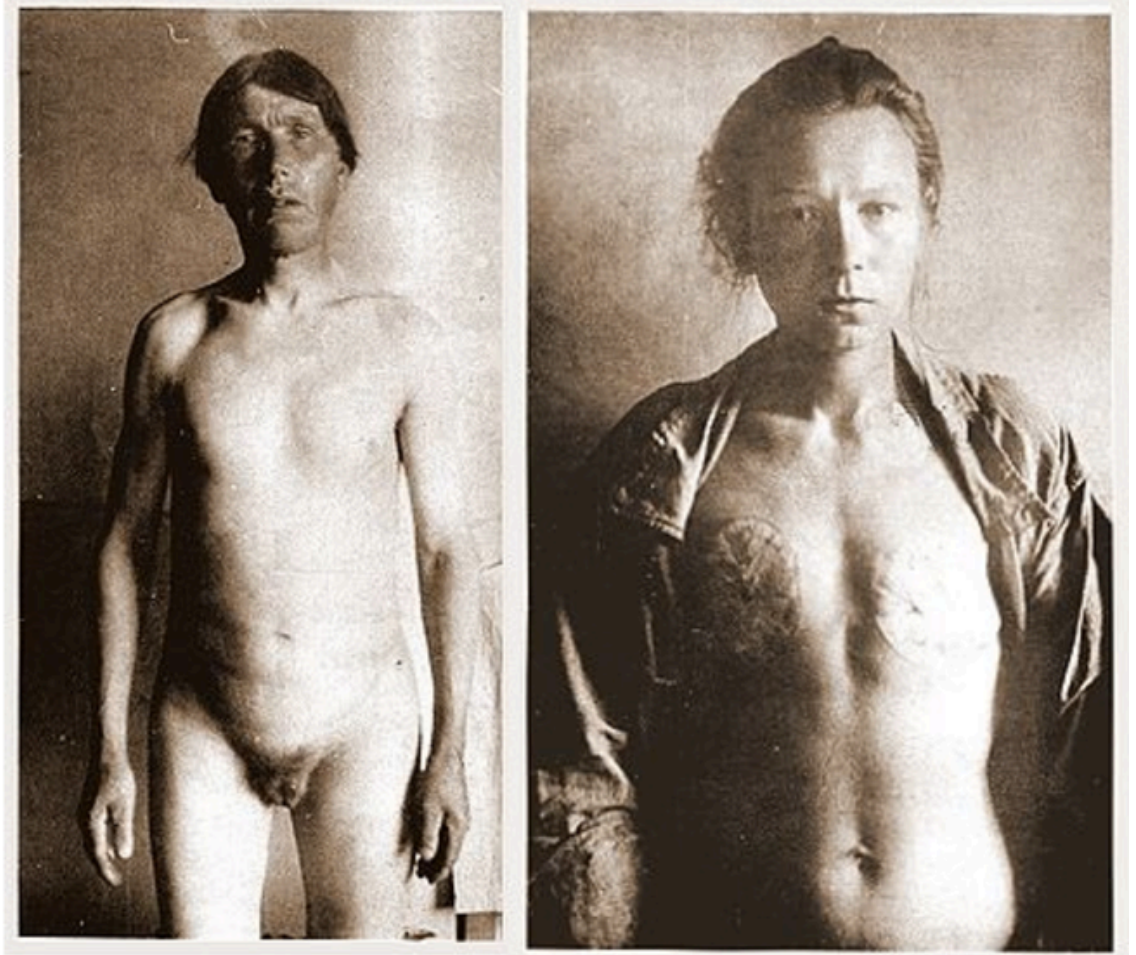
Yu, H. (余华青), (2006), **Zhong Gua Huan Guan Zhi Du Shi** (中国宦官制度史) (**Çin Hadım Sisteminin Tarihçesi**), Shanghai: Shanghai Renmin Chubanshe (上海人民出版社).

Zhang, Y., (2012), **Zhong Hua Huan Guan Gu Shi** (中华宦官故事) (**Çin Hadım Hikayeleri**), Chengdu: Sichuan renmin Chubanshe (四川人民出版社)

EKLER

Ek-1: Fotoğraflar

Skoptzy

Soldaki adam cinsel prganının tümünü kestirerek
“Çar’ın mührünü” veya “altın mührü” almıştır.

Sağdaki kadın ise göğüslerini kestirmiştir.

Kaynak: Marliave: 2015: 200

Skoptzy

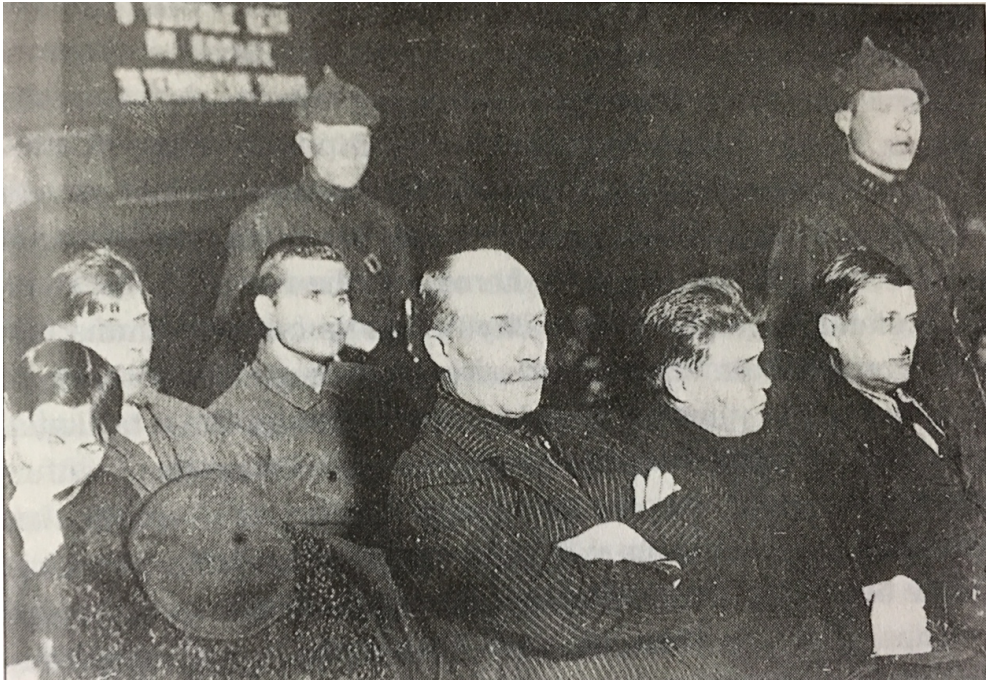
Başka birçok Rus Hristiyan tarikatında olduğu gibi, Skoptzy'ler hadım töreni esnasında, trans halinde danslara kendilerini kaptırırlardı.

Kaynak: Marliave, 2015: 194

1920 yılı civarında, bir grup Skoptzy

Kaynak: Marliave, 2015: 197

1929'da Leningrad'da davalarına katılan Rus hadımlar.

Kaynak: Marliave, 2015: 205

Kapı Ağası, 1912.

Osmanlı İmparatorluğu

Kapı ağası olan bu hadım, İstanbul'da saltanatın son yıllarını yaşamıştır. Yetkilerini gösteren simgeler, uzun zaman önce bu hizmetkarların giysilerinden silinmiştir.

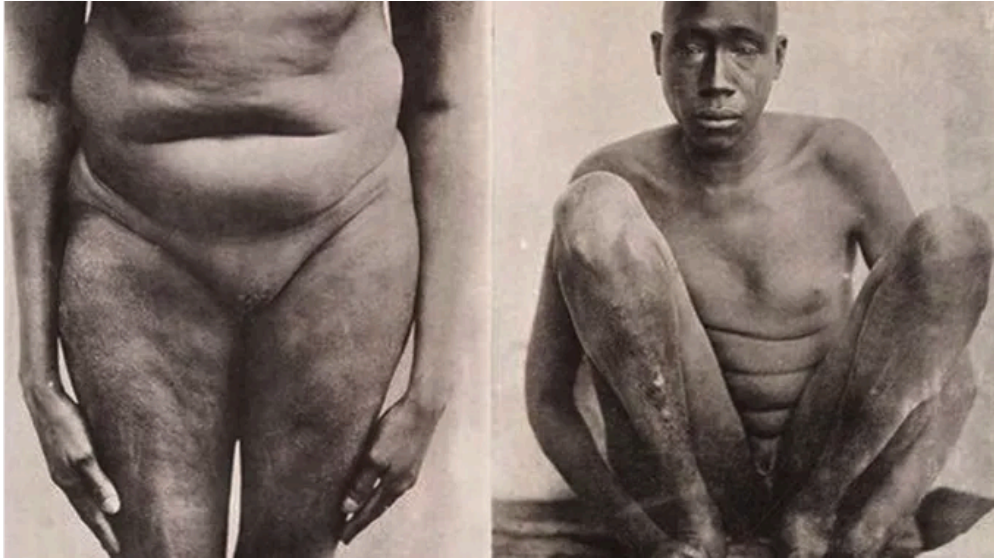
Kaynak: Marliave, 2015: 143

Karaağa
Osmanlı İmparatorluğu

Kaynak: <https://elicit.wixsite.com/the-watchdog/single-post/2016/10/27/The-black-eunuchs-of-the-Ottoman-Empire>

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Karaağa
Osmanlı İmparatorluğu

Kaynak: <https://elicit.wixsite.com/the-watchdog/single-post/2016/10/27/The-black-eunuchs-of-the-Ottoman-Empire>

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Padişah II. Abdulhamid'in hareminin kadınları iki hadımla beraber,
1909'da Viyana'ya sürgüne gitmek üzere yoldalar.

Kaynak: <https://elicit.wixsite.com/the-watchdog/single-post/2016/10/27/The-black-eunuchs-of-the-Ottoman-Empire>

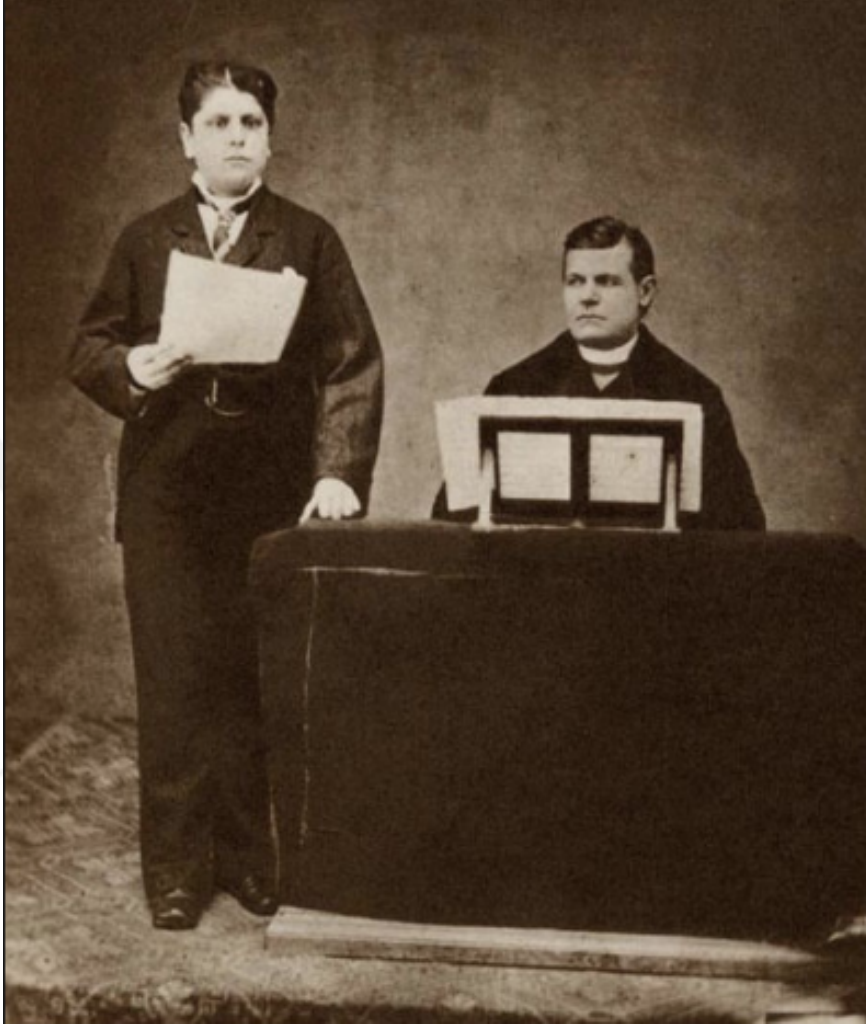
(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Farinelli, Carrado Giaquinto (1746)

Carlo Broschi Detto Farinelli, tüm ihtişamıyla İspanya kralının hizmetinde.

Kaynak: Marliave, 2015: 184

Son Kastrato Alessandro Moreschi (1858-1922)

Vatikan korusundan görev yapmış son hadım şarkıcı ve bir ses kaydı bulunan ilk hadım.

Kaynak: Marliave, 2015: 165

Hijra

Kaynak: <http://marginalrevolution.com/marginalrevolution/2017/04/the-hijra-of-india.html>

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

19. yüzyılda Mumbai sokaklarındaki hijralar.

Kaynak: https://www.telegraphindia.com/1100611/jsp/opinion/story_12553101.jsp

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Koowagam Festivali

Iravan'ın ölümü için ağıt

Kaynak: <http://keithbedford.photoshelter.com/image/I0000IiUWurMuaXg>
(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Koovagam Festivali

Yas kıyafetlerini giymiş hicralar

Kaynak: https://india.blogs.nytimes.com/2012/05/07/tears-and-broken-glass-as-indias-largest-transgender-festival-closes/?_r=1
(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Pekin Hadım Müzesi'nde hadım operasyonu temsil eden bir haykel.

Kaynak: Xu, 2014: 21

Hadım operasyonlarında kullanılan bıçak ve diğer gereçler.

Pekin Hadım Müzesi

Kaynak: Xu, 2014:6

Hadımlık Belgesi

Hadımlar bu belgeyi saraya girip çıkarken ibraz etmek zorundadırlar.

Kaynak: Xu, 2014: 13

執字第二五一十一號	執字第六十九號
	
內殿外隨侍孫振成	內殿外隨侍王振勳
年十一歲 東莞縣人	年十四歲 大城縣人
執字第二百七十五號	執字第七十一號
	
內殿外隨侍李振起	長春宮小太監姜進壽
年	年二

Hadımların Arşiv Tutanakları

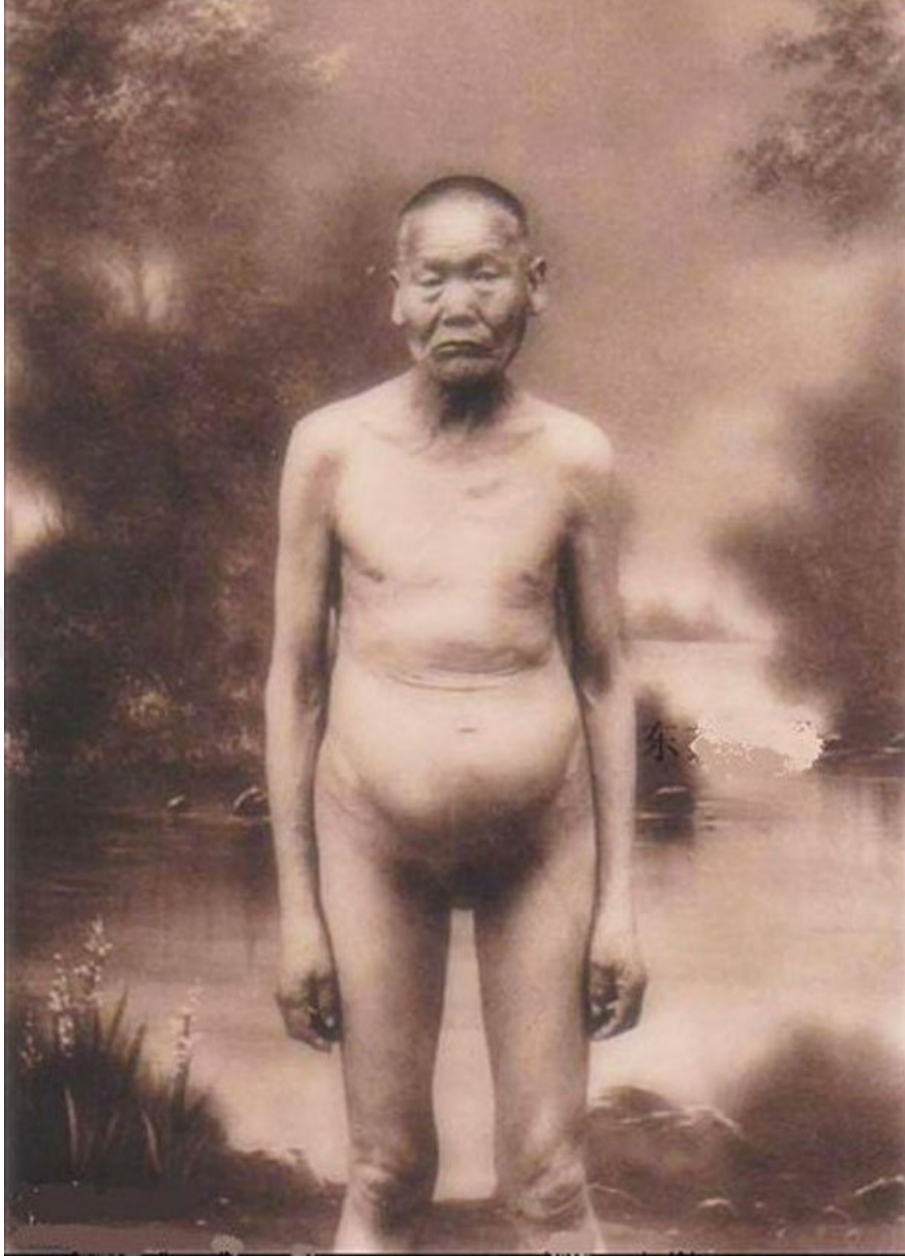
Hadımın yaşı, ismi ve ona tanınmış numaranın belirtildiği saray kayıtları.

Kaynak: Xu, 2014: 15

Genç hadım sarayda çalışmaya başlamadan önce ayrıntılı vücut muaynesinden geçmek zorundadır.

Kaynak: Marliave, 2015: 27

Vücut muaynesi sarayda kalınan süre boyunca belirli aralıklarla tekrar edilir.

Kaynak: <https://china-underground.com/2012/10/22/38-rare-pictures-of-eunuchs-during-qing-dinasty/>

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Yasak Şehir’de, yaşlı hadımlarla alay etmek için kendilerine “ihtiyar horoz” adı verilirdi.

Kaynak: Marliave, 2015: 28

Pekin saray hadımlarından biri.

Kaynak: <https://china-underground.com/2012/10/22/38-rare-pictures-of-eunuchs-during-qing-dinasty/>

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Genç yaşıta saraya girmiş hadımlar.

Kaynak: <https://china-underground.com/2012/10/22/38-rare-pictures-of-eunuchs-during-qing-dinasty/>

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

İmparatoriçe Ci Xi ve Hadımları (1903)

Kaynak:

<https://meta.wikimedia.org/wiki/File:%E6%B8%85%E4%BB%A3%E5%AE%AB%E5%BB%B7%E4%BB%AA%E4%BB%97%E9%98%9F.jpg>

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Hadım Li Lianying (李莲英)

Kaynak: https://meta.wikimedia.org/wiki/File:Li_Lianying.jpg

(Erişim Tarihi: 02.05.2017)

Son hadım Sun Yaoting Pekin'deki Hutonglardaki evinin önünde.

Kaynak: Jia, 2009:3

自序

我作为中国历史上最后一个太监在世已度过九十载春秋追溯往事沧桑感慨良多

光緒二十八年十一月三十日我生于天津静海县西双塘村八岁那年净身十五岁我抱着荣华富贵梦进了京城先是进了清贝勒府次年进了紫禁城开始我伺候九堂祠督太总管任德祥后来去了司房在此前后先伺候端康皇贵太妃婉容与溥仪溥仪也有也有颇多的接触如今这些人的音容仍历历如昨在皇上退位的小朝廷我目睹了宫内的种种内幕也亲历了溥仪被逐出紫禁城那一幕。

我在王府呆不多日子又到太监们聚集的京城的兴隆寺尔后与小德张也有了来往当溥仪在伪满称帝后又去长春内廷伺候溥仪耳闻目睹了一些外间所

不知之事因病我回北京先后居兴隆寺立见关帝庙等处又与太监们长期相处总之我这一辈子都没有离开过太监朋友一生中我饱尝了酸甜苦辣新中国成立后我竟成了国家的宗教干部。

多年来我与晚清史研究者寅英华结成了忘年之交成了无话不谈之挚友经常相互一吐衷肠陆续我向允谈了许多从未向旁人透露过的太监秘闻据此他多方考证撰写了我一生的经历虽然记述我的不只限于此书但是唯此书最为翔实亦绝无任何随意编造或穿凿之处可以作为信史来读的有感于此兹亲笔为之作序

末代太监 源振为

辛未年五月二十六日

SUN YAOTING'IN KİTAP ÖNSÖZÜ

Çin'in son hadımı unvanını taşıyarak 90 yıldan fazla yaşadım. Geçmişe baktığımda bütün duyguları yaşadığımı hissedebiliyorum.

İmparator Guangxu döneminin yirmi sekizinci yılı, 30 Kasım'da Tianjin şehri (天津市) Jinghai bölgesinin (静海区) batısında Shuangtang (双塘镇) kasabasında doğdum. Sekiz yaşında hadım edildim ve on beş yaşında onur ve zenginlik hayalleri ile Pekin'e geldim. Yasak Şehir'e girmeden önce bir süre Prens Zai Tao'ya hizmet ettim. Sarayda ilk olarak baş hadım Ren Dexiang'a (任德祥) hizmetçilik ettim, ondan sonra muhasebe ofisinde çalışmaya başladım. Daha sonra gözde cariye Duan Kang (端康) ve İmparatoriçe Wan Rong'a (婉容) hizmet etmeye atandım ve böylece tahtan indirilen imparator Pu Yi (溥仪) ile yakın ilişkilerim başlamış oldu. Bütün bu kişiler sanki daha dünmüş gibi hafızamda hala çok canlıdır. Pu Yi'nin küçük tahtının arkasında dönen entrikaları kendi gözlerimle gördüm ve onun Yasak Şehir'den kovulmasına tanıklık ettim.

Kuzey Konağı'nda geçirdiğim süreden sonra birçok hadımında yaşadığı Refah Tapınağı'na gidip orada yaşadım. Aynı zamanda Xiaode Zhang (小德张) ile de irtibata geçtim. İmparator Pu Yi kendini kukla ülke Manchukuo'nun hükümdarı olarak ilan edince ona hizmet etmek için Chagchun'a gittim. Gördüklerimin ve duyduklarımın birçoğunu halk bilmez. Daha sonra hastalık sebebiyle Pekin'e geri döndüm, diğer hadımlarla birlikte Refah Tapınağı ve Guan Dağı Tapınağı'nda yaşamaya başladım. Zamanımın birçoğunu diğer hadım arkadaşlarıma eşlik ederek geçirdim. Hayattan hem

zevk aldım hem de acı çektim. Yeni Çin kurulduktan sonra hükümet için çalışmaya başladım ve dini bir kadroda görev aldım.

Jia Yinghua, geç Qing dönemi araştırmacısıdır ve uzun yıllardan beri iyi arkadaşımıdır. Aramızdaki yaş farkına rağmen yakınlık hissediyoruz ve birbirimize kalbimizi açabiliyoruz. Ona hadımlar hakkındaki bütün sırları açıkça anlatabildim ve yakınlaştık. Benim anlatımlarım ve onun araştırmaları ile hayatım hakkındaki bu kitabı tamamladı. Benim hakkımda yazılmış birçok eser bulunmasına rağmen, bu eser en güvenilir ve en iyi araştırılmış olanıdır, fabrikasyon cümlelerin ve uydurmaların olmadığı gerçek bir tarihtir. Bu önsözü kendi el yazımıyla kaleme almış bulunuyorum.

Son hadım Sun Yaoting

26.05.1991

**Shi Ji, Meng Tian Biyografisi (Zhao Gao'un hadım oluşu ve sarayda yer edinmesi)
(Dipnot:38)**

趙高者，諸趙疏遠屬也。趙高昆弟數人，皆生隱官，其母被刑僇，世世卑賤。秦王聞高強力，通於獄法，舉以爲中車府令。高即私事公子胡亥，喻之決獄。高有大罪，秦王令蒙毅法治之。毅不敢阿法，當高罪死，除其宦籍。帝以高之敦於事也，赦之，復其官爵。

Shi Ji, Meng Tian Biyografisi (Hu Hai'n Zhao Gao ve Li Si tarafından veliaht olarak belirlenmesi)

始皇欲游天下，道九原，直抵甘泉，乃使蒙恬通道，自九原抵甘泉，塹山堙谷，千八百里。道未就。

始皇三十七年冬，行出游會稽，并海上，北走琅邪。道病，使蒙毅還禱山川，未反。

始皇至沙丘崩，秘之，群臣莫知。是時丞相李斯、公子胡亥、中車府令趙高常從。高雅得幸於胡亥，欲立之，又怨蒙毅法治之而不爲己也，因有賊心，乃與丞相李斯、公子胡亥陰謀，立胡亥爲太子。太子已立，遣使者以罪賜公子扶蘇、蒙恬死。扶蘇已死，蒙恬疑而復請之。使者以蒙恬屬吏，更置。胡亥以李斯舍人爲護軍。使者還報，胡亥已聞扶蘇死，即欲釋蒙恬。趙高恐蒙氏復貴而用事，怨之。

始皇三十七年十月，行出游會稽，并海上，北抵琅邪。丞相斯、中車府令趙高兼行符璽令事，皆從。始皇有二十餘子，長子扶蘇以數直諫上，上使監兵上郡，蒙恬爲將。少子胡亥愛，請從，上許之。餘子莫從。

其年七月，始皇帝至沙丘，病甚，令趙高爲書賜公子扶蘇曰：“以兵屬蒙恬，與喪會咸陽而葬。”書已封，未授使者，始皇崩。書及璽皆在趙高所，獨子胡亥、丞相李斯、趙高及幸宦者五六人知始皇崩，餘群臣皆莫知也。李斯以爲上在外崩，無真太子，故秘之。置始皇居輜輶車中，百官奏事上食如故，宦者輒從輜輶車中可諸奏事。

趙高因留所賜扶蘇璽書，而謂公子胡亥曰：“上崩，無詔封王諸子而獨賜長子書。長子至，即立爲皇帝，而子無尺寸之地，爲之奈何？”胡亥曰：“固也。吾聞之，明君知臣，明父知子。父捐命，不封諸子，何可言者！”趙高曰：“不然。方今天下之權，存亡在子與高及丞相耳，願子圖之。且夫臣人與見臣於人，制人與見制於人，豈可同日道哉！”胡亥曰：“廢兄而立弟，是不義也；不奉父詔而畏死，是不孝也；能薄而材譾，強因人之功，是不能也。三者逆德，天下不服，身殆傾危，社稷不血食。”高曰：“臣聞湯、武殺其主，天下稱義焉，不爲不忠。衛君殺其父，而衛國載其德，孔子著之，不爲不孝。夫

大行不小謹，盛德不辭讓，鄉曲各有宜而百官不同功。故顧小而忘大，後必有害；狐疑猶豫，後必有悔。斷而敢行，鬼神避之，後有成功。願子遂之！”胡亥喟然嘆曰：“今大行未發，喪禮未終，豈宜以此事干丞相哉！”趙高曰：“時乎時乎，間不及謀。羸糧躍馬，唯恐後時。”

胡亥既然高之言，高曰：“不與丞相謀，恐事不能成，臣請爲子與丞相謀之。”高乃謂丞相斯曰：“上崩，賜長子書，與喪會咸陽而立爲嗣。書未行，今上崩，未有知者也。所賜長子書及符璽皆在胡亥所，定太子在君侯與高之口耳。事將何如？”斯曰：“安得亡國之言！此非人臣所當議也！”高曰：“君侯自料能孰與蒙恬？功高孰與蒙恬？謀遠不失孰與蒙恬？無怨於天下孰與蒙恬？長子舊而信之孰與蒙恬？”斯曰：“此五者皆不及蒙恬，而君責之何深也？”高曰：“高固內官之厮役也，幸得以刀筆之文進入

秦官，管事二十餘年，未嘗見秦免罷丞相功臣有封及二世者也，卒皆以誅亡。皇帝二十餘子，皆君之所知。長子剛毅而武勇，信人而奮士，即位必用蒙恬爲丞相，君侯終不懷通侯之印歸於鄉里，明矣。高受詔教習胡亥，使學以法事數年矣，未嘗見過失。慈仁篤厚，輕財重士，辯於心而詘於口，盡禮敬士，秦之諸子未有及此者，可以爲嗣。君計而定之。”斯曰：“君其反位！斯奉主之詔，聽天之命，何慮之可定也？”高曰：“安可危也，危可安也。安危不定，何以貴聖？”斯曰：“斯，上蔡間巷布衣也，上幸擢爲丞相，封爲通侯，子孫皆至尊位重祿者，故將以存亡安危屬臣也。豈可負哉！夫忠臣不避死而庶幾，孝子不勤勞而見危，人臣各守其職而已矣。君其勿復言，將令斯得罪。”高曰：“蓋聞聖人遷徙無常，就變而從時，見末而知本，觀指而睹歸。物固有之，安得常法哉！方今天下之權命懸於胡亥，高能得志焉。且夫從外制中謂之惑，從下制上謂之賊。故秋霜降者草花落，水搖動者萬物作，此必然之效也。君何見之晚？”斯曰：“吾聞晉易太子，三世不安；齊桓兄弟爭位，身死爲戮；紂殺親戚，不聽諫者，國爲丘墟，遂危社稷。三者逆天，宗廟不血食。斯其猶人哉，安足爲謀！”高曰：“上下合同，可以長

久；中外若一，事無表裏。君聽臣之計，即長有封侯，世世稱孤，必有喬松之壽，孔、墨之智。今釋此而不從，禍及子孫，足以爲寒心。善者因禍爲福，君何處焉？”斯乃仰天而嘆，垂淚太息曰：“嗟乎！獨遭亂世，既以不能死，安托命哉！”於是斯乃聽高。高乃報胡亥曰：“臣請奉太子之明命以報丞相，丞相斯敢不奉令！”

於是乃相與謀，詐爲受始皇詔丞相，立子胡亥爲太子。更爲書賜長子扶蘇曰：“朕巡天下，禱祠名山諸神以延壽命。今扶蘇與將軍蒙恬將師數十萬以屯邊，十有餘年矣，不能進而前，士卒多耗，無尺寸之功，乃反數上書直言誹謗我所爲，以不得罷歸爲太子，日夜怨望。扶蘇爲人子不孝，其賜劍以自裁！將軍恬與扶蘇居外，不匡正，宜知其謀。爲人臣不忠，其賜死，以兵屬裨將王離。”封其書以皇帝璽，遣胡亥客奉書賜扶蘇於上郡。

三年，章邯等將其卒圍鉅鹿，楚上將軍項羽將楚卒往救鉅鹿。冬，趙高爲丞相，竟案李斯殺之。夏，章邯等戰數却，二世使人讓邯，邯恐，使長史欣請事。趙高弗見，又弗信。欣恐，亡去。高使人捕追不及。欣見邯曰：“趙高用事於中，將軍有功亦誅，無功亦誅。”項羽急擊秦軍，虜王離，邯等遂以兵降諸侯。八月己亥，趙高欲爲亂，恐群臣不聽，乃先設驗，持鹿獻於二世，曰：“馬也。”二世笑曰：“丞相誤邪？謂鹿爲馬。”問左右，左右或默，或言馬以阿順趙高。或言鹿，高因陰中諸言鹿者以法。後群臣皆畏高。

高前數言“關東盜毋能爲也”，及項羽虜秦將王離等鉅鹿下而前，章邯等軍數却，上書請益助，燕、趙、齊、楚、韓、魏皆立爲王，自關以東，大氏盡畔秦吏應諸侯，諸侯咸率其衆西鄉。沛公將數萬人已屠武關，使人私於高，高恐二世怒，誅及其身，乃謝病不朝見。二世夢白虎嚙其左驂馬，殺之，心不樂，怪問占夢。卜曰：“涇水爲祟。”二世乃齋於望夷宮，欲祠涇，沈四白馬。使使責讓高以盜賊事。高懼，乃陰與其婿咸陽令閻樂、其弟趙成謀曰：“上不聽諫，今事急，欲歸禍於吾宗。吾欲易置上，更立公子嬰。子嬰仁儉，百姓皆載其言。”使郎中令爲內應，詐爲有

大賊，令樂召吏發卒，追劫樂母置高舍。遣樂將吏卒千餘人至望夷宮殿門，縛衛令僕射，曰：“賊入此，何不止？”衛令曰：“周廬設卒甚謹，安得賊敢入宮？”樂遂斬衛令，直將吏入，行射，郎宦者大驚，或走或格，格者輒死，死者數十人。郎中令與樂俱入，射上幄坐幃。二世怒，召左右，左右皆惶擾不鬥。旁有宦者一人，侍不敢去。二世入內，謂曰：“公何不蚤告我？乃至於此！”宦者曰：“臣不敢言，故得全。使臣蚤言，皆已誅，安得至今？”閻樂前即二世數曰：“足下驕恣，誅殺無道，天下共畔足下，足下其自爲計。”二世曰：“丞相可得見否？”樂曰：“不可。”二世曰：“吾願得一郡爲王。”弗許。又曰：“願爲萬戶侯。”弗許。曰：“願與妻子爲黔首，比諸公子。”閻樂曰：“臣受命於丞相，爲天下誅足下，足下雖多言，臣不敢報。”麾其兵進。二世自殺。

閻樂歸報趙高，趙高乃悉召諸大

臣公子，告以誅二世之狀。曰：“秦故王國，始皇君天下，故稱帝。今六國復自立，秦地益小，乃以空名為帝，不可。宜為王如故，便。”立二世之兄子公子嬰為秦王。以黔首葬二世 杜南宜春苑中。令子嬰齋，當廟見，受王璽。齋五日，子嬰與其子二人謀曰：“丞相高殺二世 望夷宮，恐群臣誅之，乃詳以義立我。我聞趙高乃與楚約，滅秦宗室而王關中。今使我齋見廟，此欲因廟中殺我。我稱病不行，丞相必自來，來則殺之。”高使人請子嬰數輩，子嬰不行，高果自往，曰：“宗廟重事，王奈何不行？”子嬰遂刺殺高於齋宮，三族高家以徇咸陽。子嬰為秦王四十六日，楚將沛公破秦軍入武關，遂至霸上，使人約降子嬰。子嬰即係頸以組，白馬素車，奉天子璽符，降軹道旁。沛公遂入咸陽，封宮室府庫，還軍霸上。居月餘，諸侯兵至，項籍為從長，殺子嬰及秦諸公子宗族。遂屠咸陽，燒其宮室，虜其子女，收其珍寶貨財，諸侯共分之。滅秦之後，各分其地為三，名曰壘王、塞王、翟王，號曰三秦。項羽為西楚霸王，主命分天下王諸侯，秦竟滅矣。後五年，天下定於漢。

張讓

張讓者，潁川人；趙忠者，安平人也。少皆給事省中，桓帝時爲小黃門。忠以與誅梁冀功封都鄉侯。延熹八年，黜爲關內侯，食本縣租千斛。

靈帝時，讓、忠并遷中常侍，封列侯，與曹節、王甫等相爲表裏。節死後，忠領大長秋。讓有監奴典任家事，交通貨賂，威形誼赫。扶風人孟佗，資產饒贍，與奴朋結，傾竭饋問，無所遺愛。奴咸德之，問佗曰：“君何所欲？力能辦也。”曰：“吾望汝曹爲我一拜耳。”時賓客求謁讓者，車恒數百千兩，佗時詣讓，後至，不得進，監奴乃率諸倉頭迎拜於路，遂共輿車入門。賓客咸驚，謂佗善於讓，皆爭以珍玩賂之。佗分以遺讓，讓大喜，遂以佗爲涼州刺史。

是時讓、忠及夏惲、郭勝、孫璋、畢嵐、栗嵩、段珪、高望、張恭、韓悝、宋典十二人，皆爲中常侍，封侯貴寵，父兄子弟布列州郡，所在貪殘，爲人蠹害。黃巾既作，盜賊糜沸，郎中中山張鈞上書曰：“竊惟張角所以能興兵作亂，萬人所以樂附之者，其源皆由十常侍多放父兄、子弟、婚親、賓客典據州郡，辜權財利，侵掠百姓，百姓之冤無所告訴，故謀議不軌，聚爲盜賊。宜斬十常侍，縣頭南郊，以謝百姓，又遣使者布告天下，可不須師旅，而大寇自消。”天子以鈞章示讓等，皆免冠徒跣頓首，乞自致洛陽詔獄，并出家財以助軍費。有詔皆冠履視事如故。帝怒鈞曰：“此真狂子也。十常侍固當有一人善者不？”鈞復重上，猶如前章，輒寢不報。詔使廷尉、侍御史考爲張角道者，御史承讓等旨，遂誣奏鈞學黃巾道，收掠死獄中。而讓等實多與張角交通。後中常侍封譖、徐奉事獨發覺坐誅，帝因怒詰讓等曰：“汝曹常言黨人欲爲不軌，皆令禁錮，或有伏誅。今黨人更爲國用，汝曹反與張角通，爲可斬未？”皆叩頭云：“故中常侍王甫、侯覽所爲。”帝乃止。

明年，南宮災。讓、忠等說帝令斂天下田畝稅十錢，以修宮室。發太原、河東、狄道諸郡材木及文石，每州郡部送至京師，黃門常侍輒令譴呵不中者，因強折賤買，十分雇一，因復貨之於宦官，復不爲即受，材木遂至腐積，宮室連年不成。刺史、太守復增私調，百姓呼嗟。凡詔所徵求，皆令西園騶密約敕，號曰“中使”，恐動州郡，多受賕賂。刺史、二千石及茂才孝廉遷除，皆責助軍修宮錢，大郡至二三千萬，餘各有差。當之官者，皆先至西園諧價，然後得去。有錢不畢者，或至自殺。其守清者，乞不之官，皆迫遣之。

時鉅鹿太守河內 司馬直新除，以有清名，減責三百萬。直被詔，悵然曰：“爲民父母，而反割剝百姓，以稱時求，吾不忍也。”辭疾，不聽。行至孟津，上書極陳當世之失，古今禍敗之戒，即吞藥自殺。書奏，帝爲暫絕修宮錢。

明年，遂使鉤盾令宋典繕修南宮玉堂。又使掖庭令畢嵐鑄銅人四列於倉龍、玄武闕。又鑄四鐘，皆受二千斛，縣於玉堂及雲臺殿前。又鑄天祿蝦蟆，吐水於平門外橋東，轉水入宮。又作翻車渴烏，施於橋西，用灑南北郊路，以省百姓灑道之費。又鑄四出文錢，錢皆四道。識者竊言侈虐已甚，形象兆見，此錢成，必四道而去。及京師大亂，錢果流布四海。復

又造萬金堂於西園，引司農金錢繒帛，仞積其中。又還河閒買田宅，起第觀。帝本侯家，宿貧，每嘆桓帝不能作家居，故聚爲私藏，復寄小黃門常侍錢各數千萬。常云：“張常侍是我公，趙常侍是我母。”宦官得志，無所憚畏，并起第宅，擬則宮室。帝常登永安侯臺，宦官恐其望見居處，乃使中大人尚但諫曰：“天子不當登高，登高則百姓虛散。”自是不敢復升臺榭。

六年，帝崩。中軍校尉袁紹說大將軍何進，令誅中官以悅天下。謀泄，讓、忠等因進入省，遂共殺進。而紹勒兵斬忠，捕宦官無少長悉斬之。讓等數十人劫質天子走河上。追急，讓等悲哭辭曰：“臣等殄滅，天下亂矣。惟陛下自愛！”皆投河而死。

高力士

高力士，潘州人，本姓馮。少闍，與同類金剛二人，聖曆元年嶺南討擊使李千里進入宮。則天嘉其黠惠，總角修整，令給事左右。後因小過，撻而逐之。內官高延福收爲假子，延福出自武三思家，力士遂往來三思第。歲餘，則天復召入禁中，隸司官臺，廩食之。長六尺五寸，性謹密，能傳詔敕，授官闈丞。景龍中，玄宗在藩，力士傾心奉之，接以恩顧。及唐隆平內難，升儲位，奏力士屬內坊，日侍左右，擢授朝散大夫、內給事。先天中，預誅蕭、岑等功，超拜銀青光祿大夫，行內侍同正員。開元初，加右監門衛將軍，知內侍省事。

玄宗尊重官闈，中官稍稱旨，即授三品將軍，門施榮戟，故楊思勗、黎敬仁、林招隱、尹鳳祥等，貴寵與力士等。楊則持節討伐，黎、林則奉使宣傳，尹則主書院。其餘孫六、韓莊、楊八、牛仙童、劉奉廷、王承恩、張道斌、李大宜、朱光輝、郭全、邊令誠等，殿頭供奉、監軍、入蕃、教坊、功德主當，皆爲委任之務。監軍則權過節度，出使則列郡辟易。其郡縣豐贍，中官一至軍，則所冀千萬計，修功德，市鳥獸，詣一

處，則不啻千貫，皆在力士可否。故帝城中甲第，畿甸上田、果園池沼，中官參半於其間矣。

每四方進奏文表，必先呈力士，然後進御，小事便決之。玄宗常曰：“力士當上，我寢則穩。”故常止於官中，稀出外宅。若附會者，想望風彩，以冀吹噓，竭肝膽者多矣。宇文融、李林甫、李適之、蓋嘉運、韋堅、楊慎矜、王鉷、楊國忠、安祿山、安思順、高仙芝因之而取將相高位，其餘職不可勝紀。肅宗在春官，呼爲“二兄”，諸王、公主皆呼“阿翁”，駙馬輩呼爲“爺”。力士於寢殿側簾帷中休息，殿側亦有一院，中有

修功德處，雕瑩璀璨，窮極精妙。力士謹慎無大過，然自宇文融已下，用權相噬，以紊朝綱，皆力士之由。又與時消息，觀其勢候，雖至親愛，臨覆敗皆不之救。

力士義父高延福夫妻，正授供奉。嶺南節度使於潘州求其本母麥氏送長安，令兩媼在堂，備於甘脆。金吾大將軍程伯獻與力士結爲兄弟，麥氏亡，伯獻於靈筵散髮，具繖經，受寶吊答。十七年，贈力士父廣州大都督，麥氏 越國夫人。開元初，瀛州 呂玄晤作吏京師，女有姿色，力士娶之爲婦，擢玄晤爲少卿、刺史，子弟皆爲王傅。呂夫人卒，葬城東，葬禮甚盛。中外爭致祭贈，充溢衢路，自第至墓，車馬不絕。

天寶初，加力士冠軍大將軍、右監門衛大將軍，進封渤海郡公。七載，加驃騎大將軍。力士資產殷厚，非王侯能擬。於來庭坊造寶壽佛寺、興寧坊造華封道士觀，寶殿珍臺，侔於國力。於京城西北截灋水作碾，并轉五輪，日碾麥三百斛。初，寶壽寺鐘成，力士齋慶之，舉朝畢至。凡擊鐘者，一擊百千；有規其意者，擊至二十杵，少尚十杵。

其後又有華州 袁思藝，特承恩顧。然力士巧密，人悅之；思藝驕倨，人士疏懼之。十四載，置內侍省，內侍監兩員，秩正三品，以力士、思藝對任之。玄宗幸蜀，思藝走投祿山。力士從幸成都，進封齊國公。從上皇還京，加開府儀同三司，賜實封五百戶。

上元元年八月，上皇移居西內甘露殿。力士與內官王承恩、魏悅等，因侍上皇登長慶樓，爲李輔國所構，配流黔中道。力士至巫州，地多薺而不食，因感傷而咏之曰：“兩京作斤賣，五谿無人采。夷夏雖不同，氣味終不改。”寶應元年三月，會赦歸，至朗州，遇流人言京國事，始知上皇厭代，力士北望號慟，嘔血而卒。代宗以其耆宿，保護先朝，贈揚州大都督，陪葬泰陵。